581.9593
ส 184ก

บริจาค

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในเขตพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก

A Survey and Collection of Plants in Acid Sulfate Soil Area, Nakhonnayok Province

คณะผู้วิจัย

รศ. สุมาลี เหลืองสกุล	ที่ปรึกษาโครงการ
นายพนม สุทธิศักดิ์โสภณ	หัวหน้าโครงการ
นายบุญรอด ชาติยานนท์	ผู้วิจัยร่วม
นางสาววสินี ไขว้พันธุ์	ผู้วิจัยร่วม

22 มิ.ย. 2552

โครงการวิจัยนี้ได้ทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์

พ.ศ. 2550

S 316211

ประกาศคุณูปการ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ (บก.4) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ขอขอบคุณ สำนักงานพัฒนาที่ดินนครนายก อำเภอองครักษ์ ที่ให้ความเอื้อเฟื้อและความอนุเคราะห์ข้อมูล และแผนที่พื้นที่ดินเปรี้ยวในจังหวัดนครนายก สำหรับทำการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ที่คณะผู้วิจัยได้เข้าสำรวจโดยได้ให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ การนำทางเข้าไปในพื้นที่ และการต้อนรับที่ดี ทำให้การสำรวจภาคสนามเป็นไปอย่าง ราบรื่นและกระทำได้อย่างรวดเร็ว และขอขอบคุณเจ้าของผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา และเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง ทุกท่านที่ได้สร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่นำมาใช้อ้างอิงในรายงานการวิจัยเล่มนี้

บทคัดย่อ

การสำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในเขตพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก ระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2550 เพื่อทราบความหลากหลายของชนิดพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินเปรี้ยวจัด ซึ่งมิได้มีการใส่ปูนเพื่อปรับปรุงดินมาก่อน พบว่ามีพรรณไม้ที่สามารถขึ้นอยู่ได้และเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จำนวน 107 ชนิด ซึ่งจัดอยู่ใน 98 สกุล 50 วงศ์ โดยเป็นพืชดอก ประเภทพืชใบเลี้ยงคู่ 74 ชนิด 67 สกุล 39 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 27 ชนิด 25 สกุล 6 วงศ์ และพืชที่ไม่มีดอกจำพวกเฟิน 6 ชนิด 6 สกุล 5 วงศ์ โดยส่วนใหญ่เป็นพืชในวงศ์ Poaceae (Gramineae) วงศ์ Mimosaceae วงศ์ Arecaceae (Palmae) วงศ์ Myrtaceae วงศ์ Rubiaceae และวงศ์ Cyperaceae จำนวน 13, 10, 6, 5, 5 และ 5 ชนิด ตามลำดับ ทำการเก็บตัวอย่างพืชในรูปของตัวอย่างแห้ง 19 ชนิด และรวบรวมพันธุ์พืชมาปลูกจำนวน 14 ชนิด ไว้ที่โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์

Abstract

The results of field survey and collected of plants in acid sulfate soil area, Nakhonnayok Province during July to September 2007 aim to known species diversity of plant that well grow in acid sulfate soil area. The survey found that 107 species of plants could be grows in acid sulfate soil area (no liming to adjust soil pH). They were classified into 98 genera within 50 families, which were 74 species 67 genera 39 families of flowering plants in dicotyledonae, 27 species 25 genera 6 families of monocotyledonae and 6 species 6 genera 5 families of non-flowering plants that were identified into fern groups. Mostly plant species were in Poaceae (Gramineae), Mimosaceae, Arecaceae (Palmae), Myrtaceae, Rubiaceae and Cyperaceae which amount 13, 10, 6, 5, 5 and 5 species, respectively. Dry plant specimens amount 19 species and planted 14 plant species were collected at established Project of Botanical Research and Acknowledge Management Center, Srinakharinwirot University Ongkharak.

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
บัญชีตาราง	(2)
บัญชีภาพประกอบ	(3)
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย	2
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	2
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ความหลากหลายของชนิดพืช (species diversity)	4
ดินเปรี้ยว (acid sulfate soil)	5
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครนายก	7
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	9
บทที่ 4 ผลการศึกษา	11
บทที่ 5 สรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ	80
บทที่ 6 บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	92

บัญชีตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่ดินเปรี้ยวในกลุ่มชุดดินต่าง ๆ จังหวัดนครนายก	8
2	รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก	11
3	ชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อท้องถิ่น ลักษณะทั่วไป นิเวศวิทยาแหล่งที่พบ และการใช้ประโยชน์หรือโทษ ของพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ จังหวัดนครนายก	20
4	พรรณไม้ที่มีการปลูกในเชิงพาณิชย์ ในบริเวณพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก	83
5	แสดงชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานในไทยและชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก	84

ตารางผนวกที่

1	ผลการวิเคราะห์ค่าความเป็นกรด-ด่าง ของดินและน้ำ ในพื้นที่สำรวจ จังหวัดนครนายก	97

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1-2	มะม่วงหิมพานต์ (*Anacardium occidentale* L.)	67
3-4	ฝรั่ง (*Psidium guajava* L.)	67
5-6	มะเฟือง (*Averrhoa carambola* L.)	67
7	สับปะรด (*Ananas comosus* (L.) Merr.)	68
8	ลักษณะผล (ฝัก) ของมะขามเทศ [*Pithecellobium dulce* (Roxb.) Benth.]	68
9-10	มะม่วง (*Mangifera indica* L.)	68
11-12	กระท้อน [*Sandoricum koetjape* (Burm.f.) Merr.]	68
13-14	มะกอกน้ำ (*Elaeocarpus hygrophilus* Kurz)	69
15-16	มะยม (*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels)	69
17-18	พุทรา (*Ziziphus mauritiana* Lam.)	70
19-20	ยอบ้าน (*Morinda citrifolia* L.)	70
21	ไพล (*Zingiber montanum* (Koeing) Link ex Dietr.)	70
22	ช้าพลู (*Piper sarmentosum* Roxb.)	70
23	ต้นหางนกยูงฝรั่ง [*Delonix regia* (Bojer ex Hook.) Raf.]	71
24	กระถินณรงค์ (*Acacia auriculaeformis* A. Cunn. ex Benth.)	71
25	กระถินเทพา (*Acacia mangium* Willd.)	71
26	นุ่น [*Ceiba pentandra* (L.) Gaertn.]	71
27-28	ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus* L.)	71
29	ปาล์มน้ำมัน (*Elaeis guineensis* Jacq.)	72
30	ตาล (*Borassus flabellifer* L.)	72
31-32	กระพ้อ (*Licuala spinosa* Thunb.)	72
33-34	มะนาวไม่รู้โห่ (*Carissa carandas* L.)	72
35-37	สบู่แดง (*Jatropha gossypifolia* Linn.)	73
38	รัก (*Calotropis gigantea* R. Br.)	73
39	ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis* Gamble)	73
40-41	สะแกนา (*Combretum quadrangulare* Kurz)	73
42-43	ก้านเหลือง (*Nauclea oriantalis* L.)	74

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
44	ผักไผ่น้ำ (*Polygonum tomentosum* Willd.)	74
45	ผักกระฉูด (*Neptunia oleracea* Lour.)	74
46	จอกหูหนู (*Salvinia cucullata* Roxb.ex.Bory)	75
47	ลิเภายุ่ง [*Lygodium microphyllum* (Cav.) R.Br.]	75
48	*Christella parasitica* (L.) H. Lév.	75
49	ลำเท็ง [*Stenochlaena palustris* (Brume.f.) Bedd.]	75
50	หญ้าแฝก [*Vetiveria zizanioides* (L.) Nash ex Small]	76
51	ตะไครัหอม (*Cymbopogon nadus* Rendle)	76
52-53	ธูปฤาษี (*Typha angustifilia* L.)	76
54	ปรือ (*Scleria poaeformis* Retz.)	76
55	หญ้าคา [*Imperata cyrindrica* (L.) P. Beauv.]	77
56	หญ้าขจรจบ [*Pennisetum polystachyon* (L.) Schult.]	77
57	หญ้าขน [*Brachiaria mutica* (Forsk.) Stapf]	77
58	หญ้าดอกชมพู (*Tricholaena rosae* Nees)	77
59	หญ้านิ้วหนู [*Fimbristylis dichotoma* (L.) Vahl subsp. *Dichotoma*]	77
60	หญ้ารัดเขียด [*Fimbristylis miliacea* (L.) Vahl]	77
61	แห้วทรงกระทียม [*Eleocharis dulcis* (Burm.f.) Hensch. var. *dulcis*]	78
62	สาบเสือ (*Eupatorium odoratum* L.)	78
63	กระทกรก (*Passiflora foetida* L.)	78
64	หญ้าลิ้นงู [*Hedyotis corymbosa* (L.) Lam.]	78
65	กาบหอยตัวเมีย [*Lindernia rustacean* (L.) F. Muell.]	78
66	ไมยราบ (*Mimosa pudica* L.)	79
67	ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides* L.f.)	79
68	บัวหลวง (*Nelumbo nucifera* Gaertn.)	79
69	บัวผัน (*Nymphaea nouchali* Burm.f.)	79
70	บัวสาย (*Nymphaea pubescens* Willd.)	79

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่ **หน้า**

ภาพผนวกที่

1	แสดงลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก	93
2	แสดงลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	94
3	แสดงลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก	95
4	ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	96
5	แสดงการเก็บตัวอย่างดิน และน้ำในพื้นที่สำรวจ	97
6	แผนที่แสดงพื้นที่ดินมีปัญหาดินเปรี้ยวจัด ในประเทศไทย	98

บทที่1
บทนำ

ภูมิหลัง

บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตธัญญาหารที่สำคัญของประเทศ ซึ่งมีพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดอยู่มากถึง 840,387.52 เฮกตาร์ (5.25 ล้านไร่) (Breemen, 1976; Panichapong and Vijarnsorn, 1985) คิดเป็นร้อยละ 56 ของพื้นที่ดินเปรี้ยวทั้งประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.63 ของพื้นที่ทั้งประเทศ (อัษฎาพร, 2528; พรทิวา, 2532) ส่วนบริเวณอื่นของประเทศไทยที่พบดินเปรี้ยวจัด ได้แก่ ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี ด้านตะวันตกของอ่าวไทย ในบริเวณแอ่งต่ำชะอำ และบริเวณคาบสมุทรประเทศไทย ในจังหวัดสงขลา ปัตตานี นราธิวาส (สรสิทธิ์, 2520; ทัศนีย์, 2531; Breemen, 1976)

จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดในเขตภาคตะวันออกที่มีพื้นที่ดินเปรี้ยวอยู่มาก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่อยู่ในสภาพที่ราบลุ่มน้ำเคยขึ้นถึง (former tidal deposits) เป็นบริเวณกว้างใหญ่ เริ่มจากบริเวณอำเภอบ้านนาตอนใต้ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอองครักษ์ทั้งอำเภอ จนถึงบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของอำเภอเมือง โดยมีวัตถุต้นกำเนิดดินมาจากตะกอนทับถมที่เกิดจากน้ำกร่อย (brackish water deposits) เนื้อดินที่พบในบริเวณนี้เป็นดินเหนียวลึกและปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัด ซึ่งเรียกดินชนิดที่เกิดบริเวณนี้ว่า "ดินเปรี้ยว" เป็นบริเวณที่มีปัญหามากในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในขณะนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2522) จากสภาพของดินที่เป็นดินเหนียวลึก มีการระบายน้ำเลว มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดจัดมาก (pH 4.5) จัดอยู่ในชุดดินองครักษ์ ชุดดินรังสิตประเภทที่เป็นกรดจัดมาก (ศูนย์สารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน, 2550) ซึ่งสภาพดินดังกล่าวไม่เหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช จึงทำให้บริเวณนี้มีความหลากหลายของพืชน้อย เนื่องจากพรรณไม้ที่จะเจริญเติบโตอยู่ได้นั้นต้องทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวจัด แต่ในปัจจุบันมีการนำพืชต่างถิ่นเข้ามาปลูกในพื้นที่มากขึ้น ทำให้มีความหลากหลายของพืชเพิ่มขึ้น และยังขาดข้อมูลการสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดว่ามีพืชชนิดใดอยู่บ้าง

ปัจจุบันความหลากหลายทางชีวภาพของพืชเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากมนุษย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรพรรณไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากต่อมวลมนุษย์โลก โดยเป็นพื้นฐานของปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค และเป็นทรัพยากรสำคัญที่ต้องรีบดำเนินการศึกษา วิจัย รวบรวม และอนุรักษ์ ไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาถึงความหลากชนิด (species diversity) ของพรรณไม้ที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากมีลักษณะของพื้นที่ที่เฉพาะ และในปัจจุบันยังไม่มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ โดยเฉพาะพืชต่างถิ่นที่นำเข้ามาปลูก นอกจากนี้อาจพบพรรณไม้ที่เป็นพืชเฉพาะถิ่นที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ จึงต้องเร่งรีบทำการสำรวจและรวบรวมไว้เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ และขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการทำงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่อง

ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเกษตร เนื่องจากพื้นที่สำรวจส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อทราบความหลากหลายของชนิดพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินเปรี้ยวจัดในพื้นที่จังหวัดนครนายก

2. เพื่อรวบรวมและศึกษาพรรณไม้ที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่จังหวัดนครนายก

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

1. ผลของการออกไปทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบชนิดของพืชที่สามารถทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวจัดในพื้นที่จังหวัดนครนายก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความหลากชนิดของพืชในสภาพพื้นที่ดินมีปัญหาดินเปรี้ยวจัดในพื้นที่ภาคกลาง และทำให้ทราบถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการนำพืชท้องถิ่นในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดมาใช้ประโยชน์ เพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนในโอกาสต่อไป

3. สามารถเก็บรวบรวมพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพดินเปรี้ยวจัดและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจมาปลูกที่ศูนย์วิจัย และการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ เพื่อทำการศึกษา วิจัย และเป็นตัวอย่างในการศึกษาของนิสิต นักศึกษา เกษตรกร และผู้ที่สนใจทั่วไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ทำการสำรวจพรรณไม้ในบริเวณพื้นที่ที่มีปัญหาดินเปรี้ยวจัดในจังหวัดนครนายก โดยอ้างอิงตามแผนที่ชุดดินของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2. ทำการศึกษาในพื้นที่ที่มิได้มีการปรับปรุงดิน เพื่อแก้ไขความเปรี้ยวของดินมาก่อน ได้แก่ ที่สาธารณะ ที่รกร้างว่างเปล่า เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสำรวจพืช หมายถึง การค้นหาพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการเฉพาะเจาะจงไปถึงชนิดพันธุ์ใดชนิดหนึ่ง ในการสำรวจนั้นสามารถสำรวจได้ทั้งในป่าธรรมชาติ หรือ สถานที่ที่มีการปลูกเลี้ยง หรือเพื่อจำหน่าย ประโยชน์ของการสำรวจทำให้ทราบถึงชนิดพันธุ์ ของพรรณไม้ที่มีการอาศัยอยู่ หรือมีการปลูกเลี้ยงในสถานที่นั้น ๆ การสำรวจอาจมีการเก็บตัวอย่างของพรรณไม้ เพื่อนำมาเก็บรักษาเป็นตัวอย่างอ้างอิง พร้อมทั้งใช้ในการเขียนบรรยายถึงลักษณะของพรรณไม้ชนิดนั้น ๆ ทำให้ทราบถึงข้อมูลและลักษณะของพรรณไม้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของพรรณไม้ในพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

2. พรรณไม้ หมายถึง ชนิด (species) ของพืชที่พบจากการสำรวจครั้งนี้

3. พันธุ์พืช (cultivated variety) หมายถึง กลุ่มของพืชที่มีพันธุกรรมหรือลักษณะทางพฤกษศาสตร์เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน มีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สม่ำเสมอ คงตัว และแตกต่างจากกลุ่มอื่นในพืชชนิดเดียวกัน และให้หมายความรวมถึงต้นพืชที่จะขยายพันธุ์ให้ได้กลุ่มของพืชที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น โดยพันธุ์พืชเป็นกลุ่มย่อยรองลงมาจากชนิด (species)

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ความหลากหลายของชนิดพืช (species diversity)

ความหลากหลายแบบนี้วัดได้จากจำนวนชนิดของสิ่งมีชีวิต และจำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด รวมทั้งโครงสร้างอายุและเพศของประชากรด้วย โดยพืชจะมีความหลากหลายของชนิดหรือชนิดพันธุ์มากหรือน้อยนั้น จะส่งผลต่อความหลากหลายของระบบนิเวศแต่ละระบบที่เป็นแหล่งของถิ่นที่อยู่อาศัย (habitat) ของสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพที่เหมาะสมกับสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดในระบบนิเวศนั้น ๆ โดยพืชบางชนิดมีวิวัฒนาการจนสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในระบบนิเวศที่หลากหลาย แต่บางชนิดก็อยู่ได้เพียงระบบนิเวศที่มีภาวะเฉพาะเจาะจงเท่านั้น (สุมณฑา และคณะ, 2542) องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ FAO (1998) ได้คาดคะเนไว้ว่าพืชชั้นสูงหรือพืชมีดอก และพืชที่มีส่วนขยายพันธุ์ได้ มีมากถึง 300,000-500,000 ชนิด และได้รับการจำแนกแล้ว ประมาณ 250,000 ชนิด โดยมีเพียง 30,000 ชนิดที่สามารถใช้บริโภคได้ และ 7,000 ชนิด ได้รับการรวบรวมและปลูกโดยมนุษย์เพื่อใช้เป็นอาหารและใช้ในการเกษตร ในจำนวนนี้มีพืชหลายชนิดพันธุ์เป็นพืชที่สร้างความมั่นคงทางอาหารประมาณ 120 ชนิด จัดเป็นพืชที่สำคัญระดับชาติ

การสำรวจพืชในประเทศไทย พบว่านักพฤกษศาสตร์ได้สำรวจและรวบรวม รายชื่อพืชทั้งที่มีท่อลำเลียงและไม่มีท่อลำเลียง โดยสามารถจำแนกได้เป็นกลุ่มดังนี้

1. พืชที่ไม่มีท่อลำเลียง (Non-vascular plants)

Sornsamran and Thaitong (1995) ได้รวบรวมรายชื่อพืชที่ไม่มีท่อลำเลียงกลุ่มไบรโอไฟต์ (Bryophytes) พบว่ามี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้น Bryopsida (Mosses) มี 12 อันดับ 45 วงศ์ 167 สกุล 645 ชนิด ชั้น Anthocerotopsida (Hornwort) มี 1 อันดับ 1 วงศ์ 1 สกุล 1 ชนิด และชั้น Hepaticopsida (Liverworts) มี 4 อันดับ 31 วงศ์ 61 สกุล 281 ชนิด

2. พืชมีท่อลำเลียง (Vascular plants)

จำลอง (2532) ได้รวบรวมชนิดพรรณไม้ที่มีท่อลำเลียงของไทยไว้ ประกอบด้วยพรรณไม้ 288 วงศ์ 1,864 สกุล 9,315 ชนิด โดยเป็นพืชมีเมล็ด (seed plants) ประมาณ 245 วงศ์ 1,763 สกุล 9,002 ชนิด (ธวัชชัย, 2532) และพืชไม่มีเมล็ดจำพวกเฟิน (Pteridophytes) ประมาณ 620 ชนิด แบ่งเป็น

- กลุ่มพืชไม่มีเมล็ดหรือเฟิน (Pteridophytes หรือ Ferns) พืชไร้เมล็ดจำพวกเฟิน (Pteridophytes) จารุพันธุ์ (2532) รายงานว่าในประเทศไทย มีเฟินมากกว่า 620 ชนิด จัดเป็นเฟินเฉพาะถิ่น (endemic species) จำนวน 13 ชนิด เป็นเฟินที่หายากและใกล้สูญพันธุ์

ประมาณ 50 ชนิด และจากการทำการวิจัยทบทวนเสร็จสิ้นแล้ว พบว่ามีจำนวน 34 วงศ์ 132 สกุล 633 ชนิด (จำลอง, 2532)

- พืชเมล็ดเปลือย (Gymnosperms) ซึ่งเป็นกลุ่มพืชที่มีความเป็นมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ และมีความเก่าแก่ที่สุดในกลุ่มพืชที่มีเมล็ด ในปัจจุบันทั่วโลกมีอยู่ประมาณ 700 ชนิด ในประเทศไทย มี 3 อันดับ คือ Cycadales, Coniferales, และ Gnetales (ก่องกานดา, 2545) และมีรายงานการวิจัยทบทวนเสร็จสิ้นแล้ว พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 6 วงศ์ 7 สกุล 25 ชนิด

- กลุ่มพืชดอก (Angiosperms) ทั่วโลกมีประมาณ 250,000 ชนิด เป็นกลุ่มพืชที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด (ประนอม และ ก่องกานดา, 2543; ก่องกานดา, 2545) โดยในพืชใบเลี้ยงเดี่ยว (Monocotyledonae) จำลอง (2532) รายงานไว้ว่า มีจำนวนโดยประมาณ 50 วงศ์ 417 สกุล 2,387 ชนิด แต่สามารถทำการวิจัยทบทวนเสร็จสิ้นเพียง 11 วงศ์ 12 สกุล 25 ชนิด คิดเป็นผลงานที่สำเร็จเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น โดยกลุ่มพืชในวงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) มีมากที่สุด จำนวน 128 สกุล 1,000 ชนิด รองลงมาคือวงศ์หญ้า (Gramineae) จำนวน 100 สกุล 600 ชนิด ส่วนในพืชใบเลี้ยงคู่ (Dicotyledonae) พบว่ามีจำนวนโดยประมาณ 198 วงศ์ 1,308 สกุล 6,270 ชนิด แต่ทำการวิจัยทบทวนเสร็จสิ้นเพียง 42 วงศ์ 169 สกุล 569 ชนิด คิดเป็นผลงานที่สำเร็จเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น โดยนักพฤกษศาสตร์ไทย และต่างประเทศได้ตีพิมพ์ผลงานในหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (ค.ศ. 1970-1999) ซึ่งแบ่งเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 81 วงศ์ 456 สกุล 1,555 ชนิด และพืชใบเลี้ยงเดี่ยว 11 วงศ์ 40 สกุล 299 ชนิด โดยผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นผลงานของนักวิจัยต่างประเทศ (ประนอม และ ก่องกานดา, 2543)

การสำรวจพรรณไม้ในประเทศไทย นั้นพบว่าได้ทำการศึกษาเฉพาะบางภาคและบางพื้นที่เท่านั้น (มงคล และ กิตติ, 2542) และส่วนใหญ่จะเป็นการสำรวจในพื้นที่ป่า ส่วนในพื้นที่ที่ไม่ใช้พื้นที่ป่า เช่น พื้นที่การเกษตร พื้นที่รกร้างว่างเปล่า นั้นยังพบว่ามีการสำรวจและศึกษาเกี่ยวกับพรรณไม้อยู่น้อยมาก

ดินเปรี้ยวจัด (acid sulfate soil)

ความหมาย

ดินเปรี้ยวจัด คือ ดินที่อาจจะมีหรือกำลังมีหรือได้เคยมีกรดกำมะถันอยู่ในชั้นหน้าตัดของดิน ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการสร้างดินและปริมาณของกรดที่เกิดขึ้นนั้น มีมากพอที่จะมีผลต่อการควบคุมการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของดิน กรดดังกล่าวเป็นกรดกำมะถันที่เกิดมาจากสารประกอบกำมะถันในดิน ที่เรียกว่าสารประกอบไพไรท์ (FeS_2) สัมผัสอากาศเมื่อดินแห้ง แต่ถ้าดินเปียกตลอดเวลาสารประกอบไพไรท์ในดินจะไม่สัมผัสกับออกซิเจนในอากาศ กรดกำมะถันก็จะไม่เกิด ดินก็จะไม่เป็นกรด สารประกอบไพไรท์นี้มีมากน้อยแตกต่างกันตามพื้นที่ ถ้าดินมีสารประกอบไพไรท์มาก เมื่อดินแห้งโอกาสที่ดินจะเกิดกรดกำมะถันก็มีมาก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550; โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, มปป.)

โดยลักษณะทั่วไปของดินเปรี้ยวจัดจะพบจุดประสีเหลืองฟางข้าวของสารประกอบที่เรียกว่า จาโรไซต์ (Jarosite) ที่ระดับความลึกน้อยกว่า 50 เซนติเมตรจากผิวดิน มีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) น้อยกว่า 4 ได้แก่ ชุดดินองครักษ์ ชะอำ และรังสิตกรดจัด (กรมพัฒนาที่ดิน, 2550ก) ก่อให้เกิดปัญหาต่อการปลูกพืช เนื่องจากธาตุอาหารที่จำเป็นแก่พืชบางอย่างจะถูกตรึงจนไม่สามารถละลายออกมาเป็นประโยชน์ต่อพืชได้ และสารบางอย่างในดินจะถูกละลายออกมามากเกินไปจนเกิดเป็นสารพิษ อีกทั้งจุลินทรีย์ประเภทที่เป็นประโยชน์ต่อพืชบางชนิดไม่สามารถทำงานหรือมีชีวิตอยู่ได้

ชุดดินเปรี้ยว ในพื้นที่จังหวัดนครนายก

พื้นที่ดินเปรี้ยวจัดของประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 5,510,144 ไร่ (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, 2549) ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ แถบจังหวัดปทุมธานี นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และบางส่วนของจังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม สุพรรณบุรีและดินเปรี้ยวจัดในแถบบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศและชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550) โดยจังหวัดนครนายกมีพื้นที่ดินเปรี้ยว จัดอยู่ในกลุ่มชุดดินเปรี้ยวอยู่ 3 กลุ่ม คือ

<u>กลุ่มชุดดินที่ 2</u>

เนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีเทาหรือเทาแก่ ดินล่างมีสีเทา จุดประสีน้ำตาลและสีเหลืองหรือสีแดง พบตามที่ราบลุ่มภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ มีน้ำแช่ขังลึก 20-50 ซม. นาน 3-5 เดือน ถ้าเป็นดินที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลจะพบสารจาโรไซต์สีเหลืองฟางข้าวในระดับความลึกดินมีการระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินมีความเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5) ได้แก่ ชุดดินอยุธยา บางเขน บางน้ำเปรี้ยว ท่าขวาง ชุมแสง บางปะอิน และมหาโพธิ (สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท, 2550)

<u>กลุ่มชุดดินที่ 10</u>

เป็นกลุ่มชุดดินที่เรียกว่าเป็นดินเปรี้ยวจัดหรือดินกรดกำมะถัน (acid sulfate soils) ประกอบด้วยชุดดินองครักษ์ รังสิตประเภทกรดจัด มูโน๊ะ และเชียรใหญ่ ดินพวกนี้มีเนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีดำหรือเทาดำ มีปริมาณอินทรียวัตถุค่อนข้างสูง พบจุดประสีเหลืองฟางข้าวในช่วงดินตอนบนภายในระดับความลึก ประมาณ 50 ซม. ดินล่างมีลักษณะเป็นดินเลน สีเทาปนเขียว มีสารประกอบกำมะถันมาก พบบริเวณที่ลุ่มต่ำชายฝั่งทะเล หรือบริเวณพื้นที่ที่เคยเป็นชายฝั่งทะเลมาก่อน มีการระบายน้ำเลวมาก ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดจัดมาก (pH< 4.5) จากการสำรวจพบว่า กลุ่มชุดดินนี้ส่วนใหญ่จะพบบริเวณชายฝั่งทะเลของภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกบางส่วน มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 908,282 ไร่ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2550ข; สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท, 2550)

กลุ่มชุดดินที่ 11

เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินเหนียว สีดำหรือสีเทาเข้ม มีจุดประสี น้ำตาลปนเหลือง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH 4.0-5.0) มักมีรอยแตกระแหงที่ผิวหน้าดินในฤดูแล้ง ดินบนตอนล่างสีน้ำตาลปนเทา หรือน้ำตาลปนเทาเข้ม มีจุดประสีแดง หรือสีแดงปนเหลือง ที่ระดับความลึกประมาณ 50-100 ซม. พบจุดประสีเหลืองฟางข้าวของสารจาโรไซต์ ดินล่างตอนล่างเป็นดินเหนียว พบรอยไถและผิวหน้าอัดมัน ส่วนที่ระดับลึกกว่า 100-150 ซม. ลงไปมีลักษณะเป็นดินเลน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก (pH< 4.0) ได้แก่ชุดดินรังสิต เสนา ธัญบุรี ชุดดินดอนเมือง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2550ข; สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท, 2550)

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครนายก

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครนายก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ และ เส้นแวงที่ 101 องศาตะวันออก มีระยะทางจากกรุงเทพมหานครตามถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 เลียบคลองรังสิตผ่านอำเภอองครักษ์ถึงจังหวัดนครนายก ระยะทาง 105 กิโลเมตร มีเนื้อที่จังหวัดประมาณ 2,122 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 1,326,250 ไร่ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครนายก, 2550)
ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรีและจังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมาและปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี

สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครนายก มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในลักษณะของเทือกเขาสูงและที่ราบลุ่ม ซึ่งสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและเทือกเขาสูงอยู่ทางตอนเหนือของ 3 อำเภอ คือ อำเภอบ้านนา อำเภอเมือง และอำเภอปากพลี เทือกเขาเหล่านี้ เป็นเขตทางตอนใต้ของเทือกเขาในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่อยู่ในเขตจังหวัดนครนายก มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 300-1,200 เมตร บริเวณที่สูงที่สุดอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอปากพลี โดยเกือบทุกส่วนของภูเขาจะค่อย ๆ ลาดลดหลั่นลงสู่ตอนกลางของ 3 อำเภอข้างต้น ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้จะทำให้ทิศทางการไหลของน้ำเข้าสู่จังหวัดนครนายก จะอยู่ในลักษณะทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ ตอนกลางของ 3 อำเภอข้างต้น มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบต่ำ มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 5-10 เมตร บางแห่งมีลักษณะของเนินที่สูงกว่าที่ราบขั้นต่ำเล็กน้อยกระจายอยู่เป็นแห่ง ๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านทั่ว ๆ ไป ภูมิประเทศทางตอนใต้ของอำเภอบ้านนา อำเภอเมือง อำเภอปากพลี รวมทั้งอำเภอองครักษ์เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ เป็นส่วนของที่

ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ โดยมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 3-4 เมตร ทางตอนเหนือของที่ราบลุ่ม และประมาณ 2 เมตร ทางตอนกลาง และตอนใต้ของที่ราบลุ่มนั้น

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดนครนายกจัดอยู่ในเขตภูมิอากาศตามระบบการจำแนกของ Koppen เรียกว่า ฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical Savanna) คือ มีอุณหภูมิสูงตลอดปี และมีช่วงฤดูฝนและฤดูแล้งเห็นเด่นชัด โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในฤดูฝนทำให้มีฝนตกตลอดฤดู ฤดูหนาวได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้อากาศแห้งแล้ง และบางระยะมีอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิเฉลี่ย 28.2 องศาเซลเซียส แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และตกชุกในเดือนกรกฎาคม สิงหาคม และกันยายน ไปสิ้นสุดประมาณเดือนตุลาคม ฤดูหนาวเริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนพฤษภาคม (กรมพัฒนาที่ดิน, 2522)

พื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในจังหวัดนครนายก

จากรายงานการสำรวจดินในจังหวัดนครนายกนั้นพบว่า มีพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดกระจัดกระจายครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งจังหวัด โดยพื้นที่เหล่านี้จะมีชุดดินอยู่ในชุดดินรังสิตประเภทที่เป็นกรดจัดมาก ชุดดินองครักษ์ เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีดำหรือสีเทาแก่ ดินล่างมีสีเทามีจุดประ สีน้ำตาลปนเหลือง สีแดง และพบจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองฟางข้าวของสารจาโรไซต์ภายในระดับความลึก 100 เซนติเมตร จากผิวดิน พบบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล น้ำแช่ขังลึก 100 เซนติเมตร นาน 6-7 เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) 4.5 (สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท, 2550) จากการสอบถามข้อมูลจากสถานีพัฒนาที่ดินนครนายก พบว่า จังหวัดนครนายกมีพื้นที่ดินเปรี้ยวทั้งหมด 543,339.24 ไร่ กลุ่มชุดดินเปรี้ยวที่พบได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 2, 10 และ 11

ตารางที่ 1 พื้นที่ดินเปรี้ยวในกลุ่มชุดดินต่าง ๆ จังหวัดนครนายก

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	กลุ่มชุดดิน ที่ 2	กลุ่มชุดดิน ที่ 10	กลุ่มชุดดิน ที่ 11	รวมพื้นที่ดินเปรี้ยว (ไร่)
เมืองนครนายก	512,049	20,833.00	27,557.00	80,859.00	128,978.75
ปากพลี	276,552	-	14,052.16	42,768.05	56,820.21
บ้านนา	222,447	13,614.67	51,002.11	20,585.65	85,202.43
องครักษ์	327,877	7,616.50	127,049.28	137,672.07	272,337.85
รวม	1,338,925	42,064.17	219,660.55	281,884.77	543,339.24

ที่มา: สำนักงานพัฒนาที่ดินนครนายก อ. องครักษ์ จ. นครนายก (ติดต่อโดยตรง: 4 เมษายน 2550)

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แหล่งข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้านหรือชาวบ้านในท้องที่ ที่รู้จักพืชที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชและข้อมูลพื้นที่ที่พืชเหล่านั้นขึ้นอยู่

1.2 แหล่งค้นคว้าอื่น ๆ

1.2.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

1.2.2 หอพรรณไม้ กรมอุทยานพันธุ์พืชและสัตว์ป่า

1.2.3 พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร

1.2.4 หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์

2. ประเภทของข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสำรวจในภาคสนามโดยการเดินสำรวจและการใช้แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศประกอบ รวมถึงข้อมูลจากการสอบถามผู้นำหมู่บ้านหรือชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเอกสารซึ่งได้จากการรวบรวมจากแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ ประกอบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บตัวอย่างพืช ได้แก่ แผงอัดพรรณไม้ กรรไกรตัดกิ่ง มีดคัตเตอร์ จอบ เสียม กรรไกรซัก กระดาษหนังสือพิมพ์ ถุงหลาสติก เป็นต้น

3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ ยางลบ เป็นต้น

3.3 กล้องถ่ายภาพดิจิตอล เพื่อบันทึกภาพข้อมูล ภาพพืชที่พบจากการสำรวจ รวมถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ได้เข้าไปสำรวจ

3.4 พาหนะเดินทางไปสำรวจภาคสนาม กระทำด้วยวิธีการเดินในพื้นที่และการนั่งรถยนต์

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ สภาพพื้นที่ ชนิดพันธุ์พืช จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น

2. กำหนดพื้นที่สำรวจโดยเลือกพื้นที่สำรวจแบบเจาะจงจากแผนที่ชุดดินของกรมพัฒนาที่ดิน ในระดับอำเภอ และตำบล ที่มีดินอยู่ในชุดดินองครักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดทั้งหมด

3. ทำการสำรวจ ในพื้นที่ 4 อำเภอ ของจังหวัดนครนายก จำนวน 7 ตำบล ได้แก่

พื้นที่อำเภอองครักษ์ จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลองครักษ์ ตำบลโพธิ์แทน และตำบลบางลูกเสือ พื้นที่อำเภอบ้านนา จำนวน 2 ตำบล คือ ตำบลอาษา และตำบลบ้านพริก พื้นที่อำเภอเมือง จำนวน 1 ตำบล คือ ตำบลดอนยอ และพื้นที่อำเภอปากพลี จำนวน 1 ตำบล คือ ตำบลท่าเรือ

4. การสำรวจ รวบรวม และบันทึกข้อมูลพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สำรวจ ตามวิธีการของวิทยา (2543) โดยวิธีการเดินเท้าตลอดพื้นที่ โดยอาศัยเส้นทางสัญจรในพื้นที่เป็นแนวสำรวจและใช้หลักสังเกตในธรรมชาติ เช่น ก้อนหิน ตอไม้ ต้นไม้ใหญ่ ทางเดิน ฯลฯ เป็นสิ่งช่วยในการกำหนดขอบเขตการสำรวจ

5. การถ่ายภาพ ถ่ายภาพพรรณไม้ที่สำรวจพบ เพื่อบันทึกรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของพรรณไม้ เช่น ทรงต้น เปลือกต้น ใบ ดอก ผล เป็นต้น

6. การเก็บตัวอย่างพรรณไม้ในบริเวณที่สำรวจ

6.1 โดยการเลือกเก็บตัวอย่างพรรณไม้ ที่มีใบ ดอก ผล ที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อเป็นตัวแทนของพรรณไม้นั้น ๆ โดยใช้กรรไกรตัดกิ่งเก็บตัวอย่างพรรณไม้ อย่างน้อย 2 ชิ้นขึ้นไป ทำความสะอาดตัวอย่างให้ปราศจากฝุ่นละอองหรือสิ่งแปลกปลอม

6.2 ผูกป้ายแจ้ง หมายเลขประจำตัวอย่าง โดยใช้รหัส P1, P2.....Pn แสดงหมายเลขประจำตัวอย่างที่ 1 ถึงตัวอย่างที่ n ตามลำดับ พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ บริเวณที่เก็บ วันที่เก็บ ลักษณะรูปร่างและสีลำต้น ใบ ดอก ผล กลิ่นของดอก ยาง สียาง หรือลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่สามารถศึกษาได้จากตัวอย่างพรรณไม้แห้ง

6.3 รีบทำการจัดและอัดพรรณไม้ให้เสร็จอย่างรวดเร็ว เพื่อทำตัวอย่างแห้ง โดยวางตัวอย่างพืชบนกระดาษหนังสือพิมพ์พับครึ่งขนาด 28X40 เซนติเมตร จัดให้ใบคว่ำและหงายสลับกัน แล้วเก็บไว้ในแผงอัดพรรณไม้ โดยมีกระดาษลูกฟูกทับทั้ง 2 ด้าน และแทรกเป็นระยะ สำหรับผลนั้นจะผ่าตากหรือตากทั้งผล ผลที่แตกง่ายใช้เชือกมัดหรือใช้เทปกาวคาดทับไว้ แล้วห่อด้วยกระดาษ จากนั้นนำตัวอย่างไปผึ่งแดดให้ตัวอย่างพรรณไม้แห้งเร็วที่สุด เพื่อให้มีสีและลักษณะเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ต้องคอยกลับและเปลี่ยนกระดาษเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้ตัวอย่างเน่าหรือ เกิดเชื้อรา

7. การศึกษาในห้องปฏิบัติการ ศึกษาพรรณไม้สด พรรณไม้อัดแห้งที่รวบรวมได้และภาพถ่ายที่ได้มาจากการสำรวจ เพื่อศึกษาหาชื่อวงศ์ ชื่อสกุล ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่อท้องถิ่น ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ จากการตรวจเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเกี่ยวกับ นิเวศวิทยาแหล่งที่พบ และแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์

8. รวบรวมพันธุ์พืชที่หายาก พืชเฉพาะถิ่น หรือพืชที่มีศักยภาพในการผลิตเชิงพาณิชย์มาปลูกรวบรวมและขยายพันธุ์ไว้ที่ศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จังหวัดนครนายก เพื่อศึกษาต่อไป

บทที่ 4
ผลการศึกษา

จากการสำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในเขตพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก ระหว่างเดือนกรกฎาคม–เดือนกันยายน 2550 พบพรรณไม้ที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จำนวน 107 ชนิด โดยสามารถจำแนกได้เป็น 98 สกุล 50 วงศ์ โดยเป็นพืชดอก ประเภทพืชใบเลี้ยงคู่ จำนวน 74 ชนิด 67 สกุล 39 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 27 ชนิด 25 สกุล 6 วงศ์ และพืชที่ไม่มีดอก จำพวกเฟิน จำนวน 6 ชนิด 6 สกุล 5 วงศ์ (ตารางที่ 1)

พรรณไม้ที่สามารถขึ้นและเจริญเติบโตอยู่ได้ในสภาพดินเปรี้ยวจัดได้ดี ส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้อยู่ในวงศ์ Poaceae (Gramineae) จำนวน 13 ชนิด รองลงมาคือวงศ์ Mimosaceae พบ 10 ชนิด วงศ์ Arecaceae (Palmae) พบ 6 ชนิด ส่วนในวงศ์อื่น ๆ พบน้อยกว่า 5 ชนิด (ตารางที่ 1) โดยการสำรวจครั้งนี้ ได้เก็บพรรณไม้ในรูปของตัวอย่างแห้ง จำนวน 19 ชนิด (38 ตัวอย่าง) และได้นำพรรณไม้บางชนิดมาขยายพันธุ์ และรวบรวมปลูกไว้ ณ โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ จำนวนมากกว่า 10 ชนิด ได้แก่ กระถินเทพา กระถินณรงค์ อ้อยแดง สะแกนา โสน รัก บัวหลวง ช้าพลู ตะไคร้หอม ก้านเหลือง ยอบ้าน ลิเภายุ่ง ปรือ ไพล เป็นต้น

ตารางที่ 2 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
1. พืชใบเลี้ยงคู่			
วงศ์ Amaranthaceae			
Gomphrena celosioides Mart.	บานไม่รู้โรยป่า	-	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Anacardiaceae			
Anacardium occidentale L.	มะม่วงหิมพานต์	Cashew nut tree	ไม้พุ่ม
Mangifera indica L.	มะม่วง	Mango	ไม้ต้น
วงศ์ Apocynaceae			
Alstonia scholaris (L.) R.Br.	พญาสัตบรรณ	Devil Tree, White cheesewood, Blackboard tree, Devil's bark	ไม้ต้น
Carissa carandas L.	มะนาวไม่รู้โห่	Carunda, Christ's thorn	ไม้พุ่ม
วงศ์ Asclepiadaceae			
Calotropis gigantea R. Br.	รัก	Crown flower, Giant Indian Milkwood	ไม้พุ่ม
Sarcostemma secamone (L.) Bennett	จมูกปลาหลด	-	ไม้เลื้อย
วงศ์ Asteraceae (Compositae)			
Eupatorium odoratum L.	สาบเสือ	-	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Balsaminaceae			
Jussiaea linifolia Vahl	เทียนนา	-	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Bignoniaceae			
Oroxyrum indicum (L.) Kurz	เพกา	-	ไม้ต้น
วงศ์ Bombacaceae			
Ceiba pentandra (L.) Gaertn.	นุ่น	White silk cotton tree	ไม้ต้น
วงศ์ Cactaceae			
Hylocereus undatus (Haw.) Britton & Rose	แก้วมังกร	Dragon fruit	ไม้เลื้อย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Caricaceae			
Carica papaya L.	มะละกอ	Papaya, Pawpaw	ไม้ต้น
วงศ์ Casuarinaceae			
Casuarina junghuhniana Miq.	สนประดิพัทธ์	-	ไม้ต้น
วงศ์ Ceasalpinaceae			
Cassia fistula L.	ราชพฤกษ์	Golden shower, Indian laburnum, Pudding-pine tree	ไม้ต้น
Delonix regia (Bojer ex Hook.) Raf.	หางนกยูงฝรั่ง	Flamboyant, Peacock Flower, Royal Poinciana	ไม้ต้น
Senna siamea (Lam.) B.S. Irwin & Barneby	ขี้เหล็ก	Cassod tree	ไม้ต้น
Tamarindus indica L.	มะขามเปรี้ยว	Tamarind	ไม้ต้น
วงศ์ Clusiaceae (Guttiferae)			
Garcinia schomburgkiana Pierre	มะดัน	-	ไม้พุ่ม
วงศ์ Combretaceae			
Combretum quadrangulare Kurz	สะแกนา	-	ไม้ต้น
Terminalia catappa L.	หูกวาง	Bengal almond, Indian almond, Singapore almond, Tropical almond, Umbrella tree	ไม้ต้น
วงศ์ Convolvulaceae			
Ipomoea aquatica Forssk.	ผักบุ้งนา	Swamp morning glory, Water spinach	ไม้เลื้อย
วงศ์ Cucurbitaceae			
Coccinia grandis (L.) Voigt	ตำลึง	Ivy gourd	ไม้เลื้อย
วงศ์ Dipterocarpaceae			
Hopea odorata Roxb.	ตะเคียน	Iron wood	ไม้ต้น
Shorea roxburghii G. Don	พะยอม	White meranti	ไม้ต้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Elaeocarpaceae			
Elaeocarpus hygrophilus Kurz	มะกอกน้ำ	-	ไม้ต้น
วงศ์ Euphorbiaceae			
Jatropha gossypifolia L.	สบู่แดง	-	ไม้พุ่ม
Phyllanthus acidus (L.) Skeels	มะยม	Star gooseberry	ไม้ต้น
Phyllanthus emblica L.	มะขามป้อม	Emblic myrabolan, Malacca	ไม้ต้น
Phyllanthus pulcher Wall. ex Müll. Arg.	ว่านธรณีสาร	-	ไม้พุ่ม
วงศ์ Fabaceae			
Phaseolus lathyroides L.	ถั่วผี	-	ไม้ล้มลุก
Pterocarpus indicus Willd.	ประดู่อังสนา	-	ไม้ต้น
Sesbania javanica Miq.	โสน	-	ไม้พุ่ม
วงศ์ Gentianaceae			
Fagraea fragrans Roxb.	กันเกรา	-	ไม้ต้น
วงศ์ Lythraceae			
Lagerstroemia floribunda Jack sec. Griff.	ตะแบก	Queen's flower	ไม้ต้น
วงศ์ Malvaceae			
Hibiscus tiliaceus L.	ปอทะเล	-	ไม้พุ่ม
วงศ์ Meliaceae			
Azadirachta indica A. Juss. var. *siamensis* Velaton	สะเดา	Siamese neem tree	ไม้ต้น
Sandoricum koetjape (Burm.f.) Merr.	กระท้อน	Santol	ไม้ต้น
วงศ์ Mimosaceae			
Acacia auriculaeformis A. Cunn. ex Benth.	กระถินณรงค์	Wattle, Acacia tree	ไม้ต้น
Acacia mangium Willd.	กระถินเทพา	-	ไม้ต้น
Albizia procera (Roxb.) Benth.	ก่อน	White siris, Sit	ไม้ต้น
Leucaena leucocephala (Lam.) de Wit	กระถิน	Horse tamarind, Leucaena	ไม้ต้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Mimosaceae (ต่อ)			
Mimosa pigra L.	ไมยราบยักษ์	-	ไม้พุ่ม
Mimosa pudica L.	ไมยราบ	-	ไม้ล้มลุก
Neptunia oleracea Lour.	ผักกระเฉด (กระฉูด)	Water mimosa	ไม้เลื้อย (อาศัยอยู่ในน้ำ)
Parkia speciosa Hassk.	สะตอ	-	ไม้ต้น
Pithecellobium dulce (Roxb.) Benth.	มะขามเทศ	Madras thorn, Manila tamarind	ไม้ต้น
Samanea saman (Jacq.) Merr.	จามจุรี	East indian walnut, Rain tree	ไม้ต้น
วงศ์ Moraceae			
Artocarpus heterophyllus Lam.	ขนุน	Jackfruit	ไม้ต้น
Ficus benjamina L.	ไทรใบแหลม	Golden Fig, Weeping Fig	ไม้ต้น
Ficus hirta Vahl	มะเดื่อ	-	ไม้ต้น
วงศ์ Myrtaceae			
Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	ยูคาลิปตัส	Red gum	ไม้ต้น
Melaleuca cajuputi Roxb.	เสม็ดขาว	Cajuput tree, Milk wood, Paper bark tree	ไม้ต้น
Psidium guajava L.	ฝรั่ง	Gauva	ไม้ต้น
Syzygium cumini (L.) Skeels	หว้า	Black plum, Jambolan	ไม้ต้น
Syzygium samarangense (Blume) Merr. & L.M. Perry var. *samarangense*	ชมพู่	Java Apple	ไม้ต้น
วงศ์ Nelumbonaceae			
Nelumbo nucifera Gaertn.	บัวหลวง	Lotus, Sacred lotus	ไม้น้ำ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Nymphaeaceae			
Nymphaea nouchali Burm.f.	บัวผัน, เผื่อน	Water lily	ไม้น้ำ
Nymphaea pubescens Willd.	บัวสาย	Water lily	ไม้น้ำ
วงศ์ Oxalidaceae			
Averrhoa carambola L.	มะเฟือง	Carambola	ไม้พุ่ม
วงศ์ Passifloraceae			
Passiflora foetida L.	กระทกรก	-	ไม้เลื้อย
วงศ์ Piperaceae			
Piper sarmentosum Roxb.	ช้าพลู	-	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Polygonaceae			
Polygonum tomentosum Willd.	ผักไผ่น้ำ	-	ไม้ล้มลุก (อาศัยอยู่ในน้ำ)
วงศ์ Punicaceae			
Punica granatum L. var. *granatum*	ทับทิม	Pomegranate	ไม้พุ่ม
วงศ์ Rhamnaceae			
Ziziphus mauritiana Lam.	พุทรา	-	ไม้ต้น
วงศ์ Rubiaceae			
Hedyotis corymbosa (L.) Lam.	หญ้าลิ้นงู	-	ไม้ล้มลุก
Mitragyna diversifolia (Wall. ex G.Don) Havil.	กระทุ่มนา	-	ไม้พุ่ม
Mitragyna speciosa (Roxb.) Korth.	กระท่อม	-	ไม้ต้น
Morinda citrifolia L.	ยอบ้าน	Indian mulberry	ไม้พุ่ม
Nauclea oriantalis L.	ก้านเหลือง	-	ไม้ต้น
วงศ์ Scrophulariaceae			
Lindernia crustacea (L.) F. Muell.	หญ้ากาบหอยตัวเมีย	-	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Solanaceae			
Capsicum frutescens L. var. *frutescense*	พริกขี้หนู	Bird pepper	ไม้พุ่ม
Solanum sp.	มะเขือตอแหล	Cockroach berry	ไม้พุ่ม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Tiliaceae			
Muntingia calabura L.	ตะขบฝรั่ง	Calabura, Jamaican cherry, Jam tree	ไม้ต้น
2. พืชใบเลี้ยงเดี่ยว			
วงศ์ Arecaceae (Palmae)			
Borassus flabellifer L.	ตาล	Palmyra palm, Lontar palm, Fan palm, Brab palm	ปาล์มต้นเดี่ยว
Calamus sp.	หวาย	Rattan	ปาล์มเลื้อย
Caryota mitis Lour.	เต่าร้าง	Clustering fishtail palm, Chinese fishtail palm	ปาล์มกอ
Elaeis guineensis Jacq.	ปาล์มน้ำมัน	Oil palm	ปาล์มต้นเดี่ยว
Licuala spinosa Wurmb	กระพ้อ	-	ปาล์มกอ
Phoenix sp.	อินทผลัม	Canary Island Date Palm	ปาล์มต้นเดี่ยว
วงศ์ Bromeliaceae			
Ananas comosus (L.) Merr.	สับปะรด	Pineapple	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Cyperaceae			
Eleocharis dulcis (Burm.f.) Trin. ex Hensch. var. *dulcis*	แห้วทรงกระเทียม	Water chestnut	ไม้ล้มลุก
Fimbristylis dichotoma (L.) Vahl subsp. *dichotoma*	หญ้านิ้วหนู	Tall-fringe rush	ไม้ล้มลุก
Fimbristylis miliacea (L.) Vahl	หญ้ารัดเขียด	Tall-Fringe-Rush Hoorah grass	ไม้ล้มลุก
Lepironia articulata (Retz.) Domin	กระจูด	-	ไม้ล้มลุก
Scleria poaeformis Retz.	ปรือ	-	ไม้ล้มลุก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
วงศ์ Poaceae (Gramineae)			
Bambusa bambos (L.) Voss	ไผ่ป่า	-	ไม้ไผ่
Bambusa blumeana Schult. & Schult. f.	ไผ่สีสุก	Bamboo	ไม้ไผ่
Brachiaria mutica (Forssk.) Stapf	หญ้าขน	Paragrass, Buffalo grass, Panicum grass	หญ้า
Cymbopogon nadus Rendle	ตะไคร้หอม	Citronella grass	หญ้า
Cynodon dactylon (L.) Pers.	หญ้าแพรก	bermuda grass	หญ้า
Imperata cyrindrica (L.) P. Beauv.	หญ้าคา	Lalang, Alang-alang	หญ้า
Oryza sativa L.	ข้าว	Rice	หญ้า
Panicum repens L.	หญ้าชันกาด	-	หญ้า
Pennisetum polystachyon (L.) Schult.	หญ้าขจรจบ	Thin Napier Grass, Foxtail Grass	หญ้า
Saccharum officinarum L.	อ้อยแดง	Queen's flower	ไม้ล้มลุก
Thyrsostachys siamensis Gamble	ไผ่รวก	-	ไม้ไผ่
Tricholaena rosae Nees	หญ้าดอกชมพู	-	หญ้า
Vetiveria zizanioides (L.) Nash	หญ้าแฝก	Vetiver grass	หญ้า
วงศ์ Typhaceae			
Typha angustifilia L.	ธูปฤาษี	Lesser reedamace	ไม้ล้มลุก
วงศ์ Zingiberaceae			
Zingiber montanum (J. König ex Retz.) Theilade	ไพล	-	ไม้ล้มลุก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ (ไทย)	ชื่อสามัญ (อังกฤษ)	ลักษณะวิสัย
3. เฟินและพืชคล้ายเฟิน			
วงศ์ Parkeriaceae			
Ceratopteris thalictroides (L.) Brongn.	กูดเขากวาง	floating stag's horn fern, swamp fern	เฟิน
วงศ์ Pteridaceae			
Acrostichum aureum L.	ปรงทอง/ปรงไข่	-	เฟิน
Stenochlaena palustris (Burm.f.) Bedd.	ลำเท็ง	-	เฟินเลื้อย
วงศ์ Salviniaceae			
Salvinia cucullata Roxb.ex Bory	จอกหูหนู	-	เฟิน
วงศ์ Schizaeaceae			
Lygodium microphyllum (Cav.) R.Br.	ลิเภายุ่ง	-	เฟิน
วงศ์ Thelypteridaceae			
Christella parasitica (L.) H. Lév.	- (ไม่มีชื่อไทย)	-	เฟิน

ตารางที่ 3 ชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อท้องถิ่น ลักษณะทั่วไป นิเวศวิทยาแหล่งที่พบ และการใช้ประโยชน์หรือโทษ ของพรรณไม้ที่พบในพื้นที่จังหวัดนครนายก

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยาแหล่งที่พบ	การใช้ประโยชน์/โทษ
กระจูด	*Lepironia articulata* (Retz.) Domin	กระจูด (ภาคกลาง, ภาคใต้)วีจุ๊ (มลายู-นราธิวาส)	ลักษณะลำต้นกลม ในกลวง มีเยื่ออ่อนหยุ่นคั่นเป็นข้อ ๆ สีเขียวอ่อน มีขนาดตั้งแต่เท่าก้านไม้ขีดไฟ จนถึงเท่าแท่งดินสอดำ สูงประมาณ 1-2 เมตร	เป็นพืชที่ชอบขึ้นในบริเวณน้ำขัง คู คลอง และพื้นที่นารกร้าง	ใช้จักสาน เครื่องใช้/วัชพืช
กระถิน	*Leucaena leucocephala* (Lam.) de Wit	กระถิน, กระถินไทย, กระถินบ้าน (ภาคกลาง) กระถินยักษ์, กะเส็ดโคก, กะเส็ดบก (ราชบุรี) ตอเบา, สะตอเทศ , สะตอเบา (ภาคใต้) ผักก้านถิน (ซียงใหม่) ผักหนองบก (ภาคเหนือ)	ไม้พุ่ม ใบเป็นใบประกอบคล้ายใบมะขาม ดอกเป็นดอกรวม สีขาวเป็นฝอยฟูกลม ฝักแบนยาวประมาณ 6 ซม. กว้างประมาณ 1.5-2 ซม. ภายในมีเมล็ดแบนเรียงอยู่	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน ริมถนน บริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	พืชอาหารสัตว์, ไม้ใช้ทำฟืน, เผาถ่าน
กระถินณรงค์	*Acacia auriculaeformis* A. Cunn. ex Benth.	กระถินณรงค์ (กรุงเทพฯ)	เป็นไม้พุ่ม สูง 5-15 เมตร กิ่งแขนงเล็กห้อยย้อย ใบรูปเสี้ยวจันทร์ สีเขียวเข้ม หนา ยาวห้อย พุ่มหนาทึบ ดอกออกเป็นช่อสีเหลือง ดอกขนาดเล็ก เป็นพู่ มีกลิ่นหอมอ่อน ผลเป็นฝักแบน และบิดงอ เมล็ดสีน้ำตาลดำ	พบทั่วไปตามริมถนน พื้นที่รกร้างบริเวณบ้านเรือน และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	ไม้บังลม, ทำฟืน, เผาถ่าน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
กระถินเทพา	*Acacia mangium* Willd.	กระถินเทพา, กระถินซาบาห์ (ภาคกลาง)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ โตเร็วมีความสูง 15-30 เมตร เปลือกแข็งหนา ขรุขระแตกเป็นร่องยาว และมีสีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ใบที่เห็นเป็นใบเทียมคล้ายใบกระถินณรงค์ มีลักษณะเป็นแบบใบเดี่ยวเกิดแบบสลับ ส่วนที่เห็นแผ่นใบคือ ส่วนของก้านในเปลี่ยนรูปมาทำหน้าที่เป็นใบ ดอก เป็นดอกช่อรูปทรงกระบอกแบบหางกระรอก ยาวประมาณ 10 ซม. สีขาวครีม มีกลิ่นหอมอ่อน ผล เป็นฝักที่มีลักษณะม้วนขยุกขยิก ฝักอ่อนสีเขียว ฝักแก่สีน้ำตาลเข้มจนดำ	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน ริมถนน บริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	ใช้ทำฟืน, ไม้ไม้บังลม
กระทกรก	*Passiflora foetida* L.	กระทกรก, รก (ภาคกลาง) กระโปรงทอง (ภาคใต้) เครือขนดาช้าง (ศีรสะเกษ) ตำลึงฝรั่ง (ชลบุรี) เถาเงาะ, เถาสิงโต (ชัยนาท) ผักขี้หิด (เลย) ผักแคบฝรั่ง (ภาคเหนือ) เยี่ยววัว (อุดรธานี) ละพุบาบี (มลายู-นราธิวาส, ปัตตานี) หญ้าถลกบาต (พิษณุโลก, อุดรดิตถ์) หญ้ารกช้าง (พังงา)	ไม้ประเภทเถาเลื้อย มีมือเกาะ เถาเล็กสีเขียว ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบแผ่กว้าง และหยักเว้าเป็น 3 แฉกคล้ายใบตำลึง ปลายใบแหลม โคนเว้ารูปหัวใจ แผ่นใบมีขนละเอียดปกคลุมจับนุ่มมือ ออกเป็นข้อ ๆ ละใบสลับข้างกัน ก้านใบมีขนเห็นได้ชัด ดอกสีขาวด้านในสีม่วง ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงเป็นร่างแหสีเขียว 3 กลีบ ผลสดรูปกลม เมื่อสุกสีเหลืองส้ม รสหวาน	พบทั่วไปบริเวณพื้นที่รกร้าง สวน ไร่ ทุ่งหญ้า และริมถนน	ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผัก/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
กระท้อน	*Sandoricum koetjape* (Burm.f.) Merr.	กระท้อน (ภาคกลาง) เตียน, ล่อน, สะท้อน, (ภาคใต้)มะต้อง (ภาคเหนือ, อุดรธานี), มะติ่น, สตียา, สะตู (มลายู-นราธิวาส) สะโต (มลายู-ปัตตานี)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ แตกกิ่งก้านมาก ใบเป็นใบประกอบขนาดใหญ่ มีใบย่อย 3 ใบ ผิวใบด้านบนมีสีเขียวเป็นมัน ด้านล่างของใบมีขนละเอียดปกคลุม ใบแก่มีสีแดง ดอกออกเป็นช่อ ดอกสีครีม ผลรูปร่างกลมแป้น ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีเหลือง สีเหลืองอมน้ำตาล เมล็ดรูปรีเรียว	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน ริมถนน บริเวณบ้านเรือน และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	รับประทานผลสด
กระท่อม	*Mitragyna speciosa* (Roxb.) Korth.	กระท่อม, อีถ่าง (ภาคกลาง) ท่อม (ภาคใต้)	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงตรงกันข้าม รูปไข่กว้าง ยาว 12-18 ซม. กว้าง 5-10 ซม. ปลายใบแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนใบป้านกลม แผ่นใบบาง ด้านท้องใบมีเส้นใบเป็นสันขึ้นมาชัดเจนเมื่อแก่ เส้นแขนงใบข้างละ 8-14 เส้น ก้านใบยาว 2-3 ซม. มีหูใบอยู่ระหว่างโคนก้านใบ จำนวน 1 คู่ ลักษณะคล้ายแผ่นใบ ยาว 3-4 ซม. กว้าง 1-2.5 ซม. ปลายแหลม ดอกออกเป็นดอกช่อกระจุกกลม แตกจากปลายกิ่ง มี 1-3 ช่อ ก้านดอกช่อยาว 3-5 ซม. แต่ละช่อประกอบด้วยดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยงรูปถ้วยขนาดสั้น	พบในบริเวณบ้านเรือน	ใช้เป็นพืชสมุนไพร (พืชให้สารเสพย์ติด)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
กระทุ่มนา	*Mitragyna diversifolia* (Wall. ex G.Don) Havil.	กระท่อมขี้หมู (ภาคเหนือ) กระทุ่มดง (กาญจนบุรี) กระทุ่มนา, กระทุ่มน้ำ (ภาคกลาง) กาตูม (เขมร-ปราจีนบุรี) ตำ (ส่วย-สุรินทร์) ตุ้มแซะ, ตุ้มน้ำ, ตุ้มน้อย (ภาคเหนือ) ถ่มพาย (เลย) ท่อมขี้หมู (สงขลา) ท่อมนา (สุราษฎธานี) โทมน้อย (เพชรบูรณ์)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกนอกสีเทา เปลือกขรุขระ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเวียนสลับตั้งฉากกัน รูปไข่ หรือรูปรี หรือรูปขอบขนาน ปลายกว้าง 2.5 - 5 ซม. ยาว 4 - 12 ซม. โคนใบมนหรือเว้าเล็กน้อย ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปรายหรือเกลี้ยง ก้านใบ ยาว 1 - 1.5 ซม. หูใบระหว่างก้านใบคู่ละ 1 คู่ รูปรี หรือรูปไข่กลับยาว 0.5 - 1.3 ซม. ปรากฏชัดเจนตามปลายกิ่ง เส้นใบมี 8 - 12 คู่ แยกเยื้องกัน เห็นได้ชัดเจน ดอกแบบช่อกระจุกซ้อน 3 ชั้น ระนาบเดียวกัน สลับกับตรงข้าม มีใบประดับขนาดใหญ่ทุกชั้น ลักษณะคล้ายใบแซมห่าง ๆ มีเส้นใบเช่นเดียวกับใบปกติ ก้านใบสีแดง ดอกสีเหลืองแบบกระจุกแน่น ดูรวมกันเป็นทรงกลม ขนาด 1 - 2 ซม. แต่ละช่อมีดอกเล็ก ไม่มีก้านดอก กลิ่นหอมแรง ผล แห้งแตก รูปไข่ ขนาดเล็ก	พบขึ้นในพื้นที่รกร้าง ทุ่งนา ริมน้ำ และริมถนน	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
กระพ้อ	*Licuala spinosa* Wurmb	กะพ้อบ้าน	ปาล์มกอ ใบประกอบแบบนิ้วมือ ผลทรงกลม สีส้มหรือแดง	พบในพื้นที่โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านนา	ใช้ประดับตกแต่ง
กันเกรา	*Fagraea fragrans* Roxb.	กันเกรา (ภาคกลาง) ตะมะซู, ตำมูซู (มลายู-ภาคใต้) ตาเตรา (เขมร-ภาคตะวันออก) ตำเสา, ทำเสา (ภาคใต้) มันปลา (ภาคเหนือ, ตะวันออกเฉียงเหนือ)	ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง-ใหญ่ เปลือกสีน้ำตาลเข้ม แตกเป็นร่องลึกไม่เป็นระเบียบ ใบเดี่ยวออกตรงกันข้าม แผ่นใบรูปมนขนาดกว้าง 2.5 - 3.5 ซม. ยาว 8 - 11 ซม. ปลายใบแหลมหรือยาวเรียว ฐานใบแหลม โคนมน ดอกเริ่มบานสีขาวแล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลือง กลิ่นหอม	พบในพื้นที่โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านนา	ใช้ประดับตกแต่ง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ก้านเหลือง	*Nauclea oriantalis* (L.) L.	กระทุ่มคลอง, กระทุ่มน้ำ (ภาคกลาง, ภาคใต้) กะเลอ, เส่สะบอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ก้านหลือง, ตะกู, สะแกเหลือง (ภาคกลาง) ตุ้มขัก, ตุ้มคำ (ภาคเหนือ) ตุ้มดง (บุรีรัมย์, ลำปาง) ตุ้มเหลือง (แม่ฮ่องสอน) ปอขี้หมาแห้ง (บุรีรัมย์) ก้านหลือง, กะเหลือง, ก้านทอง (นครนายก)	ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 10-20 เมตร ลำต้นมีเปลือกสีเทาอมดำ แตกเป็นร่องตามยาวไม่เป็นระเบียบ ยอดและกิ่งอ่อนมีขนประปราย ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปรีหรือรูปไข่ค่อนข้างกว้าง บางครั้งเกือบเป็นแผ่นกลม กว้าง 5-14 ซม. ยาว 8-25 ซม. ปลายป้านหรือมน โคนมนกว้างหรือเว้าเล็กน้อยตรงรอยต่อก้านใบ ขอบใบเรียบแต่เป็นคลื่นห่าง ๆ แผ่นใบด้านบนสีเขียวเป็นมัน ด้านล่างสีจางกว่า มีขนนุ่มประปรายหรือค่อนข้างเกลี้ยง เส้นแขนงใบข้างละ 7-12 เส้น สีเหลืองอ่อนหรือเหลืองอมเขียว มีเส้นขอบใบราง ๆ ก้านใบยาว 1.5-5 ซม. สีเหลืองอ่อนหรือเหลืองอมเขียว มีขนเล็กน้อยหรือเกลี้ยง หูใบรูปรีแกมรูปไข่กลับ ยาว 1-2.5 ซม. ปลายมน มีขนประปราย ช่อดอก เป็นช่อกระจุกแน่น กลม ออกเดี่ยว ๆ ตามปลายกิ่ง ประกอบด้วยดอกสีเหลืองอ่อนขนาดเล็กจำนวนมาก กลิ่นหอม	พบขึ้นบริเวณริมน้ำในพื้นที่รกร้าง	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
กูดเขากวาง	*Ceratopteris thalictroides* (L.) Brongn.	ผักกูดนา ผักกูดน้ำ	เฟินน้ำอายุเพียงฤดูเดียว ก้านใบใหญ่พองอวบน้ำและเบา ใบมี 2 ชนิด ชนิดหนึ่งเป็นแผ่นสีเขียว ๆ อยู่ปริ่ม ๆ น้ำ ใบอีกชนิดหนึ่งสร้างสปอร์ม้วนอยู่ภายใน เป็นเส้นกลม ๆ ใบอ่อนม้วนงอ	พบขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำ ริมน้ำ ในนา	วัชพืช
แก้วมังกร	*Hylocereus undatus* (Haw.) Britton & Rose	-	กระบองเพชรเลื้อย ลำต้นสีเขียว มีลักษณะเป็นแฉก 3 แฉก แต่ละแฉกมีขอบหยักคล้ายครีบมังกร ที่ตาข้างมีหนาม 1-5 หนาม แฉกนั้นอวบน้ำซึ่งเป็นใบที่เปลี่ยนรูป ลำต้นจริงอยู่กึ่งกลางของแฉก ดอกสีขาวนวล ผลรูปกลมรีหรือรูปไข่ เปลือกผลมีสีแดงอมชมพู โดยมีครีบเล็ก ๆ สีเขียวติดอยู่ที่ผล เนื้อในมีสีขาวขุ่น ภายในมีเมล็ดเล็ก ๆ สีดำ คล้ายเมล็ดงาดำหรือแมงลักฝังตัวกระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก	พบขึ้นในสวน และบริเวณบ้านเรือน	รับประทานผลสด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ขนุน	*Artocarpus heterophyllus* Lam.	ขนุน (ทั่วไป) ขะนู (ชอง-จันทบุรี) ขะเนอ (เขมร), ซีคีย, ปะหน่อย (กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน) นะยวยชะ (กะเหรี่ยงกาญจนบุรี) นากอ (มลายู-ปัตตานี) เนน (ชาวบน-นครราชสีมา) มะหนุน (ภาคเหนือ, ภาคใต้) ล้าง, ลาง (เงี้ยว-ภาคเหนือ) หมักหมี้ (ภาคอีสาน) หมากลาง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีน้ำยางสีขาวข้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน เนื้อใบหนา ผิวใบด้านล่างจะสากมือ ดอกเป็นช่อแบบช่อเชิงสดแยกเพศอยู่รวมกัน ดอกเพศผู้เรียกว่า "ส่า" มักออกตามปลายกิ่ง ดอกเพศเมียจะออกตามกิ่งใหญ่และตามลำต้นยอดเกสรเพศเมีย เป็นหนามแหลม ส่วนของเนื้อที่รับประทานเจริญมาจากกลีบดอก ส่วนซังคือกลีบเลี้ยง ผลเป็นผลรวมมีขนาดใหญ่	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน บริเวณบ้านเรือนและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน พื้นที่รกร้าง	รับประทานผลสด, ผลอ่อนนำมาต้มจิ้มน้ำพริก
ข้าว	*Oryza sativa* L.	ข้าว, ข้าวจ้าว (ทั่วไป) ข้าวไข่แมงดา, ข้าวคอแร้ง, ข้าวเหนียวปั้ว (อ่างทอง) ข้าวนึ่ง (ภาคเหนือ) ข้าวเหนียว (ภาคกลาง) บือภู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	พืชตระกูลหญ้า แตกกอแน่น ลำต้นมีลักษณะเป็นโพรงตรงกลางและแบ่งออกเป็นปล้องๆ โดยมีข้อกั้นระหว่างปล้อง ความยาวของปล้องนั้นแตกต่างกัน ใบยาว	พบบริเวณที่ลุ่ม มีการปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชาวบ้าน	รับประทานเป็นอาหารหลัก (พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ)
ขี้เหล็ก	*Senna siamea* (Lam.) H.S. Irwin & Barneby	ขี้เหล็ก (ทั่วไป) ขี้เหล็กแก่น (ราชบุรี) ขี้เหล็กบ้าน (ลำปาง. สุราษฎ์ธานี) ขี้เหล็กหลวง (ภาคเหนือ) ขี้เหล็กใหญ่ (ภาคกลาง) ผักจี้ลี้ (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน) แมะขี้เหละพะโด (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ยะหา (มลายู-ปัตตานี)	ไม้ต้นขนาดกลาง - ใหญ่ ใบเรียงแบบขนนกติดเรียงสลับ มีใบย่อย 7 - 10 คู่ ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่ ออกเป็นช่อใหญ่ แยกแขนงตามปลายกิ่ง ยาวประมาณ 30 ซม. ดอกมีสีเหลือง เป็นฝักแบบแคบค่อนข้างหนาสีน้ำตาลคล้ำ	พบขึ้นบนที่ดอน บริเวณบ้านเรือน ตามริมถนน	ใบอ่อน ยอดอ่อน และดอกดูม รับประทานเป็นผัก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
จมูกปลาหลด	*Sarcostemma secamone* (L.) Bennet	สะอึก จมูกปลาไหลดง ผักไหม	ไม้เลื้อย ลำต้นมีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบแคบรูปหอกแกมรูปขอบขนาน ดอกเดี่ยว ออกเป็นช่อตามซอกใบ กลีบดอกเชื่อมติดกัน ปลายแยก 5 แฉก ด้านในสีชมพูเข้มมีลายเส้นสีม่วง ด้านนอกสีขาว ผลเป็นฝักรูปโคนกว้าง ปลายแหลม	พบขึ้นตามที่รกร้าง	วัชพืช
จอกหูหนู	*Salvinia cucullata* Roxb.ex Bory	-	มีขอบด้านข้างของใบโค้งขึ้นด้านบน และจดกันกับอีกใบที่ด้านใน ผิวใบด้านบนมีขนสั้น ๆ	พบขึ้นตามแหล่งน้ำทั่ว ๆ ไป	วัชพืช
จามจุรี	*Samanea saman* (Jacq.) Merr.	ก้ามกาม, ก้ามกุ้ง, ก้ามปู, จามจุรี (ภาคกลาง) ฉำฉา, ลัง, สารสา, สำสา (ภาคเหนือ) ตุ๊ดตู่ (ตาก) เส่คู่, เส่ดู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ สูง 10-20 ม. ไม้ผลัดใบ เปลือกต้นสีดำเป็นเกล็ดโดแข็งเป็นเนื้อคอร์กนุ่ม ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ออกเรียงสลับ มีใบย่อยชั้นที่หนึ่ง 2-5 คู่ เรียงตรงข้ามกัน ใบย่อย ชั้นที่สองรูปไข่ถึงรูปรีหรือคล้ายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนปลายใบบน ขอบใบเรียบหลังใบเกลี้ยง ดอกเป็นช่อกระจุกแน่นออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง โคนดอกสีขาว ปลายสีชมพูอ่อน ผล เป็นฝักแบนยาวฝักอ่อนสีเขียว ฝักแก่สีน้ำตาล เนื้อในนิ่มสีดำรสหวาน เมล็ดสีน้ำตาลเข้ม	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน ริมถนน บริเวณบ้านเรือน และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน พื้นที่รกร้าง	ใช้เป็นไม้ให้ร่มเงา

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ชมพู่	*Syzygium samarangense* (Blume) Merr. & L.M. Perry var. *samarangense*	-	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 5-15 เมตร ทรงพุ่มกลมทึบ ใบเดี่ยวสีเขียวเข้ม เป็นมัน รูปขอบขนาน หนา เรียวยาว และแหลม โคนใบสอบ ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งเป็นช่อ ร่วงง่าย ผลคล้ายสามเหลี่ยมฐานกว้าง บางพันธุ์มีผลกลมรี ผลสีแดงเข้ม แดง ชมพู เขียว เนื้อใน สีขาวนวล รสหวานหอม ขึ้นอยู่กับพันธุ์ เมล็ดโต สีน้ำตาล (บางพันธุ์ไม่มีเมล็ด)	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน บริเวณบ้านเรือน และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	รับประทานผลสด
ช้าพลู	*Piper sarmentosum* Roxb.	ช้าพลู (ภาคกลาง) ซะพลูเถา เฌอภลู (สุรินทร์) ผักปูนา ผักปูลิง ผักปูริง ปูลิงนก ผักพลูนก ผักอีไร ผักอีเลิศ (ภาคอีสาน) พลูลิง (ภาคเหนือ) เย่เท้ย (แม่ฮ่องสอน) พลูนก ผักปูนก (พายัพ) พลูลิงนก (เชียงใหม่) นมวา (ภาคใต้)	พืชล้มลุกขนาดเล็ก มีลักษณะกึ่งเถาเลื้อย ลำต้นแบ่งเป็นข้อโดยตามข้อจะมีรากช่วยในการยึดเกาะ ใบมีสีเขียวสดเป็นมัน ฐานใบกว้าง ปลายใบแหลมคล้ายรูปหัวใจ เห็นเส้นใบชัดเจน ใบมีกลิ่นฉุน รสเผ็ดเล็กน้อย ดอกสีขาวมีขนาดเล็ก ออกเป็นช่ออัดกันรูปทรงกระบอกยาว	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน บริเวณบ้านเรือน	ใบรับประทานเป็นผัก, ใช้เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ตะขบฝรั่ง	*Muntingia calabura* L.	ครบฝรั่ง (สุราษฎร์ธานี) ตะขบ, ตะขบฝรั่ง (ภาคกลาง)	เป็นไม้ยืนต้นกึ่งไม้พุ่ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปหอกหรือขอบขนาน กว้าง 1.5-3 ซม. ยาว 5-10 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนเบี้ยว มีขน ขอบใบหยัก ดอกสีขาว ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกอย่างละ 5 กลีบ ผล รูปทรงกลม ขนาดประมาณ 1 ซม. ผลสุกสีแดง	พบขึ้นทั่วไปในบริเวณบ้านเรือน สวน ไร่ ริมถนน และพื้นที่รกร้าง	ใช้เป็นให้ร่มเงา
ตะเคียน	*Hopea odorata* Roxb.	-	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ไม่ผลัดใบ เปลือกจะแตกเป็นสะเก็ด เรือนยอดแน่นทึบเป็นพุ่มกลมหรือรูปกรวย เนื้อไม้สีน้ำตาลปนเหลือง ใบรูปไข่แกมรูปหอกเกลี้ยงเป็นมัน ดอกเล็กสีขาวกลิ่นหอม ออกรวมกันเป็นช่อโตตามง่ามใบ ผลรูปกระสวยเล็ก ๆ มีปีกยาว 2 ปีก และปีกสั้น 3 ปีก	พบบริเวณพื้นที่ดอน ในพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และในบริเวณวัด	เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน ทำเฟอร์นิเจอร์
ตะไคร้หอม	*Cymbopogon nadus* Rendle	ตะไคร้แดง, ตะไครมะขูด, จะไคมาขูด	ไม้ล้มลุกขึ้นเป็นกอใหญ่ ๆ ลำต้นสีแดง ใบยาว ดอกออกเป็นพวง เป็นช่อฝอย คล้ายดอกอ้อ ใบและต้นมีกลิ่นฉุนจัด	พบปลูกในบริเวณพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	ใช้เป็นพืชไล่แมลงศัตรูของพืชปลูก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ตะแบก	*Lagerstroemia floribunda* Jack sec. Griff.	-	ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูง 15 - 30 เมตร ลำต้นมีเปลือกเรียบ เป็นมัน สีเทาอมขาว และมีรอยแผล เป็นหลุมตื้น ๆ ตลอดลำต้น ใบเดี่ยวออกตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อยใบอ่อนสีแดงมีขนสั้นอ่อนนุ่มปกคลุมจะหลุดไปเมื่อใบแก่ ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง สีม่วงอมชมพู ผล รูปรี ยาวประมาณ 2 ซม. ผลแก่แตกเป็น 6 ซีก เมล็ดเล็ก มีปีกโค้งทางด้านบน 1 ปีก	พบปลูกประดับบริเวณริมถนน และบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง
ตาล	*Borassus flabellifer* L.	ตะนอด (เขมร) ตาล (ทั่วไป) ตาลโตนด, ตาลใหญ่ (ภาคกลาง) ถาล (เงี้ยวขแม่ฮ่องสอน) ทอถู (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่อนสอน) ทะเนาว์ (เขมร-พระตะบอง) ท้าง (กะเหรี่ยง-ตาก, เชียงใหม่) โหนด (ภาคใต้)	ปาล์มเดี่ยวขนาดใหญ่ ต้นสูงได้ถึง 25 เมตร มีรอยกาบเป็นวงจาง ๆ ตามลำต้น ใบประกอบรูปนิ้วมือแกมขนนกสั้น ๆ แผ่นใบแข็ง แผ่ออกหรือห้อยลง แผ่นใบเป็นคลื่น สีเขียวอมฟ้า ขนาด 1.5 เมตร ก้านใบอ้วน มีสีเหลือง ขอบมีหนาม ยาว 1.5-2 เมตร ดอกออกเป็นช่อระหว่างซอกใบ ช่อดอกเพศผู้ห้อยลง ช่อดอกเพศเมียเป็นแท่ง เป็นช่อเชิงลด ยาว 30-45 ซม. ผลค่อนข้างกลม ขนาด 15-20 ซม. สีน้ำตาลเข้มถึงดำ ปลายสีเหลือง ผลจะรวมกลุ่มกันแน่น	พบทั่วไปบริเวณคันนาและพื้นที่รกร้าง	ผลอ่อน ใช้ต้มรับประทานเป็นผัก จาว รับประทานเป็นผลไม้ ผลสุกใช้ทำขนม ใบใช้มุงหลังคา หรือใช้จักสาน ลำต้นใช้ก่อสร้าง ทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ต่าง ๆ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ตำลึง	*Coccinia grandis* (L.) Voigt	ผักแคบ (ภาคเหนือ) แคเต๊าะ (กะเหรียง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้เถามีมือเกาะ ใบเดี่ยวออกสลับ รูป 5 เหลี่ยม มี 3-5 แฉก ปลายแหลมโคนเว้า ดอกสีขาวออกตามซอกใบ 1-3 ดอก ดอกจะแยกเพศและอยู่คนละต้น ผลอ่อนรูปทรงกระบอก ผลสุกสีแดง มีเมล็ดจำนวนมาก	พบบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือนของชาวบ้าน พื้นที่ดอนที่เป็นที่รกร้าง	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผัก/วัชพืช
เต่าร้าง	*Caryota mitis* Lour.	-	ปาล์มกอ ขนาดกลาง สูง 7 เมตร ลำต้นมีวงรอบสีเขียว ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ตั้งขึ้นและแผ่ออก 5-12 ทาง ปลายแบน แผ่นใบยาว 1-4 เมตร ใบย่อยรูปสามเหลี่ยมฐานกว้าง ขอบปลายใบหยักดอกเป็นช่อห้อยลง ออกจากปลายยอดไล่ลงมาทางด้านล่างของลำต้น 4-7 ช่อ ผลรูปกลม สีแดงถึงม่วงดำ	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง
ถ่อน	*Albizia procera* (Roxb.) Benth.	ควะ, เยกิเต๊าะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เชอะบ้อง, ชะบ้อง, เส่บ้อง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี); ถ่อน, ทิ้งถ่อน (ภาคกลาง) ส่วน (เชียงใหม่, เลย)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ผลัดใบ เปลือกสีเทาอมน้ำตาล หรืออมเหลือง ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ออกสลับ มีใบย่อย 5-11 คู่ มีตั้งแต่รูปไข่จนถึงรูปคล้ายขนมเปียกปูน กว้าง 1.5-2 ซม. ยาว 3-5 ซม. ปลายกลม หรือเว้าเป็นติ่งหนามเล็กน้อย ดอกสีขาวออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง ผลเป็นฝักแบน สีน้ำตาล ฝักแก่ไม่แตก เมล็ดรูปไข่กลับ	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือน ในพื้นที่เรือกสวน ไร่ นา ของชาวบ้าน ตามริมถนน และพื้นที่รกร้าง	ใช้ประดับตกแต่ง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ถั่วผี	*Phaseolus lathyroides* L.	ถั่วผี (กรุงเทพฯ)	พืชฤดูเดียว ทรงต้นเป็นกอพุ่มตั้งปลายยอดทอดอ่อนเล็กน้อย ลำต้นเหนียวและกลวงสีเขียวเข้ม ผิวลำต้นมีขนสีน้ำตาล ใบมี 3 ใบย่อย มีก้านใบ ใบย่อยเป็นแบบรูปใบหอกแกมขอบขนานและมีแบบรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดปะปน แผ่นใบเรียว ปลายใบแหลม (acute) ปลายใบมีติ่งหนามสั้น ดอกออกที่ซอกใบแบบช่อกระจะ ดอกเดี่ยวรูปดอกถั่ว ยาว 2.8- 3 ซม. กลีบดอกสีแดงเลือดหมู	พบขึ้นตามริมถนน และพื้นที่รกร้าง บริเวณบนคันนาของชาวบ้าน	วัชพืช
ทับทิม	*Punica granatum* L. var. *granatum*	เชี้ยะลิ้ว (จีน) ทับทิม (ภาคกลาง) พิลา (หนองคาย) พิลาขาว, มะก่องแก้ว (น่าน) มะเก๊าะ (ภาคเหนือ) หมากจัง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบเล็กเรียวแคบ ขอบใบเรียบ กิ่งมีหนาม ดอกมีสีแดง ส้ม ผลกลม ภายในมีเมล็ด จำนวนมาก สีชมพูหรือขาว	พบปลูกบริเวณบ้านเรือน	รับประทานผลสด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
เทียนนา	*Jussiaea linifolia* Vahl	แก้วน้ำ (นครราชสีมา, ปราจีนบุรี) เทียนนา, เทียนน้ำ (ภาคกลาง) อีนาโอย์ (มลายู-นราธิวาส)	ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสูง 25-70 ซ.ม. ขึ้นในที่ชื้น ลำต้น มักมีสีม่วงแดง เป็นเหลี่ยมโคน ต้นส่วนที่แช่น้ำมักมีเยื่อสีขาวหุ้มราก ส่วนที่อยู่เหนือดิน มีเยื่อคล้ายฟองสีขาวน้ำหุ้ม ใบเดี่ยวแตกจากลำต้น แบบสลับ แผ่นใบรูปหอก ปลายแหลม ใบเรียบใบ และเส้นกลางใบมีสีม่วงแดง ปนกับ เขียว ดอกเดี่ยว ออกตามซอกระหว่างก้านใบกับลำต้น กลีบเลี้ยงสีเขียว 4 กลีบ กลีบดอก สีเหลือง 4 กลีบ	พบขึ้นตามบริเวณที่ชื้นแฉะหรือมีน้ำท่วมขัง ตามคันนาและที่รกร้าง	วัชพืช
ไทรใบแหลม	*Ficus benjamina* L.	จาเรย (เขมร) ไทร (นครศรีธรรมราช) ไทรกระเบื้อง (ประจวบคีรีขันธ์) ไทรย้อย ไทรย้อยใบแหลม (กรุงเทพฯ)	ไม้สูง 5-10 เมตร มีรากอากาศ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรีแกมรูปไข่ กว้าง 2.5-5 ซม. ยาว 5-11ซม. ปลายเรียวแหลมโคนสอบ ดอกขนาดเล็ก เกิดภายในฐานรองดอก ผล รูปกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.8 ซม. เมื่อสุกสีเหลือง	พบขึ้นในบริเวณพื้นที่รกร้าง ริมถนน	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ธูปฤาษี	*Typha angustifilia* L.	กกช้าง (ภาคกลาง) ธูปฤาษี (กรุงเทพฯ) หญ้าสลาบหลวง (ภาคเหนือ)	เป็นวัชพืชมีอายุข้ามปี ลำต้นใต้ดินเป็นแบบ rhizome ลำต้นเทียมเหนือดินแข็ง ประกอบด้วยใบแตกออกเป็นแผงสองแนวด้านข้าง ใบเดียว โคนใบแผ่เป็นกาบใบหนาหุ้มประกบกันไว้ ใบแก่อยู่ด้านนอกหุ้มใบอ่อนไว้ข้างใน กาบใบด้านในมีเมือกเหนียว ๆ ดอก ออกเป็นช่อแบบ spike แน่น รูปทรงกระบอก ช่อดอกมองดูเหมือนธูปใหญ่ ๆ เมล็ดมีขนาดเล็กมาก ถูกปกคลุมด้วยขนสีขาว จึงทำให้สามารถปลิวไปกับลมได้ดี	พบขึ้นทั่วไปในบริเวณที่มีน้ำขัง ริมน้ำ และพื้นที่นารกร้าง	วัชพืช
นุ่น	*Ceiba pentandra* (L.) Gaertn.	ง้าว, งิ้วน้อย, งิ้วสร้อย, งิ้วสาย (ภาคเหนือ) นุ่น (ทั่วไป)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นมีหนาม ใบเดี่ยว จักเป็นรูปนิ้วมือ ติดเวียนสลับ ขอบเรียบ ดอกสีขาว กลีบเลี้ยงติดกัน กลีบดอกแยก ผลเป็นแบบผลแห้งแตก ภายในมีเมล็ดสีดำ มีขนสีขาวหุ้มอยู่	พบบริเวณพื้นที่ดอน บริเวณบ้านเรือน	ใช้เส้นใยยัดหมอน
บัวผัน, เผื่อน	*Nymphaea nouchali* Burm.f.	นิโรบล (กรุงเทพฯ) บัวขาบ, บัวผัน, บัวเผื่อน (ภาคกลาง) ป้านสังกอน (เชียงใหม่) ปาลีโป๊ะ (มลายู-นราธิวาส)	พืชน้ำ มีหัวใต้ดิน ใบค่อนข้างกลม ลอยที่ผิวน้ำ ขอบใบหยักไม่สม่ำเสมอ เห็นเส้นใบไม่ชัดเจน ดอกมีสีขาวอมม่วง ดอกบานกลางวัน ดอกมีกลิ่นหอม	พบทั่วไปในบริเวณแหล่งน้ำ ลำคลอง หนอง บึง	ใช้ประดับตกแต่ง/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
บัวสาย	*Nymphaea pubescens* Willd.	บัวสาย, บัวสายแดง, บัวสายสีชมพู, รัตอุบล, เศวตอุบล, สัตตบรรณ (ภาคกลาง)	พืชน้ำ มีหัวใต้ดิน ใบค่อนข้างกลม ลอยที่ผิวน้ำ ขอบใบหยักสม่ำเสมอ เห็นเส้นใบชัดเจน ดอกมีหลายสี ที่พบคือ ดอกมีขาวและสีแดง กลับดอกค่อนข้างแหลม ดอกบานกลางคืน มีกลิ่นหอมอ่อน ๆหรือไม่มีกลิ่น	พบทั่วไปในบริเวณแหล่งน้ำ ลำคลอง หนอง บึง	ใช้ประดับตกแต่ง
บัวหลวง	*Nelumbo nucifera* Gaertn.	โซ้ด (เขมร-บุรีรัมย์) บัว, บัวหลวง (ทั่วไป) สัตตบงกช, สัตตบุษย์, อุบล (ภาคกลาง)	พืชน้ำ มีลำต้นเป็นเหง้าฝังอยู่ในดิน ลำต้นมีลักษณะกลมยาว สีขาวครีมเป็นปล้อง ๆ เรียกว่า รากบัว ใบค่อนข้างกลมขนาดใหญ่ ชูขึ้นเหนือน้ำ ผิวใบมีนวล ขอบใบเรียบ ก้านใบยาวแข็งมีหนามสั้น ๆ ดอกเดี่ยว ขนาดใหญ่ สีขาว หรือสีชมพู ผลมีขนาดใหญ่เรียกทั่ว ๆ ไปว่า ฝักบัว	พบทั่วไปในบริเวณแหล่งน้ำ ลำคลอง หนอง บึง	ใช้ประดับตกแต่ง, ดอกดูมนิยมนำมาบูชาพระ
บานไม่รู้โรยป่า	*Gomphrena celosioides* Mart.	บานไม่รู้โรยป่า (ภาคกลาง)	ไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ต้นนอนราบไปกับพื้นชูดอกขึ้น ข้างบน ตามลำต้นและผิวใบด้านล่างมีขนสีขาว ใบมีรูปรี ดอกสีขาวออกเป็นกระจุกคล้ายดอกบานไม่รู้โรยแต่มีขนาดเล็กเป็นกลีบแห้ง ๆ มีเมล็ด สีน้ำตาลอ่อน	พบทั่วไปตามริมถนนและพื้นที่รกร้างว่างเปล่า	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ปรงทอง/ปรงไข่	*Acrostichum aureum* L.	-	เป็นเฟินขนาดพุ่มใหญ่ แตกกอแน่น ใบเดี่ยว มีใบย่อยมาก ใบสร้างสปอร์ที่ส่วนยอดจะมีขนาดเล็กกว่าใบปกติ ปลายใบมนหรือตัด	พบตามพื้นที่รกร้าง มีน้ำท่วมขัง	วัชพืช
ประดูอังสนา	*Pterocarpus indicus* Willd.	ดู่บ้าน (ภาคเหนือ) ประดู่กิ่งอ่อน, ประดู่บ้าน, ประดู่ลาย (ภาคกลาง) สะโน (มลายู-นราธิวาส)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นสีน้ำตาลแตกเป็นร่องตามยาว ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงสลับ ใบสีเขียว เป็นช่อกระจะ ออกดอกตามง่ามใบ ดอกสีเหลือง มีกลิ่นหอม ผลรูปโล่ คล้ายจานบิน ปีกปิดเบี้ยว เป็นคลื่นเล็กน้อย ตรงกลางลาดนูนไปยังปีก	พบปลูกประดับบริเวนริมถนน และบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง
ปรือ	*Scleria poaeformis* Retz.	ปรือ (ทั่วไป) ปรือนา (สงขลา) ปีโรห์ (มลายู-นราธิวาส) แว้ง (นครราชสีมา)	พืชจำพวกกก ลำต้น สูงประมาณ1เมตร มีทั้งเหง้าและไหล โคนต้นและรากสีน้ำตาลแดง ลำต้นเป็นรูปสามเหลี่ยมอวบและเรียบ ใบยาว กาบใบที่หุ้มต้นสีน้ำตาลแดง ช่อดอกคล้ายพวกหญ้า จะเห็นเมล็ดสีขาวคล้ายลูกเดือยกลมติดตามช่อดอก	เป็นพืชที่ชอบขึ้นในบริเวณน้ำขัง คู คลอง และพื้นที่นารกร้าง	ใช้ทำหลังคาได้/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ปอทะเล	*Hibiscus tiliaceus* L.	ขมิ้นนางมัทรี, ผีหยิก (เลย), บา (จันทบุรี), ปอทะเล, ปอฝ้าย (ภาคกลาง); ปอนา (ภาคใต้) โพทะเล (กรุงเทพฯ)	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3- 10 เมตร เรือนยอดแผ่กว้างลำต้นมักคดงอแตกกิ่งก้านมาก เลือกสีเทาหรือสีน้ำตาลอ่อน ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปหัวใจฐานกว้าง ขนาด 7-15 x 8-15 ซม. ดอกออกที่ปลายกิ่ง เป็นช่อกระจุกหรือช่อแขนง ก้านดอกยาว 1 ซม. ดอกสีเหลือง	พบขึ้นตามริมคลอง และบริเวณใกล้แหล่งน้ำ	ใช้ประดับตกแต่ง/วัชพืช
ปาล์มน้ำมัน	*Elaeis guineensis* Jacq.	ปาล์มน้ำมัน, มะพร้าวลิง, มะพร้าวหัวลิง (ภาคกลาง) หมากมัน (ปัตตานี)	ปาล์มที่มีต้นเดี่ยว ไม่มีหน่อ ต้นตั้งตรงและมีกาบใบปกคลุม ทำให้มองไม่เห็นข้อปล้อง ใบประกอบแบบขนนก ทางใบยาวประมาณ 5 เมตร ทางหนึ่งมีใบย่อยประมาณ 150 คู่ ใบอ่อนสีเขียวและเป็นมัน ขอบก้านใบมีหนามทั้งสองข้างแหลมเล็กเหมือนกับฟันเลื่อย ดอกออกเป็นช่อระหว่างกาบใบ ผลสีน้ำตาลแก่ครึ่งหนึ่งอีกครึ่งหนึ่งสีแดงเข้ม	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง, พืชให้น้ำมัน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ผักกระเฉด (กระฉูด)	*Neptunia oleracea* Lour.	ผักกะเฉด, ผักรู้นอน (ภาคกลาง) ผักฉีด (ภาคใต้) ผักหนอง (ภาคเหนือ) ผักหละหนอง (แม่ฮ่องสอน) ผักกะฉูด (นนทบุรี, นครนายก)	พืชล้มลุก อายุหลายฤดู ต้นลอยน้ำหรือเลื้อยแผ่ใกล้ชายฝั่ง ลำต้นเป็นปล้อง ต้นแก่จะมีนวมหนาสีขาวที่เรียกว่านม หุ้มปล้องเป็นช่วง ๆ เว้นส่วนที่เป็นข้อ ช่วยพยุงตัวให้ลอยน้ำได้ดี ใบเป็นใบประอบแบบขนนก ใบย่อยมีขนาดเล็กไวต่อสิ่งเร้า เมื่อสัมผัสถูกใบจะหุบ ดอกมีสีเหลืองออกเป็นช่อรวมเป็นรูปกระจุกกลมตามซอกใบ ช่อละ 30-50 ดอก มีก้านช่อดอกยาว	เป็นพืชที่ชอบขึ้นในบริเวณน้ำขัง คู คลอง และพื้นที่นารกร้าง	ยอดรับประทานเป็นผัก
ผักบุ้งนา	*Ipomoea aquatica* Forssk.	กำจร (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน) ผักบุ้ง (ทั่วไป) ผักทอดยอด (ภาคกลาง) โหนเตาะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้น้ำและเป็นไม้ล้มลุก ลำต้นเลื้อยทอดไปตามน้ำหรือในที่ลุ่มที่มีความชื้นหรือดินแฉะ ๆ ลำต้นกลวงสีเขียวมีข้อปล้อง และมีรากออกตามข้อได้ ใบเดี่ยว ออกแบบสลับ เช่น รูปไข่ รูปไข่แถบขอบขนาน รูปหอก รูปหัวลูกศรขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมหรือมน ฐานใบเว้าเป็นรูปหัวใจใบ ดอกเป็นรูประฆังออกที่ซอกใบแต่ละช่อมีดอกย่อย 1-5 ดอก กลีบดอกมีทั้งสีขาว สีม่วงแดง สีชมพูม่วง กลีบดอกจะติดกันเป็นรูปกรวยมีสีขาวอยู่ด้านบน และมีสีม่วงหรือสีชมพูอยู่ที่ฐาน	เป็นพืชที่ชอบขึ้นในบริเวณน้ำขัง คู คลอง และพื้นที่นารกร้าง	ยอดรับประทานเป็นผัก/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ผักไผ่น้ำ	*Polygonum tomentosum* Willd.	ผักเอื้อง (นครนายก)	พืชล้มลุกอายุหลายฤดู ลำต้นเลื้อยไปตามพื้นดินเห็นข้อปล้องชัดเจน มีรากออกตามข้อ กิ่งตั้งตรงขึ้นไป สูงถึง 1 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยวออกสลับกัน ใบค่อนข้างกว้างเป็นรูปหอกปลายแหลม เป็นขนทั้ง 2 ด้าน ก้านใบสั้นและกาบใบเป็นแผ่นบางหุ้มรอบลำต้น ทำให้บริเวณข้อโป่งพองออก ดอกออกเป็นช่อตั้งตรงที่ปลายยอดหรือซอกโคนกิ่ง ดอกมีสีขาวเกสรตัวผู้มีสีชมพู	พบบริเวณริมน้ำ และพื้นที่ที่มีน้ำขังตื้น ๆ	ยอดใช้รับประทานเป็นผัก/วัชพืช
ไผ่ป่า	*Bambusa bambos* (L.) Voss	จะก๊ะวา (พม่า) ซารอง (นครปฐม) ซาเรียง (โซ่-นครพนม) ซางหนาม (เงี้ยว-เหนือ) ทะงาน (ชอง-ตราด) ทูน (ชาวบน-เพชรบูรณ์) ไผ่ป่า, ไผ่หนาม (ทั่วไป) ไผ่รวก (กาญจนบุรี) แวซู (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ระไช (เขมร-สุรินทร์)	ไผ่ประเภทเหง้าก่อ สูง 15-25 ม. แตกกอแน่น เส้นผ่าศูนย์กลางลำ 5-15 ซม. ปล้องยาว 15-40 ซม. เนื้อลำหนา ลำอ่อนมีไขสีขาว โคนกอมีกิ่งไม่มีใบหนาแน่น กิ่งย่อยลดรูปเป็นหนามแข็ง แผ่นใบ รูปใบหอกแกมรูปแถบ กว้าง 0.5-1.5 ซม. ยาว 5-15 ซม. กาบหุ้มลำสีเหลืองอมเขียว มีแถบสีม่วงสลับตามยาว ใบยอดกาบรูปสามเหลี่ยม ตั้งตรง ด้านในมีขนสีน้ำตาลดำ ลิ้นกาบเป็นแถบแคบ มีขนที่ขอบ หูกาบเป็นพู พับไปมา ด้านในมีขนสีน้ำตาลดำ ขนาดซ้ายและขวาไม่สมมาตรกัน	พบตามริมน้ำในป่าบริเวณหมู่บ้าน	ไม้ใช้สอย ใช้ในการก่อสร้าง, จักสาน, ปลูกเป็นแนวเขตพื้นที่, บังลม, หน่ออ่อนใช้เป็นอาหาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ไผ่รวก	*Thyrsostachys siamensis* Gamble	-	ไผ่ประเภทเหง้าก่อ สูง 5-10 ม. แตกกอแน่น เส้นผ่าศูนย์กลางลำ 1-5 ซม. ปล้องยาว 15-30 ซม. เนื้อลำหนา ข้อล่างๆ มักตัน ลำมีกาบหุ้มลำติดคงทน แต่ละข้อมีกิ่งย่อยๆหลายกิ่ง กิ่งอันกลางเด่น 1 กิ่ง แผ่นใบรูปแถบแคบ กว้าง 0.5-0.8 ซม. ยาว 5-12 ซม. กาบหุ้มลำสีเขียวอ่อนหรือสีเขียวอมม่วง บางครั้งสีน้ำตาลอ่อน มีลายพาดสีน้ำตาลเข้ม มีขนสั้นกระจายห่างๆ ใบยอดกาบรูปใบหอกแคบ ตั้งตรง ลิ้นกาบเป็นแถบแคบๆ ขอบเป็นชายครุยตื้นๆ หูกาบเป็นติ่งเล็กมากๆหรือไม่มี	พบปลูกในบริเวณสวนของชาวบ้าน	ไม้ใช้สอย ใช้ในการก่อสร้าง, ใช้เป็นไม้คำพืชผลทางการเกษตร, จักสาน, ปลูกเป็นแนวเขตพื้นที่, บังลม, หน่ออ่อนใช้เป็นอาหาร
ไผ่สีสุก	*Bambusa blumeana* Schult. & Schult. f.	ไผ่สีสุก, สีสุก (ทั่วไป) ว่ามีบอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ไผ่ประเภทมีหนาม ความยาวลำต้นสูง 10 - 18 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 8 - 12 ซม. แข็ง ผิวเรียบเป็นมัน ข้อไม่พองออกมา กิ่งมากแตกตั้งฉากกับลำต้น หนามโค้งออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 อัน อันกลางยาวกว่าเพื่อน ลำมีรูเล็กเนื้อหนา ใบมีจำนวน 5 - 6 ใบ ที่ปลายกิ่ง ปลายใบเรียวแหลม โคนใบเป็นรูปลิ่มกว้าง ๆ หรือตัดตรง แผ่นใบกว้าง 0.8 - 2 ซม. ยาว 10 - 20 ซม. ใต้ใบมีสีเขียวอมเหลือง เส้นลายใบมี 5 - 9 คู่ ก้านใบสั้น ขอบใบสาก คลีบใบเล็กมีขน	พบปลูกในพื้นที่บริเวณบ้านของชาวบ้าน	ไม้ใช้สอย ใช้ในการก่อสร้าง, ใช้จักสาน, ไม้บังลม, หน่ออ่อนใช้เป็นอาหาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ฝรั่ง	*Psidium guajava* L.	จุ่มโป (สุราษฎร์ธานี) ชมพู่ (ปัตตานี) ฝรั่ง (ทั่วไป) มะก้วย, มะมั่น (ภาคเหนือ) มะกา (แม่ฮ่องสอน) มะจีน (ตาก) ยะมูบุเตบันยา (มลายู-นราธิวาส) ยะริง (ละว้า-เชียงใหม่)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 3-5 เมตร ผิวเปลือกต้นเรียบเกลี้ยง กิ่งอ่อนเป็นสี่เหลี่ยม ใบ หนา หยาบ ใต้ท้องใบเป็นริ้ว เห็นเส้นใบชัดเจน ขนขึ้นนวลบาง ใบยาวประมาณ 10 ซม. กว้างประมาณ 6 ซม. ดอกออกเป็นช่อ ๆ หนึ่งมีดอกย่อย 3-5 ดอก ดอกเล็ก สีขาวอมเขียวอ่อน กลีบเลี้ยงแข็ง ผล รูปทรงกลม รูปไข่ หรือรูปรี ผิว เกลี้ยง สีเขียว เนื้อในขาว รสหวาน กรอบ ผลสุกสีเหลือง-เขียว มีเมล็ดเล็กๆ แข็งอยู่ภายใน	พบทั่วไปบริเวณบ้านเรือน พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	รับประทานผลสด
พญาสัตบรรณ	*Alstonia scholaris* (L.) R.Br.	-	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นตรง สูงประมาณ 12-20 เมตร ผิวลำต้นมีสะเก็ดเล็ก ๆ สีขาวปนน้ำตาล ทุกส่วนมียางสีขาว แตกกิ่งก้านสาขามากลักษณะเป็นชั้น ๆ ใบออกเป็นกลุ่มบริเวณปลายกิ่ง ช่อหนึ่งมีใบประมาณ 5-7 ใบ ใบสีเขียว ใบยาวปลายมนโคนใบแหลม ดอกสีขาว ขาวอมเหลือง มีกลิ่นหอมแรง ผลเป็นฝักแบบฝักถั่ว	พบปลูกตามบ้านเรือนและบริเวณวัด	ใช้ประดับตกแต่ง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
พริกขี้หนู	*Capsicum frutescens* L. var. *frutescense*	ศรี (กะเหรียง-กำแพงเพชร) ดีปลี (ปัตตานี) ดีปลีขี้นก, พริกขี้นก (ภาคใต้) พริกขี้หนู (ภาคกลาง) พริกแด้, พริกแต้, พริกแต้หนู, พริกนก (ภาคเหนือ)	ไม้ล้มลุก สูง 0.3-1.2 เมตร กิ่งอ่อนเป็นสี่เหลี่ยม ใบเดี่ยว ออกเป็นคู่ตรงกันข้ามหรือออกสลับ รูปใบหอก หรือปลายแหลม กว้าง 2-3 ซม. ยาว 3-5 ซม. ดอกสีขาวหรือเขียวอ่อน ออกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก ๆ ละ 2-5 ดอก ตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกชูขึ้น กลีบดอกโคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก เมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. เกสรตัวผู้ 5 อัน ผลรูปรี ปลายแหลม ยาว 1-3 ซม. ผลจะตั้งขึ้นขึ้น ผิวมัน เมื่อสุกสีแดง เมล็ดแบนสีนวลจำนวนมาก	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือน สวน และไร่	ใช้รับประทานเป็นผักหรือใช้เป็นพืชเครื่องเทศ
พะยอม	*Shorea roxburghii* G. Don	กระยอม ขะยอม เคี่ยม แคน พะยอมดง เชียง เชี่ยว ยางหยวก สุกรม	ไม้ต้นขนาดใหญ่ ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกหนาสีเทาน้ำตาลแตกเป็นร่องและเป็นสะเก็ดตามยาว ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปขอบขนานหรือรูปรีแกมขอบขนาน ปลายและโคนใบมน แผ่นใบหนา ดอกสีขาวนวลแกมเหลือง มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อตามซอกใบ ผลมีปีก ทรงไข่หรือกระสวย กว้าง 1.2 ซม. ยาว 2 ซม. ปลายแหลม มีปีกยาว 3 ปีก และสั้น 2 ปีก มีเส้นตามยาวปีก 9-12 เส้น	พบในพื้นที่โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ. บ้านนา จ. นครนายก	ใช้ประดับตกแต่ง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
พุทรา	*Ziziphus mauritiana* Lam.	พุทรา (ภาคกลาง) มะตัน (ภาคเหนือ) มะท้อง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) มั่งถั่ง (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) หมากขอ (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงถึง 7 เมตร ลำต้นและกิ่งมีหนาม ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ถึงรูปรี ปลายใบมน โคนเฉียงเบี้ยว ขอบใบหยักถี่ หลังใบสีเขียวเข้ม ท้องใบมีขนสีน้ำตาลหรือขาว มีเส้นใบ 3 เส้น ออกจากโคนใบไปจรดปลายใบ ดอกสีเขียวอ่อนถึงเหลือง ออกเป็นช่อกระจุก ตามซอกใบ ผลกลมหรือรูปขอบขนาน ขนาด 2.2-2.51 ซม.	พบขึ้นอยู่บนพื้นที่รกร้างและบริเวณข้างทาง	รับประทานผลสด, ไม้ใช้ทำฟืน, เผาถ่าน
เพกา	*Oroxyrum indicum* (L.) Kurz	มะลิดไม้, มะลิ้นไม้, ลิดไม้ (เหนือ) หมากลิ้นก้าง, หมากลิ้นช้าง (เงี้ยว-เหนือ) ลิ้นฟ้า (เลย) เบโก (มลายู-นราธิวาส) กาโด้โด้ง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) ดอก๊ะ, ด๊อกก๊ะ, ดุแก (กะเหรี่ยง-แม่อ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง แตกกิ่งก้านบนยอดสูง ใบออกเป็นช่อใหญ่อยู่ที่ปลายกิ่ง มีลักษณะเป็นรูปไข่ ปลายใบแหลม ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตรงยอด มีสีม่วงอมแดง ผลออกเป็นฝักแบนยาวคล้ายดาบ กว้างประมาณ 2.4-9 ซม. ยาว 60-120 ซม. ปลายฝักแหลม ตรงกลางขอบมีรอยโป่งเล็กน้อย เมื่อฝักแก่ รอบข้างของฝักจะปริแตก ข้างในมีเมล็ดมากมาย เมล็ดมีลักษณะแบน มีเยื่อบางใสหุ้มอยู่โดยรอบเมล็ด	พบในบริเวณสวนของเกษตรกร	รับประทานเป็นผัก, ใช้เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ไพล	*Zingiber montanum* (J. König ex Retz.) Theilade	ปูลอย, ปูเลย (ภาคเหนือ) ไพล (ยะลา) ว่านไฟ (ภาคกลาง) มิ้นสะล่าง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)	เป็นไม้ล้มลุก สูงประมาณ 0.8-1.2 เมตร มีเหง้าใต้ดิน แทงหน่อหรือลำต้นเทียมขึ้นประกอบด้วยกาบหรือโคนใบหุ้มซ้อนกันเป็นลำต้น ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้างประมาณ 2 ซม. ยาวประมาณ 5-7 ซม. ดอกเป็นช่อ ออกจากเหง้าโดยตรง กลีบดอกมีสีนวล ใบประดับมีสีม่วง มีเมล็ดสีดำ กลมขนาดเล็กอยู่ภายใน เปลือกนอกมีสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อในสีส้ม	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือน	ใช้เป็นสมุนไพร
เฟิน (ไม่มีชื่อไทย)	*Christella parasitica* (L.) H. Lév.	-	เหง้าทอดยอด เกล็ดมีลักษณะแคบสีน้ำตาล ก้านใบมีขนตลอด แผ่นใบรูปขอบขนาน ใบย่อยรูปใบหอก ไม่มีก้านใบย่อย ขอบใบหยักเว้า กลุ่มของอับสปอร์รูปกลม เยื่อคลุมกลุ่มอับสปอร์ถูกคลุมด้วยขน	พบบริเวณไร่ นา สวน พื้นที่รกร้าง	วัชพืช
มะกอกน้ำ	*Elaeocarpus hygrophilus* Kurz	สารภีน้ำ, มะกอกน้ำ (ภาคกลาง) สมอพิพาย (ระยอง)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 8-15 เมตร ลำต้นมีเปลือกสีน้ำตาลแดง ใบเดี่ยว ออกจากลำต้นแบบสลับ ใบรูปไข่หรือรูปรี ปลายใบแหลม ก้านใบสีแดง ดอกออกเป็นช่อ ตรงซอกใบ มีสีขาว ผลประเภท drupe รูปกระสวย	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้าน และในเรือก สวน ไร่ นาของชาวบ้าน	รับประทานผลสด และแปรรูป

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะขามเทศ	*Pithecellobium dulce* (Roxb.) Benth.	มะขามข้อง (แพร่)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงได้ถึง 10 เมตร ใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยแตกออกจากก้านใบ 2 ครั้ง ก้านใบใหญ่ มีใบย่อย 1 คู่ ออกเป็นคู่ตรงกันข้าม ใบรูปไข่หรือใบรูปหอก ดอกช่อออกเป็นช่อแบบกลุ่มย่อย ออกตามปลายกิ่ง รูปกรวย ดอกเล็ก ผิวดอกมีขนนุ่มสั้นๆ ผล เป็นฝักโค้ง หรือกิ่งรูปวงกลม ตรงที่มีเมล็ดโป่งนูน เนื้อหนา เหนียว กว้าง 1 ซม. ผลสีน้ำตาลเข้ม ภายในสีแดงอ่อน เมล็ดรูปไข่กลับ สีดำเข้ม มีเนื้อเยื่อหุ้ม เปลือกสีขาว	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือน ในพื้นที่เรือกสวน ไร่ นา ของชาวบ้าน ตามริมถนน และพื้นที่รกร้าง	รับประทานผลสด, ไม้ใช้ทำฟืน, เผาถ่าน
มะขามป้อม	*Phyllanthus emblica* L.	กันตด (เขมร-จันทรบุรี) กำทวด (ราชบุรี) มะขามป้อม (ทั่วไป) มั่งลู่, สันยาส่า (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้น เนื้อไม้สีแดงอมน้ำตาล ใบเดี่ยวเรียงสลับสลับออกในระนาบเดียวกัน ดูคล้ายกับเป็นใบประกอบ รูปใบขอบขนานปลายใบมน แหลมเป็นติ่ง ฐานใบกลม ขนาดใบกว้าง 1 - 5 มม. ยาว 4 - 15 มม. ดอกสีเหลืองอมเขียวขนาดเล็ก ผลกลมขนาด 1 - 2 ซม. สีเหลืองอมเขียว มีรอยแยกเป็น 6 พู ผลแก่สีเขียวอมเหลืองรสเปรี้ยวอมฝาด	พบบริเวณพื้นที่ดอน ในพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	รับประทานผลสด, ใช้เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะขาม	*Tamarindus indica* L.	ตะลูป (ชาวบน-นครราชสีมา) ม่องโคล้ง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) มอดเล, ส่ามอเกล, (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) มะขาม (ทั่วไป) หมากแกง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน) อำเปียล (เขมร-สุรินทร์)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ แตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือกต้นขรุขระและหนา สีน้ำตาลอ่อน ใบเป็นใบประกอบ ใบเล็กออกตามกิ่งก้านใบเป็นคู่ ใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบและโคนใบมน ดอก ออกเป็นช่อเล็ก ๆ ตามปลายกิ่ง หนึ่งช่อมี 10-15 ดอก ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบดอกสีเหลืองและมีจุดประสีแดงอยู่กลางดอก ผล เป็นฝักยาว รูปร่างยาวหรือโค้ง ยาว 3-20 ซม. ฝักอ่อนมีเปลือกสีเขียวอมเทา สีน้ำตาลเกรียม เนื้อในติดกับเปลือก เมื่อแก่ฝักเปลี่ยนเป็นเปลือกแข็งกรอบหักง่าย สีน้ำตาล เนื้อในกลายเป็นสีน้ำตาลหุ้มเมล็ด เนื้อมีรสเปรี้ยว	พบปลูกทั่วไปบริเวณริมน้ำ รอบ ๆ บ้านเรือน ในพื้นที่เรือก สวน ไร่ นา ของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	ฝักสดและแห้งใช้รับประทาน, ใบอ่อนและยอดรับประทานเป็นผัก, เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง, ทำเขียง, ทำฟืน, เผาถ่าน
มะเขือตอแหล	*Solanum* sp.	-	ไม้พุ่ม ไม่ผลัดใบ ทรงพุ่มรูปร่ม ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ ใบรูปไข่ แผ่นใบสีเขียว มีขน ดอกสีม่วงออกขาว ออกเป็นช่อ ตามซอกใบบริเวณปลายกิ่ง กลีบดอกเชื่อมติดกัน แผ่เป็นกรวยบานแยกเป็น 5 แฉก ผลเมื่อสุกสีเหลือง	พบขึ้นในบริเวณบ้านเรือน สวน และไร่	ผลรับประทานเป็นผัก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะดัน	*Garcinia schomburgkiana* Pierre	ส้มมะดัน	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3- 7 เมตร เปลือกเรียบ สีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ใบเรียงตรงข้าม ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน รูปใบหอก หรือรูปไข่แกมขอบขนาน โคนใบสอบ ปลายใบมน ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อที่ง่ามใบ แยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน กลีบดอกสีเหลืองอมส้ม ผลแบบ drupe รูปกระสวย	พบปลูกทั่วไปบริเวณริมน้ำ รอบ ๆ บ้านเรือน รวมทั้งในพื้นที่เรือก สวน ไร่ นา ของชาวบ้าน	รับประทานผลสดและแปรรูป
มะเดื่อ	*Ficus hirta* Vahl		ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเกลี้ยง ใบโตและยาว ดอกมีขนาดเล็ก ออกตามลำต้นและกิ่ง ผล กลมออกเป็นพวงตามลำต้นและกิ่ง ภายในผลเมื่อฉีกออกจะเห็นเกสรเล็ก ๆ เมื่อลูกสุกจะมีสีแดง มีแมลงหวี่เจาะออกมาจากภายในลูก	พบในพื้นที่รกร้าง	-
มะนาวไม่รู้โห่	*Carissa carandas* L.	มะนาวโห่, หนามแดง, หนามขี้แฮด (เชียงใหม่)	ไม้พุ่ม สูง 2-3 เมตร ทรงพุ่มกลม แตกกิ่งจำนวนมาก ลำต้นและกิ่งมีหนามแหลมยาว 2-4 ซม. ทุกส่วนมียางสีขาว ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามใบรูปไข่กลับ โคนใบและปลายใบมน กลม ดอกออกที่ปลายกิ่งเป็นช่อ ดอกสีขาวอมชมพู มีกลิ่นหอม	พบปลูกตามบ้านเรือนและบริเวณวัด	ใช้ประดับตกแต่ง, ใช้เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะเฟือง	*Averrhoa carambola* L.	มะเฟือง (ทั่วไป) สะบือ (เขมร)	ไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลางสูง 3-7 เมตร ลำต้นเดี่ยวมีสีน้ำตาลดำ เนื้อไม้แข็ง กิ่งแขนงแตกเป็นพุ่มแน่นทรงกลมเปลือกบาง ผิวเรียบ ใบประกอบแบบขนนก สีเขียว ใบออกตรงข้ามกัน ใบรูปไข่แกมรูปขอบขนานปลายแหลม ดอกออกเป็นช่อกระจุกขนาดเล็ก หนาแน่นตามกิ่งก้านและลำต้น แต่ละช่อประกอบด้วยดอกย่อย 5-10 ดอก ดอกมีสีชมพู ผลเป็นรูปยาวรีเป็นฟันเฟืองขึ้นเป็นสัน 4 พู ผลสุกสีเหลืองอมเขียว	พบปลูกตามบ้านเรือน	รับประทานผลสด
มะม่วง	*Mangifera indica* L.	ขุ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) โคกแล้ะ (ละว้า-กาญจนบุรี) เจาะช้อก, ช้อก (ซอง-จันทบุรี) โตรก (ชาวบน-นครราชสีมา) เปา (มลายู-Peninsular) แป (ละว้า-เชียงใหม่) มะม่วง , มะม่วงบ้าน (ทั่วไป)	ไม้ผลยืนต้นขนาดใหญ่ ใบเรียงตัวกันแบบสลับ ใบมีสีเขียวเป็นมัน ใบอ่อนมีสีแตกต่างกันไปในแต่ละพันธุ์ ดอกออกเป็นช่อ มีทั้งดอกตัวผู้และดอกสมบรูณ์เพศอยู่ในช่อดอกเดียวกัน มีกลีบเลี้ยง 4 - 5 กลีบ กลีบดอก 4 - 5 กลีบ ดอกมีกลิ่นหอม ผลมะม่วง เป็นชนิด Drupe	พบปลูกตามบ้านเรือน ในสวนของเกษตรกร และบริเวณวัด	รับประทานผลสด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะม่วงหิมพานต์	*Anacardium occidentale* L.	กะแตแก (มลายู-นราธิวาส) กายี (ตรัง) ตำหยาว, ท้ายล่อ, ส้มม่วง ชูหน่วย (ภาคใต้) นายอ (มลายู-ยะลา) มะม่วงกาสอ (อุตรดิตถ์) มะม่วงกุลา, มะม่วงลังกา, มะม่วงสิงหน, มะม่วงหยอด (ภาคเหนือ) มะม่วงทูนหน่วย, ส้มม่วงทูนหน่วย (สุราษฎร์ธานี) มะม่วงยางหุย, มะม่วงเล็ดล่อ (ระนอง) มะม่วงไม่รู้หาว, มะม่วงหิมพานต์ (ภาคกลาง) มะม่วงสิโห (เชียงใหม่) มะโห (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน) ยาโงย, ยาร่วง (ปัตตานี)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเป็นใบเดี่ยว แบบเรียงสลับ โคนใบแหลม ปลายใบมน ดอกออกเป็นช่อ โดยแตกออกจากซอกใบและปลายกิ่ง ดอกเริ่มแรกสีขาวแล้วเปลี่ยนเป็นสีชมพู ฐานรองดอกมีลักษณะคล้ายผลชมพู่ สีเหลืองแกมชมพู แล้วค่อยเปลี่ยนกลายเป็นสีแดง เนื้อในนิ่ม ที่ปลายจะมีผลติดอยู่เป็นรูปไต	พบปลูกในสวนของเกษตรกร	รับประทานผลสด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
มะยม	*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels	มะยม (ทั่วไป)	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3 – 10 เมตร ลำต้นตั้งตรง เปลือกต้นขรุขระสีเทาปนน้ำตาล กิ่งก้านจะเปราะและแตกง่าย ใบประกอบ มีใบย่อยออกเรียงแบบสลับกันเป็น 2 แถว แต่ละก้านมีใบย่อย 20 – 30 คู่ ใบรูปขอบขนานกลมหรือค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนปลายใบแหลม ฐานใบกลมหรือมน ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อตามกิ่ง ดอกย่อยสีเหลืองอมน้ำตาล ผลแก่สีเหลืองหรือขาวแกมเหลือง เนื้อฉ่ำน้ำ มีรสเปรี้ยว เมล็ดรูปร่างกลม แข็ง สีน้ำตาลอ่อน 1 เมล็ด	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้าน และในเรือก สวน ไร่ นา ของชาวบ้าน	รับประทานผลสด
มะละกอ	*Carica papaya* L.	ก้วยลา (ยะลา) แตงต้น (สตูล) มะก้วยเทศ (ภาคเหนือ) มะเต๊ะ (มลายู-ปัตตานี) มะละกอ (ภาคกลาง) ลอกอ (ภาคใต้) สะกุ่ยเส่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) หมักหุ่ง (เลย, นครปฐม)	ไม้ผลล้มลุก จำพวกไม้เนื้ออ่อน อวบน้ำ ลำต้นกลวง ไม่ค่อยแตกกิ่งก้านสาขา ดอกเจริญออกมาตรงซอกใบเหนือก้านใบอาจเป็นดอกเดี่ยวหรือมากกว่า สีเหลืองนวล ผลมีขนาดใหญ่ รูปทรงกระบอก รียาว ด้านปลายผลมีขนาดใหญ่กว่าด้านขั้วผล เมล็ดจะมีสีน้ำตาลถึงสีดำ	พบตามบริเวณบ้านเรือน และในพื้นที่สวนของเกษตรกร	ผลดิบใช้รับประทานเป็นผัก, ผลสุกใช้รับประทานเป็นผลไม้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ไมยราบ	*Mimosa pudica* L.	ไมยราบเลื้อย	ไม้เลื้อยทอดนอนไปตามพื้นดิน ลำต้นมีหนามห่างๆ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้นปลายคู่ มีใบย่อย 10-25 คู่ ใบไวต่อการสัมผัส เมื่อถูกสัมผัสใบจะหุบชิดติดกัน ดอกเป็นช่อกระจุกแน่น ออกตามซอกใบ 1-3 ช่อดอก ช่อดอกตูมสีน้ำตาลแดง รูปไข่หรือกลม ดอกบานสีชมพูค่อนข้างกลม ขนาด 1-2 ซม. ผลเป็นฝักแบน รูปขอบขนาน จำนวนหลายฝักเกิดที่ปลายก้านช่อผล	พบทั่วไปตามริมถนนและพื้นที่รกร้างว่างเปล่า	วัชพืช
ไมยราบยักษ์	*Mimosa pigra* L.	ไมยราบต้น (ภาคเหนือ)	ไม้พุ่ม ลำต้น ตั้งตรงสูง 2-4 เมตร มีหนามปกคลุมทั่วต้น เนื้อไม้แข็ง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยมีขนาดเล็ก มีความรู้สึกไวต่อสิ่งเร้า เมื่อถูกสัมผัสหรือกระทบกระเทือนจะหุบใบ ก้านใบและแกนใบมีหนามแหลม ช่อดอกออกตามซอกใบ 1-3 ช่อ ช่อดอกเป็นกระจุกกลม สีชมพู ผลเป็นฝักแบนยาวมีขนเรียบปกคลุม เกาะเป็นกลุ่มประมาณ 10 ฝัก ฝักแบ่งเป็นปล่อง 10-25 ปล้อง แต่ละปล้องมีเมล็ด 1 เมล็ด	พบทั่วไปบริเวณริมแม่น้ำ ลำ คลอง พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่รกร้าง รวมทั้งในพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ยอบ้าน	*Morinda citrifolia* L.	มะตาเสือ (ภาคเหนือ) ยอ, ยอบ้าน (ภาคกลาง) แย่ใหญ่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 3-8 เมตร เปลือกต้นเรียบ กิ่งแขนงมักเป็นสี่เหลี่ยม ใบ รูปรีกว้าง แบบตรงกันข้าม โคนใบและปลายใบแหลม ขนาดใบ กว้าง 6-17 ซม. ยาว 15-30 ซม. เนื้อใบสีเขียวและเป็นมัน หูใบอยู่ระหว่างโคนก้านใบ มีรูปร่างและขนาดต่าง ๆ ดอก ออกรวมกันเป็นช่อกลม มีก้านช่อ ยาว 3-4 ซม.ดอกมีขนาดเล็ก สีขาว ผลค่อนข้างกลม ขนาด 3-10 ซม หรือทรงกระบอกมน และมีตารอบผลสีเขียวพอแก่จัดเป็นสีขาวและมีกลิ่นเหม็น ภายในมีเมล็ด สีน้ำตาลเข้มจำนวนมาก	พบขึ้นในบริเวณบ้านเรือน สวน และไร่	ใบใช้ประกอบอาหาร รับประทาน เช่น ห่อหมก แกงอ่อม
ยูคาลิปตัส	*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh.	-	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ สูง 24-30 ม.ไม่ผลัดใบ เป็นไม้โตเร็ว มีรูปทรงสูงเพรียว ลำต้นเปลาตรงมีกิ่งก้านน้อย เดี่ยว เรียงเวียนสลับ ใบรูปหอกหรือรูปขอบขนานแกมหอก ดอกมีขนาดเล็ก ออกตามง่ามใบไกล้ปลายกิ่ง เป็นช่อขนาดเล็ก ดอกสีขาว	พบปลูกตามริมถนน และมีการปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ	ใช้เนื้อไม้ในการก่อสร้าง, ทำเยื่อกระดาษ (เป็นไม้ป่าเศรษฐกิจที่สำคัญ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
รัก	*Calotropis gigantea* R. Br.	ปอเถื่อน, ป่านเถื่อน, รักดอก	ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.5-3 เมตร ทุกส่วนมีน้ำยาง สีขาวเหมือนน้ำนม ตามกิ่งมีขน ใบเดี่ยว ออกตรงข้าม รูปรี แกมขอบขนาน ปลายแหลม โคนเว้า กว้าง 6-8 ซม. ยาว 10-14 ซม เนื้อใบหนา ใต้ใบมีขนนุ่ม ก้านสั้น ดอก สีขาวหรือสีม่วง ออกเป็นช่อตามซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 5 กลีบ สีเทาเงิน หรือสีม่วง กลีบดอก 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกัน เมื่อเส้นผ่านศูนย์กลาง 2-3 ซม. มีรยางค์เป็นสันคล้ายมงกุฎ 5 เส้น เกสรตัวผู้ 5 อัน ผล เป็นฝักคู่ กว้าง 3-4 ซม. ยาว 6-8 ซม. เมื่อแก่แตกได้ เมล็ดแบนสีน้ำตาล จำนวนมาก มีขนสีขาวเป็นกระจุกอยู่ที่ปลายด้านหนึ่ง	พบขึ้นทั่วไปตามริมถนนและพื้นที่รกร้างว่างเปล่า	วัชพืช
ราชพฤกษ์ หรือ คูน	*Cassia fistula* L.	เปลือกขม, ราชพฤกษ์, ราชพฤกษ์ป่า	ไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดใหญ่ ลำต้นสีเทาอ่อนเรียบเกลี้ยง แก่เป็นสีน้ำตาลเข้ม ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่เรียงสลับ มีใบย่อย 3 - 8 คู่ แผ่นใบรูปป้อม รูปไข่ หรือรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนมน ดอกสีเหลือง ออกเป็นช่อตามซอกใบ หรือตามกิ่ง ยาว 20 – 45 ซ.ม. ผลเป็นฝักทรงกระบอก ยาว 20 - 60 ซ.ม. เมื่อแก่จะมีสีดำ	พบขึ้นบนที่ดอน บริเวณบ้านเรือน ตามริมถนน	ใช้ประดับตกแต่ง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ลำเท็ง	*Stenochlaena palustris* (Burm.f.) Bedd.	ปรงสวน, ผักยอดแดง (ภาคกลาง) ผักกูดแดง (กรุงเทพฯ, ชลบุรี, ลำปาง) ลำเท็ง (ยะลา) ลำมะเท็ง (นครราชสีมา, ประจวบคีรีขันธ์) นีดิง (มลายู-นราธิวาส) ปากุ๊มะดิง (มลายู-ยะลา)	เป็นเฟินเลื้อยที่เริ่มจากดิน เหง้าเป็นเถาปีนป่ายขึ้นไปบนต้นไม้หรือเลื้อยไปตามผิวดิน เถาเหง้ากลม สีเขียว บางช่วงเรียบ บางช่วงมีขนหรือเกล็ด มีใบออกจากเหง้า เกิดห่าง ช่วงเหง้ายาว ใบปกติมีข้อเกิดบนก้านใบย่อย ใบประกอบขนนกปลายคี่ มีก้านยาว 5-20 ซ.ม. ตัวใบยาว 30-80 ซ.ม. ใบย่อยมีก้านใบสั้นออกจากแกนใบ ใบเป็นแผ่นหนาเหมือนแผ่นหนัง เขียวเข้มเป็นเงามัน ใบอ่อนใหม่เป็นสีแดงอ่อนถึงแดงเข้ม	พบในพื้นที่โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ. บ้านนา จ. นครนายก	-
ลิเภายุ่ง	*Lygodium microphyllum* (Cav.) R.Br.	กะฉอดหนู (จันทบุรี, ตราด) รีบูปาดี, ลิบูซือนิง (มลายู-นราธิวาส) ลิเภายุ่ง (ภาคใต้)	เป็นเฟินเถาเลื้อย แตกกิ่งได้อิสระ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-3 มม. มีขนสีน้ำตาลเข้มปกคลุมหนาแน่น ใบ เลื้อยปีนป่าย โตยาวเป็นเถาไปได้หลายเมตร ก้านใบ ส่วนที่ออกจากเหง้ายาว 10 ซม. สีฟางเข้ม ผิวค่อนข้างเกลี้ยง ตลอดความยาวมีครีบแคบ ๆ ที่ผิวด้านบน แกนกลางใบ ส่วนที่เป็นเถาหลักลักษณะเหมือนก้านใบช่วงบน มีใบย่อยจำนวนมาก แยกออกทุกระยะ 5-10 ซม. ก้านใบย่อย ยาว 5 ซม. หรือมากกว่า ส่วนปลายสุดมีขนสีน้ำตาลปกคลุมแน่น แกนกลางใบย่อยยาว 5-8 ซม. ผิวค่อนข้างเกลี้ยง มีครีบสัน มีใบย่อยด้านข้างจำนวนหลายคู่ ใบย่อย มีก้านใบ 2-3 มม. ใบรูปสามเหลี่ยมถึงรูปขอบขนานแกมสามเหลี่ยม สอบเล็กลงสู่ปลาย โคนใบรูปลิ่มกว้างหรือกึ่งตัดตรง หรือเป็นติ่งหู ขอบใบเรียบ ผิวใบค่อนข้างเกลี้ยง ขนาดใบ ยาว 1.5-3 ซม. กว้าง 1 ซม.	พบขึ้นทั่วไปในสวน ไร่ และพื้นที่รกร้าง	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
ว่านธรณีสาร	*Phyllanthus pulcher* Wall. ex MÜll. Arg.	กระทืบยอบ (ชุมพร) ก้างปลา (นราธิวาส) ก้างปลาดิน, ดอกใต้ใบ (นครศรีธรรมราช) ก้างปลาแดง, ครีบยอด (สุราษฎร์ธานี) คดทราย (สงขลา) เดอก้อเนาะ (มลายู-นราธิวาส) ตรึงบาดาล (ประจวบคีรีขันธ์) รุรี (สตูล) ว่านธรณีสาร, เสนียด (กรุงเทพฯ)	ไม้พุ่ม สูงไม่เกิน 1.5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมวงรี กว้าง 0.8-1.3 ซม. ยาว 1.5-2.5 ซม. ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง แยกเพศ อยู่บนต้นเดียวกัน ดอกตัวผู้ออกเป็นกระจุกใกล้โคนกิ่ง ดอกตัวเมียมักออกตอนปลายกิ่ง สีเขียวอ่อน โคนกลีบสีแดงเข้ม ก้านดอกยาว ผลแห้งค่อนข้างกลม	พบขึ้นตามที่ดอนในบริเวณพื้นที่รกร้าง	ใช้เป็นสมุนไพร
สนประดิพัทธ์	*Casuarina junghuhniana* Miq.	สนประดิพัทธ์ (กรุงเทพฯ)	ไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ สูง 15-30 เมตร เรือนยอดรูปกรวยแหลม ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาลปนเทา เปลือกแตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ ใบเดี่ยว รอบกิ่งเป็นข้อ ๆ เป็นเกล็ดรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก คล้ายหนามแหลม	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือน และรอบ ๆ สวน ไร่ นา	ใช้ในการก่อสร้าง, ใช้เป็นไม้บังลม (ไม้ป่าเศรษฐกิจ)
สบู่แดง	*Jatropha glssypifolia* L.	ละหุ่งแดง (กลาง) สบู่เลือด, สลอดแดง, สีลอด, หงษ์เทศ (ปัตตานี)	ไม้พุ่ม สูง 1-2 เมตร ทั้งต้นมียางขาว ใบเป็นใบเดี่ยวออกสลับ รูปฝ่ามือ ขอบใบเว้าลึก 3-4 แฉก ใบอ่อนสีแดงอมม่วง เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีเขียวอมแดง ก้านสีแดงมีขน ดอกสีแดงเข้ม ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ผลค่อนข้างกลม มี 3 พู เมื่อแก่แตกได้ มีเมล็ดขนาดเล็ก 3 เมล็ด	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้าน และในเรือก สวน ไร่ นา ของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
สะแกนา	*Combretum quadrangulare* Kurz	แก (ภาคอีสาน) ขอนแข้, จองแข้ (แพร่) ซังแก (เขมร-ปราจีนบุรี) แพ่ง (ภาคเหนือ) สะแก, สะแกนา (ภาคกลาง)	ไม้ขนาดเล็ก สูง 5-10 เมตร แตกกิ่งก้านมาก ตามต้นมีเกล็ดอยู่ทั่วไป ใบเดี่ยว ออกตรงข้าม ใบรูปใบหอกกลับ โคนใบสอบ ปลายใบมนหรือแหลมเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อตามซอกใบ ดอกเล็ก สีเหลืองหรือสีขาว กลีบมี 4 กลีบ มีกลิ่นหอม ผล กึ่งทรงกลม มี 4 ปีก ยาวประมาณ 2 ซม.	พบขึ้นบริเวณพื้นที่นา และในป่ารกร้าง	-
สะเดา	*Azadirachta indica* A. Juss. var. *siamensis* Velaton	กะเดา (ภาคใต้) จะตัง (ส่วย) สะเดา (ภาคกลาง) สะเลียม (ภาคเหนือ)	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เรือนยอดเป็นพุ่มหนาทึบ เปลือกไม้สีน้ำตาลเทาหรือเทาปนดำ แตกเป็นร่องตื้นหรือเป็นสะเก็ดยาว ๆ เยื้องสลับกัน ไปตามความยาวของลำต้น แก่นไม้ มีสีน้ำตาลแดง เปลือกของกิ่งจะค่อนข้างเรียบ ใบ สีเขียวเข้ม ขอบใบหยัก เล็กน้อยหรือเกือบเรียบ ใบเรียงตัวแบบสลับใบย่อยเรียงตัวแบบตรงกันข้าม ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด ดอกย่อยมีขนาดเล็ก สีขาว ผลมีลักษณะคล้ายผลองุ่น ลักษระกลมรี ผลสุกมีสีเหลืองอมเขียว	พบทั่วไปตามพื้นที่ดอน ริมถนน บริเวณบ้านเรือน และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน พื้นที่รกร้าง	ยอดและดอกใช้รับประทานเป็นผัก, ไม้ใช้สอย เอนกประสงค์ เช่น ก่อสร้าง ทำฟืน เผาถ่าน เป็นต้น, ใบและเมล็ด ใช้ทำปุ๋ย น้ำหมักชีวภาพ ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
สะตอ	*Parkia speciosa* Hassk.	กะตอ, สะตอ, ตอดาน, ตอข้าว (ภาคกลาง, ภาคใต้) ปะตา, ปัตเต๊าะ (มลายู-ยะลา,ปัตตานี) ปาไต (มลายู-สตูล)	ไม้ยืนต้น สูงประมาณ 10 เมตร กิ่งก้านมีขนละเอียด ใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้น ดอกช่อ เป็นช่อกระจุกแน่นที่ปลายกิ่ง รูปทรงกลม ก้านช่อดอกยาว ดอกสีขาวนวล ผล เป็นฝักแบนยาวนูนตามเมล็ด	พบปลูกบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือนของชาวบ้าน	เมล็ดอ่อนใช้รับประทานเป็นผัก
สับปะรด	*Ananas comosus* (L.) Merr.	ขนุนทอง, ยานัด, ย่านนัด (ภาคใต้) เนะซะ (กะเหรี่ยง-ตาก) แนะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) บ่อนัด (เชียงใหม่) มะขะนัด, มะนัด (ภาคเหนือ) ม้าเนื่อ (เขมร) ลิงทอง (ชาวบน-เพรชบูรณ์) สับปะรด (ภาคกลาง) สับปะรดลาย (กรุงเทพมหานคร) หมากเก็ง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)	พืชใบเลี้ยงเดี่ยว จำพวกไม้เนื้ออ่อนที่มีอายุหลายปี ใบสีเขียวเข้มมีร่องตรงกลาง ผิวใบด้านบนเป็นมันเงา ส่วนใต้ใบจะมีสีออกเทาเงิน ขอบใบเรียบมีหนามเล็กน้อย บริเวณปลายใบ มีช่อดอกที่ส่วนยอดของลำต้น กลีบดอกสีม่วงอมน้ำเงิน ผลมีขนาดและรูปทรงต่างกันไป มีน้ำหนักผลอยู่ระหว่าง 2-6 กิโลกรัม	พบปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ	รับประทานผลสด
สาบเสือ	*Eupatorium odoratum* L.	หญ้าเสือหมอบ (สุพรรณ - ราชบุรี - กาญจนบุรี) หญ้าดงรั้ง , หญ้าพระสิริไอสวรรค์ (สระบุรี), มุ้งกระต่าย (อุดร) ,หญ้าลืมเมือง (หนองคาย),หญ้าเลาฮ้าง (ขอนแก่น), หญ้าเมืองฮ้าง ,หญ้าเหมือน (อีสาน)	พืชปีเดียวตาย ต้นสูง 1 - 3 เมตร ก้านมีริ้วรอย ปกคลุมด้วยขน ก้านและใบเอามาขยี้จะมีกลิ่นแรง ใบออกตรงข้ามกัน ใบยาว 3 - 10 ซม. ปลายใบแหลม ฐานใบกว้างใหญ่ หรือ กลมๆ ขอบใบมีรอยหยักคล้ายฟันขนาดใหญ่ มีขนปกคลุมทั้ง 2 ด้าน ด้านท้องใบมีขนหนาแน่นกว่าหลังใบ ดอกออกเป็นช่อลักษณะเป็นกระจุกคล้ายร่ม ดอกสีขาวออกม่วง	พบขึ้นตามที่รกร้างและที่โล่งทั่ว ๆ ไป	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
เสม็ดขาว	*Melaleuca cajuputi* Roxb.	กือแล (มลายู-ปัตตานี) เม็ด, เหม็ด (ภาคใต้) เสม็ด (ทั่วไป) เสม็ดขาว (ภาคตะวันออก)	ไม้ยืนต้น เปลือกต้นมักล่อนเป็นแผ่นคล้ายเยื่อกระดาษ สีขาวนวล รูปหอก กว้าง 1.5-4 ซม. ยาว 5-10 ซม. ปลายใบและโคนใบแหลม มีเส้นแยกออกจากโคนใบ 3-7 เส้น ขนานกันและไปจรดกันที่ปลายใบ ดอกเล็ก สีขาว ออก 1-3 ดอกตามง่ามใบ ส่วนใหญ่ใบลดรูปลงทำให้มองดูคล้ายช่อแบบหางกระรอกที่ปลายกิ่ง ผลรูปถ้วย ปลายปิด หรือหมอน ขนาดเล็ก แป้นกว้างยาวประมาณ 4 มม.	พบในพื้นที่โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ. บ้านนา จ. นครนายก	-
โสน	*Sesbania javanica* Miq.	ผักฮองแฮง (ภาคอีสาน) สีปรีหลา (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) โสนกินดอก, โสนหิน (ภาคกลาง)	พืชล้มลุกอายุฤดูเดียว สูงประมาณ 1-3 เมตร มีลำต้นตั้งตรง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อยขนาดเล็กคล้ายใบมะขามแต่แคบและยาวกว่า ดอกสีเหลืองออกเป็นช่อตามซอกใบที่ปลายกิ่ง ลักษณะช่อห้อยลง แต่ละช่อมี 10-15 ดอก ลักษณะดอกคล้ายดอกถั่ว มีกลีบดอก 5 กลีบ รูปร่างไม่เหมือนกัน กลีบนอกสุดมีขนาดใหญ่ที่สุด เกสรตัวผู้ มี 10 อัน ผลเป็นฝักกลมยาวมีเมล็ดจำนวนมาก	พบทั่วไปโดยเฉพาะบริเวณที่น้ำขัง หรือที่ชื้นแฉะ ในทุ่งนา ลำคลอง หนอง บึง และพื้นที่รกร้าง	ดอกใช้รับประทานเป็นผักหรือนำมาทำขนม, ทั้งต้นไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดได้ดี/วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หญ้ากาบหอยตัวเมีย	*Lindernia crustacea* (L.) F. Muell.	-	พืชล้มลุก สูง 5-20 ซม. ลำต้นมีสันเป็นเหลี่ยม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบรูปไข่แกมขอบขนาน รูปไข่หรือรูปไข่กว้าง กว้าง 4-15 มม. ยาว 6-19 มม. ปลายมนหรือเกือบแหลมโคนมน ขอบใบหยัก ก้านใบ ยาว 1-7 มม. ดอกสีม่วง ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยก 5 แฉก กลีบดอกติดกันเป็นรูปกรวย ปลายแยกเป็น 2 ส่วน ผล แห้งแตก รูปรีเกือบกลม หุ้มด้วยกลีบเลี้ยงที่ติดอยู่ มีเมล็ดจำนวนมาก	พบขึ้นตามที่แห้งแล้ง ข้างทาง ริมน้ำ	วัชพืช
หญ้าขจรจบ	*Pennisetum polystachyon* (L.) Schult.	หญ้าขจรจบดอกเล็ก	หญ้าขนาดกลาง สูง 1-2 ม แตกกอหลวมๆ แผ่นใบมีขนยาวทั้งสองด้าน ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง รูปทรงกระบอกแน่น ยาว 10-20 ซม.	พบขึ้นบนพื้นที่ดอน ตามที่รกร้าง และที่โล่งทั่วๆ ไป	วัชพืช
หญ้าขน	*Brachiaria mutica* (Forssk.) Stapf	-	เป็นหญ้าสะเทิ้นน้ำสะเทิ้นบก มีอายุหลายปี มีไหลเลื้อยทอดไปตามดินหรือน้ำ มีขนขาวยาวฟูตามใบ กาบใบและข้อเห็นได้ชัด ใบรูปหอกปลายแหลม ยาว 10-20 ซม. กว้าง 1-2 ซม. ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด มีก้านช่อดอกยาว ช่อดอกย่อยมี 10-20 ช่อ สีเขียวคล้ำปนดำ	พบขึ้นทั่วไปตามริมน้ำ พื้นที่ชื้นแฉะในไร่ นาข้าว สวน	เลี้ยงสัตว์/ วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หญ้าคา	*Imperata cyrindrica* (L.) P. Beauv.	เก้อฮี (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ลาลาง, ลาแล (มลายู-ยะลา) หญ้าคา (ทั่วไป)	พืชล้มลุก อายุหลายปี มีไหลใต้ดินและมีเกล็ดหุ้ม ใบเรียบรูปขนาน ปลายใบแหลม ยาว 150 ซม. กว้าง 4-18 มม. มีขนที่ บริเวณโคนต้นและขอบกาบใบ ช่อดอกแบบแขนง ดอกย่อยอัดกันแน่น ยาว 3-20 ซม. กว้าง 0.5-2.5 ซม. สีขาวหรือครีม	พบทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้าน และในเรือก สวน ไร่ นา ของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	ใช้ทำหลังคา/วัชพืช
หญ้าชันกาด	*Panicum repens* L.	แขมมัน, หญ้าอ้อน้อย (เชียงใหม่) หญ้าชันกาด (ภาคกลาง)	วัชพืชประเภทใบแคบ อายุหลายปี ลำต้นมีทั้งที่เป็นเหง้าใต้ดินและลำต้นตั้งตรง หรือเป็นข้องอที่โคน ไม่แตกแขนง ปล้องรูปทรงกระบอกกลวง ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปเรียวยาว ขอบใบใบสากเล็กน้อย มีขนที่โคนใบ ลิ้นใบ เป็นเยื่อ ยาว 0.4-1.0 มม. มีขน ช่อดอกเป็นแบบ ช่อแขนง ยาว 3-19 ซม. ดอกสีขาว	พบทั่วไปตามพื้นที่นารกร้าง ไร่ นา สวน และบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือนของชาวบ้าน	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หญ้าดอกชมพู	*Tricholaena rosae* Nees	หญ้าดอกชมพู (ภาคกลาง)	ลำต้นตั้งสูงประมาณ 80-115 ซม. ใบเรียวไปที่ปลายใบ กว้าง 0.4 - 0.7 ซม. ยาว 11.5 – 17.1 ซม. ใบนุ่ม หน้าใบและหลังใบไม่มีขน กาบใบยาว 5 – 7 ซม. กาบใบและลำต้นมีขนยาวปกคลุมปานกลาง ข้อมีปุยขน และมีสีน้ำตาลแดง รอยต่อใบและกาบใบมีลิ้นใบ (ligule) ลักษณะเป็นแผงขน (fringe of hairs) ยาวประมาณ 1.0 มิลลิเมตร ออกดอกที่ตาข้างและที่ยอด ช่อดอกยาว 44.5 – 48.7 ซม. ดอกมีปุยขนยาวสีขาวแกมแดงถึงม่วงแดงหุ้มอยู่จำนวนมาก เมื่อช่อดอกแก่สีจะจางลงเป็นสีขาวและชมพู	พบขึ้นตามริมถนน และพื้นที่รกร้าง	วัชพืช
หญ้านิ้วหนู	*Fimbristylis dichotoma* (L.) Vahl subsp. *dichotoma*	หญ้านิ้วหนู หญ้าหนวดปลาดุก หญ้าหนวดแมว (ทั่วไป)	กกอายุปีเดียวหรือหลายปี ต้นตั้งตรง สูง 20-70 ซม. ใบเป็นกระจุกที่โคนต้น ใบรูปแถบ กว้าง 0.3-0.5 ซม. ยาว 20-30 ซม. ลิ้นใบเป็นแถบขน วงใบประดับรองรับช่อดอกรูปร่างคล้ายใบ ยาว 1-8 ซม. ช่อดอกแบบช่อประกอบ แตกช่อแขนง 2-8 ช่อ ยาว 4-6 ซม. ช่อดอกย่อยเกิดเป็นกลุ่ม มี 2-3 ช่อดอกย่อย รูปไข่ กาบช่อย่อยเรียงเวียนรอบแกนกลาง เกสรเพศเมีย 2 ผล รูปไข่กลับ มี 2 มุม นูนคล้ายเลนส์ ผิวเป็นร่องแบบร่างแห	พบทั่วไปในพื้นที่เปิดโล่ง มีน้ำขัง ในนาข้าว และพื้นที่รกร้างที่มีน้ำขัง	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หญ้าแฝก	*Vetiveria zizanioides* (L.) Nash ex Small	แกงหอม, แคมหอม (ภาคอีสาน) แฝก (ทั่วไป) หญ้าแฝกหอม (ภาคกลาง, นครราชสีมา)	หญ้าแตกกอ ลักษณะกอตั้งคล้ายกอตะไคร้ มีระบบรากลึก ใบมีสีเขียว ท้องใบมีสีขาว ใบค่อนข้างเล็ก ดอกสีม่วงน้ำตาล-ม่วงแดง	พบตามริมถนน ริมไร่ นา สวน ที่มีความลาดชัน (ปลูกโดยชาวบ้าน)	ใช้ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน
หญ้าแพรก	*Cynodon dactylon* (L.) Pers.	-	หญ้าอายุปีเดียว ลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้น แตกรากตามข้อ ต้นตั้งตรง สูง 20-30 ซม. โคนใบมีขนสั้นๆ ช่อดอกแบบช่อกระจะ แตกช่อแขนงย่อย ยาว 1.5-4 ซม. จำนวน 4-5 ช่อ เรียงเป็นรูปนิ้วมือที่ปลาย ช่อดอกย่อยเรียงสลับบนแกนกลางด้านเดียว ช่อดอกย่อยมี 1 ดอกย่อย ดอกย่อยบนลดรูปเป็นขนแข็งรูปไม้ตีกลองขนาดเล็ก	พบขึ้นตามที่รกร้างและที่โล่งทั่ว ๆ ไป	วัชพืช
หญ้ารัดเขียด	*Fimbristylis miliacea* (L.) Vahl	หญ้าหนวดปลาดุก, หญ้าหนวดแมว	พืชล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นเป็นเหลี่ยมสามมุม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-3 มม. สูง 10-60 ซม. ใบออกที่โคนหรือลำต้น แผ่นใบรูปแถบแคบ กว้าง 1-4 มม. ยาว 10-50 ซม. ปลายใบเกือบแหลม ดอกออกเป็นช่อถึงช่อประกอบเชิงซ้อนโปร่ง ช่อดอกย่อยมีจำนวนมากรูปกลมหรือรูปไข่ มีใบประดับช่อดอกดูคล้ายใบ ผลขนาดเล็กรูปไข่กลับ เป็นเหลี่ยมสามมุม มีตุ่มห่าง ๆ ตามมุม เปลือกแข็งมีเมล็ดเดียว	พบขึ้นทั่วไปในนาข้าว พื้นที่ชื้นแฉะในที่รกร้างโล่ง ๆ	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หญ้าลิ้นงู	*Hedyotis corymbosa* (L.) Lam.	หญ้าลิ้นงู (กรุงเทพฯ)	พืชล้มลุก สูง 5-60 ซม. ลำต้น เรียบเกลี้ยง เป็นเหลี่ยม 4 มุม มักแตกกิ่งก้าน ออกจากโคนต้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปหอก กว้าง 5-7 มม. ยาว 1-3.5 ซม. ปลายและโคนแหลม ขอบใบเรียบ ก้านใบสั้นมาก ดอกสีขาวหรือม่วงอ่อน ออกบริเวณซอกใบ กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนหลอมติดกัน กลีบดอกรูปกรวยปลายแยกเป็น 4 กลีบ ผลรูปกลมขนาดเล็กมาก แก่จะแตกออกที่ส่วนปลาย	พบทั่วไปในพื้นที่สวน ไร่นา ริมถนน ริมน้ำ และพื้นที่รกร้าง	วัชพืช
หว้า	*Syzygium cumini* (L.) Skeels	หว้า (ภาคกลาง) ห้าขี้แพะ (เชียงราย)	ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10-30 เมตร ไม่ผลัดใบ ลำต้นแตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือกสีน้ำตาลถึงเทาคล้ำ ค่อนข้างเรียบหรือร่อนเป็นแผ่นบางๆ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปไข่กลับ กว้าง 4-9 ซม. ยาว 9-15 ซม. ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีอ่อนกว่า แผ่นใบหนามีต่อมน้ำมันกระจายทั่วไป ขอบใบเรียบ ดอก สีขาว มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนง มีช่อย่อยแบบช่อซี่ร่มตามซอกใบและปลายกิ่ง กลีบรวมเป็นรูปถ้วยปลายแยก 4-5 แฉก เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก ดอกบานเต็มที่กว้างประมาณ 1-1.2 ซม. ผล สดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียว ทรงรีหรือขอบขนาน กว้าง 1-1.5 ซม. ยาว 1.5-2 ซม. ผลแก่สีม่วงดำ เมล็ดรูปรีสีเหลืองอมน้ำตาล	พบทั่วไปบริเวณบ้านเรือน พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และพื้นที่รกร้าง	รับประทานผลสด, ใช้เป็นไม้ให้ร่มเงา

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
หางนกยูงฝรั่ง	*Delonix regia* (Bojer ex Hook.) Raf.	นกยูงฝรั่ง, ส้มพอหลวง, หงอนยูง, อินทรีย์	ไม้ยืนต้นผลัดใบ สูง 10-15 เมตร เรือนยอดแผ่กว้าง ทรงกลมคล้ายร่ม เปลือกสีน้ำตาลอ่อนอมขาว ถึงสีน้ำตาลเข้มใบประกอบขนนกสองชั้นเรียงเวียนสลับ ใบย่อยเรียงตรงข้ามกัน แผ่นใบรูปขอบขนาน ปลายกลมโคนเบี้ยว ผิวใบเกลี้ยง ช่อดอกออกตามปลายกิ่งและตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีแดงแสดหรือเหลือง ผลเป็นฝักแบนโค้งรูปดาบ เมล็ดเรียงตามขวาง	พบขึ้นบนที่ดอน บริเวณบ้านเรือน ตามริมถนน	ใช้ประดับตกแต่ง
หูกวาง	*Terminalia catappa* L.	หูกวาง (ภาคกลาง) ดัดมือ, ตัดมือ (ตรัง) ตาปัง (พิษณุโลก, สตูล) ตาแปร์ (มลายู-นราธิวาส) หลุมปัง (สุราษฎร์ธานี)	ไม้ยืนต้นผลัดใบ ขนาดใหญ่ เปลือกเรียบ เรือนยอดแผ่ในแนวราบ ใบเดี่ยว รูปไข่กลับ เรียงเวียนรอบกิ่งออกแน่นที่ปลายกิ่ง ใบใหญ่ เนื้อใบหนา แตกกิ่งเป็นชั้น ใบกว้างประมาณ 10 ซม.ยาวประมาณ 20 ซม. ปลายใบแหลมเป็นติ่งสั้นๆ ดอกออกเป็นช่อตามง่ามใบ ผลเมล็ดเดียว เปลือกแข็ง รูปไข่ หรือรูปรี	พบบริเวณพื้นที่ดอน บริเวณบ้าน และตามริมถนน	ใช้ประดับตกแต่ง, เป็นไม้ให้ร่มเงา
แห้วทรงกระเทียม	*Eleocharis dulcis* (Burm.f.) Trin. ex Hensch. var. *dulcis*	กระจูดนา (นราธิวาส) หญ้าทรงกระเทียมทุ่ง, แห้วกระดาน, แห้วทรงกระเทียม (ภาคกลาง)	พืชล้มลุก มีลำต้นใต้ดินเป็นไหลยาว ต้นบนดินมีลักษณะกลมยาวเป็นเส้น ภายในกลวง มีผนังบาง ๆ กั้นเป็นช่องตามขวาง ใบมีลักษณะเป็นกาบหุ้มโคนต้นสีม่วงแดง ดอกออกเป็นช่อยาว รูปทรงกระบอก เกิดอยู่ปลายต้นไม่มีก้านดอก ช่อดอกยาวประมาณ 2-5 ซม. ประกอบด้วยดอกสีขาวจำนวนมาก	เป็นพืชที่ชอบขึ้นในบริเวณน้ำขัง คู คลอง และพื้นที่นารกร้าง	วัชพืช

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลักษณะทั่วไป	นิเวศวิทยา แหล่งที่พบ	การใช้ ประโยชน์/โทษ
อ้อยแดง	*Saccharum officinarum* L.	อ้อยแดง (ภาคกลาง)	ไม้กึ่งล้มลุก สูง 2-5 เมตร ลำต้นสีม่วงแดง มีไขสีขาวปกคลุม ไม่แตกกิ่งก้าน ใบเดี่ยว เรียงสลับ กว้าง 2.5-5 ซม. ยาว 0.5-1 เมตร	พบปลูกบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้เป็นสมุนไพร
อินทผลัม	*Phoenix* sp.	-	ปาล์มต้นเดี่ยว ลำต้นขนาด 30-50 ซม. ใบแบบขนนกใบย่อยพุ่งออกหลายทิศทาง มีสีเขียวอมเทา ทางใบยาว 3-4 เมตร ช่อดอกออกที่โคนกาบใบ ผลรูปรียาว 2-4 ซม. ผลสุกสีเหลืองส้มจนถึงม่วงดำ	พบปลูกในบริเวณบ้านเรือนของชาวบ้าน	ใช้ประดับตกแต่ง

พรรณไม้ที่สำรวจพบในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 1-2 มะม่วงหิมพานต์ (*Anacardium occidentale* L.)

ภาพที่ 3-4 ฝรั่ง (*Psidium guajava* L.)

ภาพที่ 5-6 มะเฟือง (*Averrhoa carambola* L.)

ภาพที่ 7 สับปะรด [*Ananas comosus* (L.) Merr.]

ภาพที่ 8 ลักษณะผล (ฝัก) ของมะขามเทศ [*Pithecellobium dulce* (Roxb.) Benth.]

ภาพที่ 9-10 มะม่วง (*Mangifera indica* L.)

ภาพที่ 11-12 กระท้อน [*Sandoricum koetjape* (Burm.f.) Merr.]

ภาพที่ 13-14 มะกอกน้ำ (*Elaeocarpus hygrophilus* Kurz)

ภาพที่ 15-16 มะยม [*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels]

ภาพที่ 17-18 พุทรา (*Ziziphus mauritiana* Lam.)

ภาพที่ 19-20 ยอบ้าน (*Morinda citrifolia* L.)

ภาพที่ 21 ไพล
[*Zingiber montanum* (J. König ex Retz.)
Theilade]

ภาพที่ 22 ช้าพลู (*Piper sarmentosum* Roxb.)

ภาพที่ 23 ต้นหางนกยูงฝรั่ง

[*Delonix regia* (Bojer ex Hook.) Raf.]

ภาพที่ 24 กระถินณรงค์

(*Acacia auriculaeformis* A. Cunn. ex Benth.)

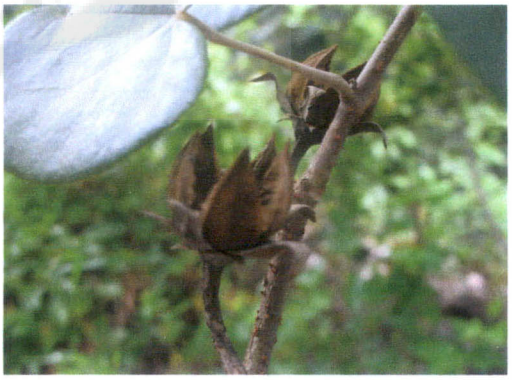
ภาพที่ 25 กระถินเทพา

(*Acacia mangium* Willd.)

ภาพที่ 26 นุ่น [*Ceiba pentandra* (L.) Gaertn.]

ภาพที่ 27-28 ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus* L.)

ภาพที่ 29 ปาล์มน้ำมัน
(*Elaeis guineensis* Jacq.)

ภาพที่ 30 ตาล (*Borassus flabellifer* L.)

ภาพที่ 31-32 กระพ้อ
(*Licuala spinosa* Wurmb)

ภาพที่ 33-34 มะนาวไม่รู้โห่ (*Carissa carandas* L.)

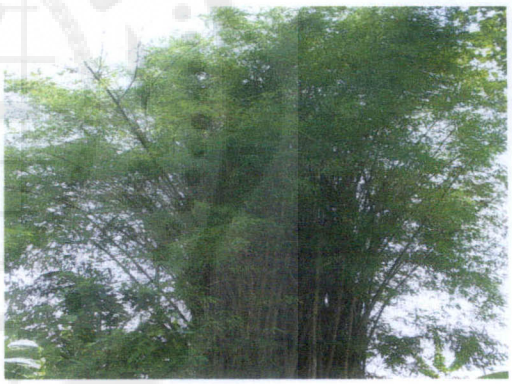

ภาพที่ 35-37 สบู่แดง (*Jatropha gossypifolia* Linn.)

ภาพที่ 38 รัก (*Calotropis gigantea* R. Br.)

ภาพที่ 39 ไผ่รวก

(*Thyrsostachys siamensis* Gamble)

ภาพที่ 40-41 สะแกนา (*Combretum quadrangulare* Kurz)

ภาพที่ 42-43 ก้านเหลือง

(*Nauclea oriantalis* L.)

ภาพที่ 44 ผักไผ่น้ำ

(*Polygonum tomentosum* Willd.)

ภาพที่ 45 ผักกระฉูด

(*Neptunia oleracea* Lour.)

ภาพที่ 46 จอกหูหนู
(*Salvinia cucullata* Roxb.ex Bory)

ภาพที่ 47 ลิเภายุ่ง
[*Lygodium microphyllum* (Cav.) R.Br.]

ภาพที่ 48 *Christella parasitica* (L.) H. Lév.

ภาพที่ 49 ลำเท็ง
[*Stenochlaena palustris* (Burm.f.) Bedd.]

ภาพที่ 50 หญ้าแฝก
[*Vetiveria zizanioides* (L.) Nash]

ภาพที่ 51 ตะไคร้หอม
(*Cymbopogon nadus* Rendle)

ภาพที่ 52-53 ธูปฤาษี (*Typha angustifilia* L.)

ภาพที่ 54 ปรือ (*Scleria poaeformis* Retz.)

ภาพที่ 55 หญ้าคา [*Imperata cyrindrica* (L.) P. Beauv.]

ภาพที่ 56 หญ้าขจรจบ [*Pennisetum polystachyon* (L.) Schult.]

ภาพที่ 57 หญ้าขน [*Brachiaria mutica* (Forssk.) Stapf]

ภาพที่ 58 หญ้าดอกชมพู (*Tricholaena rosae* Nees)

ภาพที่ 59 หญ้านิ้วหนู (*Fimbristylis dichotoma* (L.) Vahl subsp. *Dichotoma*)

ภาพที่ 60 หญ้ารัดเขียด (*Fimbristylis miliacea* (L.) Vahl)

ภาพที่ 61 แห้วทรงกระทียม [*Eleocharis dulcis* (Burm.f.) Trin. ex Hensch. var. *dulcis*]

ภาพที่ 62 สาบเสือ (*Eupatorium odoratum* L.)

ภาพที่ 63 กระทกรก (*Passiflora foetida* L.)

ภาพที่ 64 หญ้าลิ้นงู
[*Hedyotis corymbosa* (L.) Lam.]

ภาพที่ 65 กาบหอยตัวเมีย
[*Lindernia crustacea* (L.) F. Muell.]

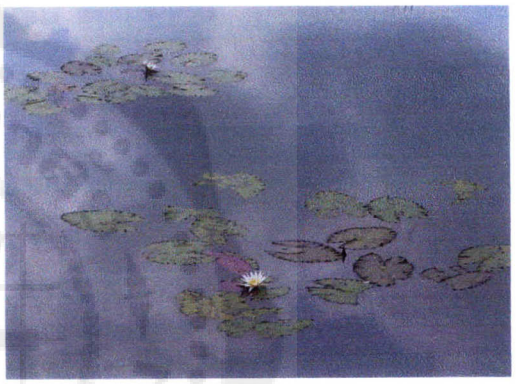
ภาพที่ 66 ไมยราบ (*Mimosa pudica* L.)

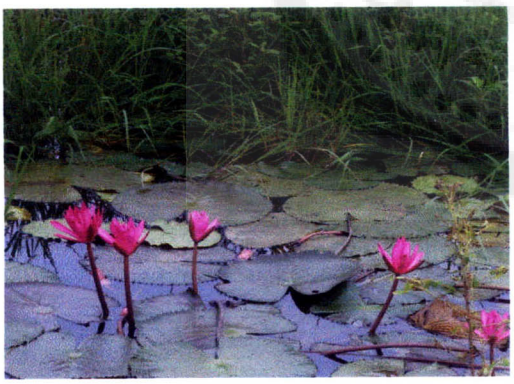
ภาพที่ 67 ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides* L.f.)

ภาพที่ 68 บัวหลวง (*Nelumbo nucifera* Gaertn.)

ภาพที่ 69 บัวผัน (*Nymphaea nouchali* Burm.f.)

ภาพที่ 70 บัวสาย (*Nymphaea pubescens* Willd.)

บทที่ 5
สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

สรุปผล

1. พบพรรณไม้ที่สามารถขึ้นอยู่ได้ และเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ซึ่งมิได้มีการปรับปรุงดิน (ใส่ปูน) มาก่อน จำนวนทั้งสิ้น 107 ชนิด ซึ่งจัดอยู่ใน 98 สกุล 50 วงศ์ โดยจำแนกได้เป็นพืชดอก ประเภทพืชใบเลี้ยงคู่ 74 ชนิด 67 สกุล 39 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 27 ชนิด 25 สกุล 6 วงศ์ และพืชที่ไม่มีดอกจำพวกเฟิน 6 ชนิด 6 สกุล 5 วงศ์

2. พรรณไม้ที่มีความหลากชนิดมากที่สุด อยู่ในวงศ์ Poaceae (Gramineae) พบจำนวน 13 ชนิด รองลงมาคือ วงศ์ Mimosaceae พบ 10 ชนิด วงศ์ Arecaceae (Palmae) พบ 6 ชนิด วงศ์ Myrtaceae วงศ์ Rubiaceae วงศ์ Cyperaceae พบวงศ์ละ 5 ชนิด ส่วนในวงศ์อื่น ๆ พบน้อยกว่า 5 ชนิด

3. บริเวณพื้นที่สำรวจนั้นจัดอยู่ในระบบนิเวศเกษตร โดยลักษณะนิเวศวิทยาแหล่งที่พบพรรณไม้นั้น สามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ พื้นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมขัง พื้นที่ดอน และแหล่งน้ำ

4. พรรณไม้ที่มีการปลูกในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ สับปะรด มะกอกน้ำ มะดัน แก้วมังกร มะม่วง ชมพู่ ข้าว พญาสัตบรรณ กระถินเทพา กระถินณรงค์ และยูคาลิปตัส

5. พบวัชพืชซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ หญ้าคา และ ไมยราบยักษ์ และเป็นชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานในไทย จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ สาบเสือ, หญ้าคา, หญ้าขจรจบ, ไมยราบยักษ์ และฐูปฤาษี

6. พรรณไม้ที่มีแนวโน้มที่จะนำมาส่งเสริมให้มีการปลูกในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด 1 ชนิด คือ เสม็ดขาว

7. ได้ทำการเก็บพรรณไม้ในรูปของตัวอย่างแห้ง จำนวน 19 ชนิด (38 ตัวอย่าง) และได้นำพรรณไม้บางชนิดมาขยายพันธุ์ และรวบรวมปลูกไว้ที่โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ จำนวนมากกว่า 14 ชนิด

วิจารณ์ผล

จากการสำรวจในครั้งนี้ พบพรรณไม้ที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จำนวน 107 ชนิด โดยสามารถจำแนกได้เป็น 98 สกุล 50 วงศ์ โดยเป็นพืชดอก ประเภทพืชใบเลี้ยงคู่ จำนวน 74 ชนิด 67 สกุล 39 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 27 ชนิด 25 สกุล 6 วงศ์ และพืชที่ไม่มีดอก จำพวกเฟิน จำนวน 6 ชนิด 6 สกุล 5 วงศ์ ส่วนใหญ่เป็น พรรณไม้อยู่ในวงศ์ Poaceae (Gramineae) จำนวน 13 ชนิด รองลงมาคือวงศ์ Mimosaceae พบ 10 ชนิด วงศ์ Arecaceae (Palmae) พบ 6 ชนิด ส่วนในวงศ์อื่น ๆ พบน้อยกว่า 5 ชนิด ซึ่งถือว่ามีความหลากชนิดของพรรณไม้น้อยมาก

ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพของดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของพืช ดังนั้นพรรณไม้ที่จะเจริญเติบโตอยู่ได้ ต้องสามารถทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวจัดได้เป็นอย่างดี โดยในสภาพพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดของจังหวัดนครนายก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำขัง คุณสมบัติของดินจะมีความเป็นกรดสูงมาก จนทำให้ธาตุอาหารพืชบางตัวไม่อยู่ในรูปที่พืชนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ฟอสฟอรัส แคลเซียม แมกนีเซียม และโมลิบดีนัม นอกจากนี้ยังทำให้ธาตุอาหารพืชที่สามารถละลายได้ดีในดินที่มีสภาพเป็นกรดจัด เช่น อลูมินัม และ เหล็ก ถูกปลดปล่อยออกมามากจนเป็นพิษแก่พืช (ยงยุทธ, 2546) ความอุดมสมบูณณ์ของดินต่ำ ดินมีปัญหาทางกายภาพคือ ดินเหนียวจับตัวกันแน่น การระบายน้ำเลว เมื่อแห้งดินจะแข็ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านชีวภาพของดิน เพราะความเป็นกรดสูงทำให้จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในดินลดน้อยลง (สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน, 2550) นอกจากนี้พื้นที่ที่สำรวจนั้นส่วนใหญ่ถือเป็นระบบนิเวศเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่มีการปลูกพืชหลักเพียงไม่กี่ชนิด โดยชนิดพืชที่พบปลูกมากที่สุด คือ ข้าว (*Oryza sativa* L.) ซึ่งแตกต่างกับ กิตติพงศ์ และคณะ (2550) ที่สำรวจความหลากชนิดของพืชทางการเกษตรในพื้นที่สวนริมแม่น้ำเจ้าพระยาและเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าพืชทางการเกษตร 53 อันดับ 93 วงศ์ 246 สกุล รวม 429 ชนิด ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า และมีลักษณะนิเวศวิทยาแหล่งที่พบพรรณไม้ที่แตกต่างกัน แม้จะจัดอยู่ในระบบนิเวศเกษตรเหมือนกันก็ตาม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งสภาพดินและระบบนิเวศล้วนส่งผลต่อความหลากชนิดของพืช สอดคล้องกับวิทยา (2543) กล่าวว่า สภาพท้องถิ่นที่พรรณไม้นั้น ๆ ขึ้นอยู่ เป็นสิ่งที่มีผลต่อชนิดของพรรณไม้

ลักษณะนิเวศวิทยาบริเวณพื้นที่สำรวจ

จากการสำรวจในพื้นที่ สามารถแบ่งลักษณะนิเวศวิทยาในบริเวณพื้นที่สำรวจที่เป็นพื้นที่ดินเปรี้ยว ได้เป็น 3 แบบ คือ

1. บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม และพื้นที่น้ำท่วมขัง ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นที่ทำนาและที่รกร้าง พรรณไม้ที่พบขึ้นอยู่ส่วนมากเป็นวัชพืช จำพวกหญ้าและกก โดยจะขึ้นอยู่ในบริเวณที่เปิดโล่ง มีน้ำท่วมขังบ้าง หรือเป็นที่รกล้าง ส่วนไม้ต้นพบน้อยมากในบริเวณนี้

2. บริเวณพื้นที่ดอน มักเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำไร่ทำสวน พรรณไม้ที่พบส่วนใหญ่จะเป็นพรรณไม้ที่ชาวบ้านในพื้นที่นำเข้ามาจากต่างถิ่นปลูกไว้ ทั้งไม้ต้น ไม้พุ่ม และไม้ล้มลุก เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริโภค ประดับตกแต่งสถานที่ และใช้สอยอื่น ๆ และสามารถเจริญเติบโตอยู่ได้ดี ส่วนพรรณไม้ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนมากเป็นวัชพืช จำพวกหญ้า กก และไม้ล้มลุก ส่วนไม้ต้นพบขึ้นกระจายอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก

3. บริเวณแหล่งน้ำ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง บึง ฯลฯ พบว่าส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีพรรณไม้น้ำที่สามารถขึ้นอยู่ได้ดีน้อยชนิด โดยที่พบขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ และมีการนำเข้ามาจากต่างถิ่น ได้แก่ พรรณไม้น้ำจำพวกบัว ผักบุ้งนา ผักกระเฉด

พรรณไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม

พรรณไม้ดั้งเดิมในพื้นที่สำรวจ พบว่ามีความหลากชนิดน้อยมาก จากการสอบถามชาวบ้านในพื้นที่ที่เข้าสำรวจได้ข้อมูลที่ตรงกันว่า เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งโล่งที่มีแต่วัชพืชจำพวกหญ้าและกกขึ้นอยู่เป็นบริเวณกว้าง มีพืชดั้งเดิมที่พบ ได้แก่ แห้วทรงกระเทียม (Eleocharis dulcis (Burm.f.) Hensch. var. dulcis) ปรือ (Scleria poaeformis Retz.) ส่วนพรรณไม้ดั้งเดิมอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ สะแกนา (Combretum quadrangulare Kurz) ก้านเหลือง (Nauclea oriantalis L.) โสน (Sesbania javanica Miq.) ผักบุ้งนา (Ipomoea aquatica Forssk.) บัวหลวง (Nelubo nucifera Gaertn.) บัวผันบัวเผื่อน (Nymphaea nouchali Burm.f.) บัวสาย (Nymphaea pubescens Willd.) โดยพรรณไม้ท้องถิ่นดั้งเดิมที่สำรวจพบในครั้งนี้พบว่า ก้านเหลือง ซึ่งเป็นไม้ต้นขนาดกลาง สูง 10-20 เมตร ที่มีแนวโน้มสูญหายไปจากพื้นที่มากที่สุด ซึ่งในการสำรวจครั้งนี้พบเพียง 1 ต้นเท่านั้น ที่บ้านบางนางเล็ก ตำบลบางลูกเสือ อำเภอองครักษ์ ชาวบ้านได้ให้ข้อมูลว่าเดิมสามารถพบเห็นต้นไม้ชนิดนี้ขึ้นอยู่ทั่วไป แต่ปัจจุบันพบเห็นได้ยาก เนื่องจากเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่จึงถูกโค่นไปหมดเพื่อนำที่ดินมาใช้ทำการเกษตร รองลงมาคือ บัวหลวง พบว่าบริเวณพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในบางพื้นที่เริ่มมีปริมาณลดลง เนื่องจากถูกกำจัดทิ้งเพื่อนำพื้นที่ไปทำนา และการเกษตรอื่น เช่น ในพื้นที่ตำบลอาษา อำเภอองครักษ์

พรรณไม้ต่างถิ่นที่นำมาปลูกในเชิงพาณิชย์

พรรณไม้ที่ปลูกในเชิงพาณิชย์ล้วนเป็นพรรณไม้ที่นำมาจากต่างถิ่นทั้งสิ้น โดยที่พบมาก มีเพียง 12 ชนิด ได้แก่ ข้าว (*Oryza sativa* L.) เป็นชนิดพืชที่มีการปลูกมากที่สุด และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่ รองลงมาคือ ยูคาลิปตัส (*Eucalyptus camaldulensis* Dehn) กระถินณรงค์ (*Acacia auriculaeformis* A. Cunn. ex Benth.) และมะม่วง (*Mangifera indica* L.) ซึ่งพืชเหล่านี้สามารถทนต่อสภาพดินเปรี้ยวจัดได้ดี ส่วนพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ พบมีการปลูกบ้างแต่ไม่มาก เช่น กระท้อน ขนุน มะขาม มะม่วงหิมพานต์ ผักต่าง ๆ เป็นต้น เป็นการปลูกเพียงเพื่อไว้ใช้รับประทานเอง เมื่อมีผลผลิตมากจึงจะทำการจำหน่ายจ่ายแจก พรรณไม้ที่พบจากการสำรวจที่มีการปลูกในเชิงพาณิชย์มากในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก มีดังนี้

ตารางที่ 4 พรรณไม้ที่มีการปลูกในเชิงพาณิชย์ ในบริเวณพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณที่พบ [1/]
ไม้ผล		
Ananas comosus (L.) Merr.	สับปะรด	++
Elaeocarpus hygrophilus Kurz	มะกอกน้ำ	+
Garcinia schomburgkiana Pierre	มะดัน	+
Hylocereus undatus (Haw.) Britton & Rose	แก้วมังกร	++
Mangifera indica L.	มะม่วง	+++
Syzygium samarangense (Blume) Merr. & L.M. Perry var. samarangense	ชมพู่	+
ธัญพืชและพืชไร่อื่น ๆ		
Oryza sativa L.	ข้าว	+++++
ไม้ดอกไม้ประดับ		
Alstonia scholaris (L.) R.Br.	พญาสัตบรรณ	++
พืชให้เนื้อไม้		
Acacia mangium Willd.	กระถินเทพา	++
Acacia auriculaeformis A. Cunn. ex Benth.	กระถินณรงค์	+++
Eucalyptus camaldulensis Dehn	ยูคาลิปตัส	++++

หมายเหตุ: [1/] ปริมาณที่พบได้จากการประมาณการด้วยสายตาในพื้นที่สำรวจ

\+ หมายถึงมีปริมาณน้อยที่สุด ++ มีปริมาณน้อย

+++ หมายถึงมีปริมาณปานกลาง ++++ มีปริมาณมาก

+++++ หมายถึงมีปริมาณมากที่สุด

พรรณไม้ต่างถิ่นที่รุกราน

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ (2550ข) ได้รายงานไว้ว่าพรรณไม้ต่างถิ่นที่รุกรานในประเทศไทย มีอยู่ประมาณ 14 ชนิด และมี 7 ชนิด อยู่ในบัญชีชนิดพันธุ์ต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก ที่มีอยู่เป็นจำนวน 100 ชนิด ตามการจัดของ Global Invasive Species Database (GISD) ดังตารางที่

ตารางที่ 5 แสดงชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานในไทยและชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก

ประเภท	จำนวนชนิด	ชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานในไทย	ชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก	ชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่พบจากการสำรวจ
ไม้ล้มลุกที่อาศัยอยู่ในน้ำ	2	ผักตบชวา จอก	ผักตบชวา	-
ไม้พุ่ม	1	ไมยราบยักษ์	ไมยราบยักษ์	ไมยราบยักษ์
ไม้พุ่มขนาดเล็ก	1	บัวตอง	-	-
ไม้ล้มลุก	4	สาบเสือ สาบหมา ธูปฤาษี ผักเป็ดน้ำ	-	สาบเสือ, ธูปฤาษี
หญ้า	3	หญ้าคา หญ้าขจรจบ อ้อ	หญ้าคา อ้อ	หญ้าคา หญ้าขจรจบ
ไม้เถา	2	ขี้ไก่ย่าน ผกากรอง	ขี้ไก่ย่าน ผกากรอง	-
ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก	1	กระถินยักษ์	กระถินยักษ์	-

ที่มา: สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ (2550ข)

จากการสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดครั้งนี้ ได้พบวัชพืชซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานที่ร้ายแรงของโลก จำนวน 2 ชนิด คือ หญ้าคา [*Imperata cyrindrica* (L.) P. Beauv.] และ ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra* L.) (Global Invasive Species Database, 2007) และเป็นชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกรานในไทย จำนวน 5 ชนิด ได้แก่

1. สาบเสือ (*Eupatorium odoratum* L.) มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอเมริกากลาง ระบาดทั่วเขตร้อนของทุกทวีป

2. หญ้าคา (*Imperata cyrindrica* (L.) P. Beauv.) มีเขตการกระจายอยู่ในเขตร้อนและเขตอบอุ่นของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียตะวันออกและตอนใต้ของทวีปแอฟริกา

3. หญ้าขจรจบ (*Pennisetum polystachyon* (L.) Schult.) เข้ามาในประเทศไทยประมาณปี 2498 โดย ศ. คูมา ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชอาหารสัตว์ ของ FAO สั่งมาจากประเทศอินเดียเพื่อทดลองปลูกเป็นพืชอาหารสัตว์

4. ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra* L.) สันนิษฐานว่า นำเข้าเมล็ดมาจากประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2490 เพื่อนำมาปลูกเป็นปุ๋ยพืชสดในไร่ยาสูบทางภาคเหนือ

5. ธูปฤาษี (*Typha angustifolia* L.) มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปอเมริกาและยุโรป ปัจจุบันแพร่กระจายไปทั่วโลก

พรรณไม้ที่เป็นวัชพืชร้ายแรงเหล่านี้ สามารถเจริญเติบโต และแพร่กระจายได้ดีในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด โดยสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ (2550ก) ได้รายงานไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2547 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนชนิดพรรณไม้ต่างถิ่น จำนวน 1,763 ชนิด และจำนวนพรรณไม้ต่างถิ่นที่คาดว่าเป็นชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นรุกราน จำนวน 14 ชนิด โดยหลายชนิดเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพถิ่นที่อยู่ และชนิดพันธุ์ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เช่น ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra* L.) บัวตอง (*Tithonia diversifolia* (Hemsl.) A. Gray) และ ธูปฤาษี (*Typha angustifolia* L.) เป็นต้น ซึ่งวัชพืชทนดินเปรี้ยวเหล่านี้ อาทิเช่น ธูปฤาษี แม้ว่าจะเป็นวัชพืชที่ก่อให้เกิดโทษอย่างมากมายมหาศาล แต่ในทางกลับกันหากมีวิธีการหรือมาตรการในการกำจัดที่ดีก็มีประโยชน์มิใช่น้อย โดยปัจจุบันได้มีการศึกษาวิจัยการใช้ประโยชน์จากธูปฤาษีในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

- ใช้ในการรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การบำบัดน้ำเสีย สิ่งเจือปน และสารพิษในน้ำ ซึ่งเหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในสภาพปัจจุบันที่มีปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยได้มีการศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ธูปฤาษีสามารถทนความเป็นกรดด่างและความเค็มได้ดี มีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารและโลหะหนักได้ในปริมาณสูง (สุภาพร และ พิสบุษ์, 2550) เป็นวัชพืชที่มีศักยภาพในการกำจัดและบำบัดน้ำเสีย เพราะรากของธูปฤาษีมีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหาร ไนโตรเจน และฟอสฟอรัส ที่อยู่ในน้ำเสียได้ค่อนข้างสูง และสามารถดูดซับธาตุโลหะหนักได้ เช่น ปรอท ตะกั่ว แคดเมียม (Boyd, 1970) นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้บำบัดสีย้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ (สุมล และคณะ, 2547)

- ใช้เป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น นำมามุงหลังคาบ้าน ทำเครื่องจักสานชนิดต่าง ๆ ในทางหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น เสื่อ เป็นต้น (อำพล, 2544)

- ใช้ทำเยื่อกระดาษ (พัชยา และคณะ, 2549)

- ใช้ทำดอกไม้แห้งประดับ แต่เนื่องจากดอกจะหลุดร่วงง่าย ดังนั้น อุดมศักดิ์ (2540) จึงได้ศึกษาวิธีการเก็บรักษาดอกธูปฤาษีเพื่อนำมาทำดอกไม้แห้ง พบว่าสามารถเก็บดอกธูปฤาษีไว้ได้นานที่สุด 3 เดือนครึ่ง โดยใช้สเปรย์ฉีดผม หรือแลคเกอร์ฉีดเคลือบกลีบรองดอกและดอกย่อย (อุดมศักดิ์, 2526)

- ใช้เป็นวัสดุคลุมดิน (mulching) เพื่อลดการสูญเสียความชื้นออกจากผิวดิน หรือป้องกันการงอกของเมล็ดวัชพืชอื่น ๆ ได้ เช่น การใช้ธูปฤาษีมาคลุมดินรักษาความชื้นแก่ต้นถั่วเขียว ทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น (บุญหงษ์, 2539)

- ใช้ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การกัดเซาะของตลิ่ง เนื่องจากธูปฤาษีมีระบบรากที่ดี มีรากมาก และยาว

- ใช้เป็นปุ๋ยพืชสด หรือทำปุ๋ยหมักบำรุงดิน
- ใบอ่อนนำมาใช้เป็นอาหารเลี้ยงสัตว์เคี้ยวเอื้องได้ (อำพล, 2544)
- ใช้เป็นวัสดุเชื้อเพลิง เนื่องจากธูปฤาษีมีปริมาณน้ำหนักแห้งต่อไร่ ประมาณ 1.7-2.4 ตัน ต่อไร่ สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเชื้อเพลิงทดแทนได้ (สุภาพร และ เมธี, 2537)
- ลำต้นใต้ดินใช้ทำแป้งได้ คุณสมบัติคล้ายแป้งข้าวโพด โดยธูปฤาษี 1 ไร่ จะได้แป้ง ประมาณ 1,000 กิโลกรัม แป้งธูปฤาษีใช้บริโภค และทำเอธิลแอลกอฮอล์ได้ (อำพล, 2544)
- ใช้เป็นสารกำจัดแมลงได้ โดยนำมาจุดไฟให้เกิดควัน (สุภาพร และ เมธี, 2537)

ดังนั้นจึงควรมีการนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากธูปฤาษี มาเผยแพร่ และส่งเสริมให้ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่รู้จักวิธีการนำพืชชนิดนี้มาใช้ประโยชน์มากขึ้น นอกจากการหาทางที่จะกำจัดหรือทำลายทิ้งเพียงอย่างเดียว

พรรณไม้ที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นไม้เศรษฐกิจตัวใหม่ในพื้นที่

การสำรวจในครั้งนี้พบว่า มีพรรณไม้ 1 ชนิด ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้มีการปลูกในเชิงเศรษฐกิจ คือ เสม็ดขาว (*Melaleuca cajuputi* Roxb.) โดยโครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านหนองคันจาม หมู่ 1 อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ได้นำไม้จากป่าพรุ จังหวัดนราธิวาส มาปลูกเพื่อทำแบบจำลองป่าพรุ โดยใช้เสม็ดขาวเป็นไม้หลัก เพื่อให้เป็น "ป่าเสม็ด" ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งไม้เสม็ดขาวเป็นไม้ที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินหลายสภาพ ทั้งดินที่มีความเป็นกรดจัด ดินเค็ม ดินที่มีสภาพน้ำท่วมขัง และแห้งแล้ง เป็นพืชที่มีศักยภาพสูงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย อาทิเช่น เป็นพืชให้ร่มเงา ปลูกเป็นรั้ว และกำบังลม เนื้อไม้นำมาสร้างที่พักอาศัย ทำฟืน เผาถ่าน ใบนำมาสกัดน้ำมันเขียว (cajuput oil) เพื่อใช้ทำยาหม่อง ยาไล่แมลง ยอดนำมากินเป็นผักสด ใบนำมาต้มเป็นชาสมุนไพร รักษาโรคปวดเมื่อย ดีซ่าน โรคหอบ ถ่ายพยาธิ แก้ไอ และดื่มช่วยให้สตรีหลังคลอดบุตรเข้าอู่เร็ว นอกจากนี้ รัฐบาลได้กำหนดพรรณไม้ชนิดนี้เป็นพรรณไม้นอกประเภทตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ซึ่งทำให้สามารถทำไม้และขนย้ายได้ง่าย (ธนิตย์, 2545) ซึ่งจากประโยชน์ดังกล่าว จึงควรมีการศึกษาพัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมให้มีการปลูกเสม็ดขาวให้มากขึ้น ทั้งการปลูกในลักษณะตามหัวไร่ปลายนา ที่สาธารณะที่รกร้างว่างเปล่า ป่าชุมชน หรือปลูกเป็นสวนป่าเศรษฐกิจ เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของประชาชนในเขตพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก ที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถปลูกพืชเกษตรใดให้ได้ผลคุ้มค่า นอกจากนี้การปลูกเสม็ดขาวเป็นสวนป่ายังเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าให้มากขึ้น และเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมไปพร้อม ๆ กันด้วย

แนวทางการปลูกพืชหรือการทำการเกษตรในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

การปลูกพืชหรือทำการเกษตรในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดนั้น ต้องทำการปรับปรุงดินให้มีสภาพ pH ที่เหมาะสมกับพืชก่อนปลูก ถึงแม้ว่าพืชที่ปลูกนั้นจะสามารถทนต่อสภาพดินเปรี้ยวจัดได้ดีก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้พืชสามารถเจริญเติบโต และให้ผลผลิตได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหากมีการปรับปรุงดินให้เหมาะสมแล้วจะทำให้สามารถปลูกพืชต่าง ๆ ได้หลากหลายตามความต้องการมากยิ่งขึ้น โดย

วิธีการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัด ได้แก่ การใส่ปูน การใช้วิธีธรรมชาติตามแนวพระราชดำริ โดยจากการศึกษาของโครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ได้แนะนำให้ปลูกพืชเกษตรที่ทนดินเปรี้ยวได้พอประมาณ ไว้ดังนี้

ข้าว ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 ปทุมธานี 1 สุพรรณบุรี 90 กข 21 กข 23 และ กข 7 เป็นต้น

พืชล้มลุก ได้แก่ ผักทุกชนิด พริก มะเขือ แตงทุกชนิด ถั่วต่าง ๆ ข้าวโพดฝักอ่อน สับปะรด ชะอม และผักหวาน เป็นต้น

ไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ขนุน กระท้อน ฝรั่ง ส้มต่าง ๆ มะกอกน้ำ เสาวรส เป็นต้น (โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, มปป.)

ข้อเสนอแนะ

1. การสำรวจในครั้งนี้ทำการสำรวจได้เพียงเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น พรรณไม้บางชนิดยังไม่มีดอกและผล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการจำแนกชื่อวิทยาศาสตร์และบรรยายลักษณะพรรณไม้ ดังนั้นจึงมีพืชบางชนิดที่ไม่สามารถจำแนกได้ถึงระดับชนิด

วิธีแก้ไขคือ ต้องเพิ่มระยะเวลาในการสำรวจให้นานกว่านี้ไม่น้อยกว่า 1 ปี ในการสำรวจอาจพบส่วนของดอกและผล ในชนิดที่ยังสำรวจไม่พบในครั้งแรก ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณืมากยิ่งขึ้น และได้ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง เพื่อเก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์พืชต่อไป

2. ในช่วงฤดูฝนอากาศชื้น จึงทำให้ตัวอย่างพืชที่เก็บมานั้นเน่าเสียและขึ้นราได้ง่าย ทำให้เกิดความเสียหายจึงไม่สามารถเก็บรักษาตัวอย่างแห้งของพืชบางชนิดไว้ได้

วิธีการแก้ไขคือ ควรมีการเปลี่ยนกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการทำตัวอย่างพรรณไม้แห้งให้บ่อยขึ้น และมีการอบในตู้อบความร้อน (hot air oven) เพื่อให้ตัวอย่างแห้งได้เร็วและแห้งสนิทมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาที่ดิน. 2522. **รายงานการสำรวจดินจังหวัดนครนายก ฉบับที่ 231**. กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

_____ 2550ก. การจัดการดินเปรี้ยวภาคกลาง. **ผลงาน/ข้อมูลวิชาการ ด้านปรับปรุงบำรุงดิน**. แหล่งที่มา: http://www.ldd.go.th/Thai-html/work4.htm, 22 มิถุนายน 2550.

_____ 2550ข. **ลักษณะและสมบัติของชุดดินในภาคกลาง 45 ชุดดิน**. ดินของประเทศไทย. แหล่งที่มา: http://www.ldd.go.th/thaisoils_museum/INDEX.HTM, 22 มิถุนายน 2550.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550. **ดินเปรี้ยว**. แหล่งที่มา: http://www.doae.go.th/spp/biofertilizer/sour1.htm, 22 มิถุนายน 2550.

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครนายก. 2550. **จังหวัดนครนายก**. แหล่งที่มา: http://www.nakhonnayok.go.th/cms/modules/mydownloads/. วันที่สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2550.

ก่องกานดา ชยามฤต. 2545. **คู่มือจำแนกพรรณไม้**. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพ ฯ

กิตติพงศ์ ตรีตรุยานนท์, วัลลภ โพธิ์สังข์ และพนม สุทธิศักดิ์โสภณ. 2550. ความหลากชนิดของพืชทางการเกษตรในพื้นที่สวนริมแม่น้ำเจ้าพระยาและเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, น. 811-816 น. *ใน* **การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45: สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ.

โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. มปป (ก). **คู่มือการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่บนพื้นที่ดินเปรี้ยว**. โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, นครนายก.

จารุพันธุ์ ทองแถม. 2532. เฟิร์นหายากใกล้สูญจากป่าไทย สาเหตุของการสูญพันธุ์และแนวทางอนุรักษ์, น. 91-103. *ใน* สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และ ศุภชัย หล่อโลหการ (บรรณาธิการ). 2532. **ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. บริษัทประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ

จำลอง เพ็งคล้าย. 2532. พืช (ใบเลี้ยงคู่) ในประเทศไทย, น. 177-122. *ใน* สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และ ศุภชัย หล่อโลหการ (บรรณาธิการ). 2532. **ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. บริษัทประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ.

ทัศนีย์ อัตตะนันท์. 2531. **ดินที่ใช้ปลูกข้าว**. ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพ ฯ

ธนิตย์ หนูยิ้ม. 2545. การปลูกเสม็ดขาวเพื่อพัฒนาเป็นสวนป่าเศรษฐกิจ, 167-179. *ใน* **รายงานการสัมมนาทางวนวัฒนวิทยา ครั้งที่ 7 "วนวัฒนวิทยาเพื่อพัฒนาสวนป่าเศรษฐกิจ".** 12-14 ธันวาคม 2544. ภาควิชาวนวัฒนวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับ ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพ ฯ.

ธวัชชัย สันติสุข. 2532. พรรณพฤกษชาติของประเทศไทย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต, น. 81-90. *ใน* สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และ ศุภชัย หล่อโลหการ (บรรณาธิการ). 2532. **ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. บริษัทประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ.

บุญหงษ์ จงคิด. 2539. **ผลของธูปฤาษีที่ใช้คลุมดินต่ออัตราการให้น้ำในแปลงถั่วเขียว**. รายงานการวิจัย. ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, ปทุมธานี.

ประนอม จันทรโณทัย และ ก่องกานดา ชยามฤต. 2543. การศึกษาด้านพืช, น. 78-88. *ใน* โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (โครงการ BRT). 2543. **บทความปริทัศน์งานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. Work Press Printing, กรุงเทพฯ.

พรทิวา กัญวงศ์หา. 2532. **การกำเนิดดิน และสมรรถนะความอุดมสมบูรณ์ของดินกรดจัดในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พัชยา งามถิ่น, อารีย์ ทองภักดี และ โชคพิศิษฐ์ เทพสิทธา. 2549. การผลิตกระดาษเชิงหัตถกรรมจากวัชพืชกกช้าง(Typha angustifolia L.). *ใน* **การประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 32**, 10-12 ตุลาคม 2549, ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์, กรุงเทพฯ. แหล่งที่มา: http://www.scisoc.or.th/stt/32/sec_f/paper/stt32_F_F0019.pdf, 22 สิงหาคม 2550.

มงคล คำสุข และ กิตติ กรีติยุตานนท์. 2542. **ความหลากหลายของพรรณพืชที่มีท่อลำเลียงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว จังหวัดชัยภูมิ**. ฝ่ายจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้, ขอนแก่น

ยงยุทธ โอสถสภา. 2546. **ธาตุอาหารพืช**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพ ฯ.

วิทยา แก้วศรี. 2543. **การสำรวจพรรณไม้เพื่อใช้ในงานออกแบบภูมิทัศน์ บริเวณหาดราชรักษ์ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี**. ปัญหาพิเศษปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพ ฯ.

ศูนย์สารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน. 2550. **คำอธิบายกลุ่มชุดดิน 62 กลุ่มชุดดินในประเทศไทย**. แหล่งที่มา: http://members.thai.net/cri01/soilgroup/Sg10.htm, 12 กุมภาพันธ์ 2550.

สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท. 2550. **คำอธิบายกลุ่มชุดดิน 62 กลุ่มชุดดินในประเทศไทย**. แหล่งที่มา: http://www.chainat.go.th/sub1/ldd/SoilGroup/soilgroup.html, 12 กุมภาพันธ์ 2550.

สรสิทธิ์ วัชโรทยาน. 2520) **ดินกรดจัดของประเทศไทย โครงการวิจัยและแนะนำทางเทคโนโลยีของดินและปุ๋ย**. ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพ ฯ.

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ. 2550ก. **ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน**. ข้อมูล/ฐานข้อมูล: แหล่งที่มา http://chm-thai.onep.go.th/webalien/data.html, 27 กรกฎาคม 2550.

_____ 2550ข. **ฐานข้อมูลชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานในประเทศไทย**: แหล่งที่มา http://chm-thai.onep.go.th/webalien/species.html, 27 กรกฎาคม 2550.

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน. 2550. การปลูกไม้ผลในดินเปรี้ยว. **เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีชุดความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน**. คลังข้อมูลเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินออนไลน์. แหล่งที่มา: http://www.ldd.go.th/menu_Dataonline/data_online.html, 11 กันยายน 2550

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน. 2549. **ดินที่มีปัญหาของประเทศไทย**. แหล่งที่มา: http://www.ldd.go.th/Lddwebsite/web_osl/pdf/book/problemsoils_final.pdf, 6 สิงหาคม 2550.

สุภาพร จันรุ่งเรือง และ พิสบุษ์ จัตวาพรวนิช. 2550. **ศึกษาศักยภาพการใช้ธูปฤาษีในการบำบัดน้ำเสีย**. แหล่งที่มา: http://www.ldd.go.th/Lddwebsite/web_ord/Research/Full_Research_pdf/Full_Research_gr11/R3911F207.pdf, 22 สิงหาคม 2550.

สุภาพร จันรุ่งเรือง และ เมธี มณีวรรณ. 2537. การใช้ประโยชน์จากธูปฤาษี. **วารสารพัฒนาที่ดิน** 31(351-352): 58-59.

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. 2542. **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือและโฮมเพจ ชุดพัฒนาสังคมตามแนวพระราชดำริและศูนย์ศึกษาแนวพระราชดำริ**. แหล่งที่มา: http://www.swu.ac.th/royal/book2/b2c1t1.html, 12 กุมภาพันธ์ 2550.

สุมล นิลรัตน์นิศากร, ไพทิพย์ ธีรเวชญาณ และวรนันต์ นาคบรรพต. 2547. การศึกษาศักยภาพของต้นธูปฤาษีในการบำบัดสี, น. 217. *ใน* **การประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 30**, 19-21 ตุลาคม, ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี, กรุงเทพฯ. แหล่งที่มา: http://www.scisoc.or.th/stt/30/sec_i/paper/stt30_I0049.pdf, 22 สิงหาคม 2550.

อัษฎาพร แก้วพรหมมาลย์. 2538. **อิทธิพลของปูนและหินฟอสเฟตที่มีต่อความเป็นประโยชน์ของฟอสเฟตในดินและผลผลิตของข้าวพันธุ์ กข. 23 ที่ปลูกในชุดดินรังสิตกรดจัดและองครักษ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพ ฯ.

อำพล เสนาณรงค์. 2544. ธูปฤาษี. **ชีวปริทรรศ์** 3 (6): 2-3.

อุดมศักดิ์ แก้วธนะสิน. 2526. **การเก็บรักษาธูปฤาษีเพื่อทำดอกไม้แห้ง**. ปัญหาพิเศษปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Boyd, C.E. 1970. Vascular Aquatic Plants for Mineral Nutrient Removal from Polluted Waters. **Econ. Bot.** 2444: 94-103.

Breemen, N. van. 1976. Soil forming process in acid sulfate soil. **Proc. Int. Symp. Acid Sulfate Soils. Wageningen 1**: 66-130.

FAO. 1998. **The State of Word's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture**. FAO, Rome.

Global Invasive Species Database (GISD). 2007. **100 of the World's Worst Invasive Alien Species**. Available Source: http://www.issg.org/database/welcome/, August 30, 2007.

Sornsamran, R. and O. Thaitong. 1995. **Bryophytes in Thailand**. Office of Environmental Policy and Planning, Bangkok.

ภาคผนวก

ก) พื้นที่นารกร้างในตำบลโพธิ์แทน

ข) ลักษณะของดินเปรี้ยวจัด จะพบสารประกอบจาโรไซท์ ลักษณะเป็นจุดสีเหลือง ๆ เหมือนฟางข้าว หรือสีเหลืองเหมือนกำมะถัน กระจายอยู่ทั่วไป

ค) พื้นที่ดินเปรี้ยวจัด สังเกตได้จากน้ำในบ่อ คู คลอง จะใสมากจนกระทั่งสังเกตเห็นพื้นดินก้นบ่อได้ ชิมดูจะมีรสกร่อย หรือเปรี้ยว

ง) ทุ่งหญ้ารกร้าง ที่เต็มไปด้วยต้นปรือ หญ้าคา และพืชวงศ์กก ต่าง ๆ มากมาย

ภาพผนวกที่ 1 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

ก) สภาพพื้นที่นารกร้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในพื้นที่อำเภอบ้านนา พบมีแต่วัชพืชเท่านั้นที่สามารถขึ้นได้

ข) ต้นตาลขนาดใหญ่ยังสามารถพบได้ในพื้นที่นาที่เป็นพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

ค) แปลงสาธิตการปลูกพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดที่ไม่ได้มีการใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพดิน ของโครงการศึกษาทดลองการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ง) แปลงสาธิตป่าพรุจำลอง ของโครงการศึกษาทดลองการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพผนวกที่ 2 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ก) สภาพแหล่งน้ำในพื้นนาที่เป็นพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอเมือง

ข) บัวหลวงสามารถเจริญเติบโตได้ดี แม้อยู่ในสภาพดินและน้ำที่เปรี้ยวจัดก็ตาม

ค) พื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกร ซึ่งไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากนัก เนื่องมาจากสภาพพื้นที่ที่เป็นดินเปรี้ยวจัด

ง) พื้นที่ตำบลดอนยอ อำเภอเมืองนครนายก มีลักษณะของดินที่มีจาโรไซท์ เช่นเดียวกับที่พบในพื้นที่ อำเภอองครักษ์

ภาพผนวกที่ 3 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

ก) สภาพพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในพื้นที่อำเภอปากพลี

ข) สภาพแหล่งน้ำในพื้นที่ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ค) พื้นที่นาของเกษตรกร ซึ่งต้องใส่ปูนขาวทุก ๆ 2-3 ปี เพื่อปรับปรุง pH ดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าว

ง) ต้นยูคาลิปตัส และกระถินณรงค์ ปลูกเป็นแถวเป็นแนวสามารถพบได้ทั่วไปบริเวณพื้นที่ว่างริมถนน และตามคันนา

ภาพผนวกที่ 4 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

การเก็บตัวอย่างดินและน้ำในพื้นที่สำรวจ

การสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนครนายก ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างดินและน้ำในพื้นที่สำรวจจริง เพื่อตรวจสอบค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ในบริเวณพื้นที่ที่พบพรรณไม้ขึ้นอยู่ โดยเก็บตัวอย่างเป็นจุด ๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่สำรวจ

<u>การวัดค่า pH ดิน</u>

นำตัวอย่างดินที่เก็บมาทำการตากให้แห้ง จากนั้นนำไปบดให้ละเอียด แล้วนำตัวอย่างดินบดละเอียด 1 ส่วนโดยน้ำหนัก ละลายกับน้ำกลั่น 1 ส่วนโดยปริมาตร คนให้เข้ากันทิ้งไว้ให้ตกตะกอน จากนั้นวัดด้วยเครื่องวัดค่าความเป็นกรดด่าง (pH meter) แล้วบันทึกค่าที่วัดได้

การวัดค่า pH น้ำ โดยใช้ชุดทดสอบความเป็นกรด-ด่าง ของภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นำไปทดสอบในพื้นที่สำรวจ

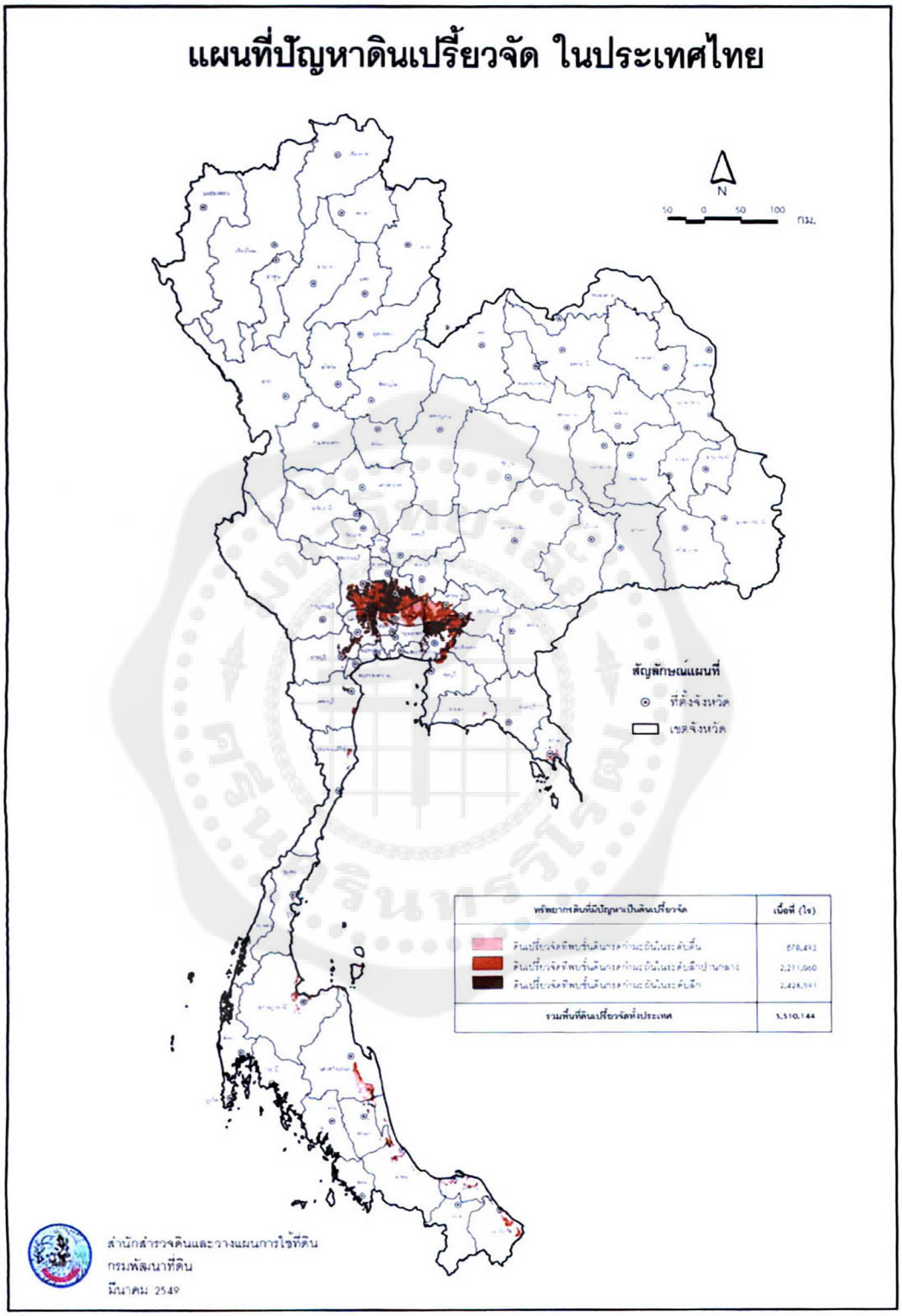
ตารางผนวกที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าความเป็นกรด-ด่าง ของดินและน้ำ ในพื้นที่สำรวจ จังหวัดนครนายก

พื้นที่สำรวจ	pH ดิน	pH น้ำ
อำเภอองครักษ์		
ตำบลองครักษ์	3.7	3.0-4.5
ตำบลโพธิ์แทน	3.5	3.0-4.0
ตำบลบางลูกเสือ	4.0	3.0-4.5
อำเภอบ้านนา		
ตำบลอาษา	3.3	4.0-5.5
ตำบลบ้านพริก	3.3	3.0-4.0
อำเภอเมือง		
ตำบลดอนยอ	3.6	3.0-4.0
อำเภอปากพลี		
ตำบลท่าเรือ	3.4	3.0-4.0

ภาพผนวกที่ 5 แสดงการเก็บตัวอย่างดิน และน้ำในพื้นที่สำรวจ

ที่มา: สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน (2549)

ภาพผนวกที่ 6 แผนที่แสดงพื้นที่ดินมีปัญหาดินเปรี้ยวจัด ในประเทศไทย